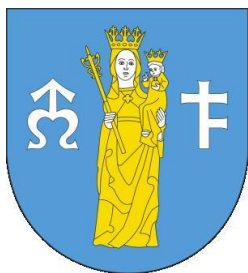

źródło: www.ugnowytag.pl

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Nowy Targ na lata 2016-2023

NOWY TARG, 2016

***Gminny Program Rewitalizacji
Gminy Nowy Targ
na lata 2016-2023***

Nowy Targ, sierpień 2016 roku

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp	6
2.	Charakterystyka gminy w aspektach społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzennym i technicznym	8
2.1.	Zjawiska społeczne	9
2.2.	Zjawiska gospodarcze	16
2.3.	Zjawiska środowiskowe	17
2.4.	Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne	18
2.5.	Zjawiska techniczne	19
2.6.	Pozycja rozwojowa gminy Nowy Targ na tle powiatu i województwa	20
3.	Metodologia wyboru obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	21
4.	Uwarunkowania społeczne, gospodarcze, przestrzenne, środowiskowe i techniczne jednostek urbanistycznych	23
4.1.	Diagnoza zjawisk społecznych	23
4.1.1.	Czynniki związane z ubóstwem i wykluczeniem społecznym	23
4.1.2.	Czynniki bezpieczeństwa	29
4.1.3.	Czynniki demograficzne	32
4.1.4.	Aktywność mieszkańców	33
4.2.	Diagnoza zjawisk techniczno-środowiskowych	34
4.2.1.	Czynniki gospodarcze	34
4.2.2.	Czynniki przestrzenne	35
4.2.3.	Czynniki techniczno-środowiskowe	35
4.3.	Jakość życia i dostępność usług	41
4.4.	Wybór obszaru zdegradowanego wraz z uzasadnieniem	41
5.	Charakter potrzeb rewitalizacyjnych	44
5.1.	Wskazanie obszaru rewitalizacji wraz z uzasadnieniem	44
5.1.1.	Podobszar 1: Waksmund – Centrum	46
5.1.2.	Podobszar 2: Ostrowsko – Centrum	49
5.2.	Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji	52
5.3.	Wskazanie kluczowych potrzeb rewitalizacyjnych	54
6.	Wizja obszaru po rewitalizacji	56
7.	Cele rewitalizacji oraz kierunki interwencji	57
7.1.	Cel strategiczny 1. Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmacnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego	57
7.2.	Cel strategiczny 2. Wzmacnianie lokalnych potencjałów dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji	58
7.3.	Cel strategiczny 3. Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji	60
7.4.	Wskazanie kluczowych potrzeb rewitalizacyjnych	62
8.	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	63
8.1.	Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	63
8.1.1.	Rozbudowa, przebudowa, nadbudowa istniejącego budynku Remizy OSP z adaptacją części budynku na pomieszczenia dla potrzeb mieszkańców i rozwoju wsi Waksmund ...	64
8.1.2.	Przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku Remizy OSP w miejscowości Ostrowsko	66
8.1.3.	Kompleksowy program aktywizacji osób w trudniejszym położeniu na obszarze rewitalizacji gminy Nowy Targ	69
8.1.4.	Nasze miejsce na ziemi – partycypacja Romów w życiu społeczności lokalnej	71
8.2.	Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych	75
8.3.	Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	79
8.4.	Plan finansowy	80
9.	Kompleksowość i komplementarność Gminnego Programu Rewitalizacji	81
9.1.	Mechanizmy zapewnienia komplementarności pomiędzy poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi	81
9.1.1.	Komplementarność przestrzenna	81
9.1.2.	Komplementarność problemowa	82
9.1.3.	Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	82
9.1.4.	Komplementarność międzyokresowa	82
9.1.5.	Komplementarność źródeł finansowania	83
9.2.	Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym	83

10. System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji	90
10.1. Harmonogram realizacji procesu rewitalizacji.....	90
10.2. Struktura zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji	91
10.3. System obiegu informacji w instytucji odpowiedzialnej za zarządzanie programem	92
10.4. Promocja i informacja	92
10.5. System monitoringu i oceny skuteczności działań	93
10.6. Rodzaje monitoringu i wskaźniki monitoringu	94
10.6.1. Monitoring rzeczowy	94
10.6.2. Monitoring finansowy	94
10.6.3. Sprawozdawczość	95
10.7. Zasady pomiaru i doboru wskaźników monitorowania	96
10.8. Ocena Gminnego Programu Rewitalizacji.....	97
10.8.1. Ocena przed realizacją programu (ocena ex-ante)	97
10.8.2. Ocena w połowie okresu realizacji (ocena mid-term).....	98
10.8.3. Ocena na zakończenie Programu (ocena ex-post)	98
10.8.4. Ocena bieżąca (ocena on-going).....	98
10.8.5. Kryteria oceny	98
10.9. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach.....	99
10.9.1. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 15 ust 1 pkt 10) ...	99
10.9.2. Określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7, ust. 3	99
10.9.3. Specjalna Strefa Rewitalizacji	99
10.9.4. Zmiany w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	99
10.9.5. Niezbędne zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	99
10.9.6. Niezbędne zmiany w Wieloletniej Prognozie Finansowej	99
11. Partycypacja społeczna	100
11.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania Gminnego Programu Rewitalizacji.....	100
11.1.1. Diagnozowanie obszaru zdegradowanego.....	100
11.1.2. Wyznaczanie obszaru rewitalizacji.....	102
11.1.3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji	103
11.1.4. Tworzenie Gminnego Programu Rewitalizacji	103
11.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji	105
11.2.1. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji.....	105
11.2.2. Komitet Rewitalizacji	105
11.2.3. Partnerstwo – zasady współpracy pomiędzy sektorem publicznym, społecznym i gospodarczym	105
11.2.4. Instrumenty wsparcia beneficjentów działań rewitalizacyjnych.....	107
11.2.5. Instrumenty włączające społeczność lokalną w działania rewitalizacyjne	107
11.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów Gminnego Programu Rewitalizacji.....	107
12. Załącznik.....	109

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu w 2014 roku	8
Rysunek 2. Przyrost naturalny na 1 tys. ludności w 2014 roku.....	10
Rysunek 3. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w 2014 roku	11
Rysunek 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2014 roku	15
Rysunek 5. Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, podatek dochodowy od osób fizycznych w 2014 roku	17
Rysunek 6. Udział osób korzystających z wodociągu w ogóle ludności w 2014 roku.....	18
Rysunek 7. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 tysiąc ludności w 2014 r.....	34
Rysunek 8. Stężenie pyłu zawieszonego PM10 – kryterium ochrony zdrowia	36
Rysunek 9. Stężenie pyłu zawieszonego PM2,5 – kryterium ochrony zdrowia	36
Rysunek 10. Zagrożenie azbestem	37
Rysunek 11. Obszary zagrożone ponadnormatywnym hałasem komunikacyjnym.....	38
Rysunek 12. Liczba zabytków na 1 km ² w 2014 roku	39
Rysunek 13. Dostępność miejsc spotkań i rekreacji, niewielka aktywność społeczno-zawodowa mniejszości romskiej.....	41

Rysunek 14. Obszar zdegradowany w gminie Nowy Targ	43
Rysunek 15. Mapa koncentracji problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-technicznych na obszarze gminy Nowy Targ – badanie fokusowe.....	45
Rysunek 16. Obszar zdegradowany i rewitalizacji w gminie Nowy Targ	46
Rysunek 17. Podobszar rewitalizacji Waksmund – Centrum – obrys działek (1:2 000).....	47
Rysunek 18. Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum z otoczeniem budynku	48
Rysunek 19. Zdegradowany budynek na granicy obszaru rewitalizacji.....	48
Rysunek 20. Nieład estetyczny na podobszarze rewitalizacji oraz kompletny brak ciągłości zabudowy	48
Rysunek 21. Podobszar rewitalizacji Ostrowsko – Centrum – obrys działek (1:2 000)	50
Rysunek 22. Nieład estetyczny na obszarze rewitalizacji, w centrum miejscowości	50
Rysunek 23. Zaniedbane zabudowania zamieszkałe przez Romów	51
Rysunek 24. Zabudowania wzdłuż ulic Gorczańskiej i Świerkowej.....	52
Rysunek 25. Ogłoszenia dot. zbierana kart zadań do Gminnego Program Rewitalizacji.....	63
Rysunek 26. Wstępne wizualizacje modernizacji i rozbudowy OSP Waksmund i aktualny stan remizy	65
Rysunek 27. Remiza w Ostrowsku – stan zachowania budynku oraz jego otoczenia.....	68
Rysunek 28. Oddziaływanie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	82
Rysunek 29. Prezentacja diagnozy społeczno-gospodarczej na warsztatach rewitalizacyjnych	101
Rysunek 30. Ćwiczenie dotyczące jakości życia w poszczególnych jednostkach urbanistycznych	102
Rysunek 31. Ogłoszenia dot. konsultacji umieszczone na stronach BIP Urzędu Gminy Nowy Targ i stronie internetowej Nowego Targu	103
Rysunek 32. Warsztaty rewitalizacyjne 4 lipca 2016 roku	104
Rysunek 33. Praca warsztatowa nad najważniejszymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi w trakcie warsztatów rewitalizacyjnych.....	104
Rysunek 34. Mapa gminy Nowy Targ obrazująca podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji (opracowana z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej o skali 1:5000).	109

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Piramida wieku w 2014 roku	9
Wykres 2. Wskaźnik obciążenia demograficznego: gmina, powiat, województwo.....	10
Wykres 3. Saldo migracji ogółem na 1 tys. ludności: gmina, powiat, województwo	11
Wykres 4. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych: gmina, powiat, województwo.....	12
Wykres 5. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół gimnazjalnych: gmina, powiat, województwo	13
Wykres 6. Liczba udzielonych porad na jednego mieszkańca: gmina, powiat, województwo.....	13
Wykres 7. Zasięg korzystania z pomocy społecznej	14
Wykres 8. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku: gmina, powiat, województwo	15
Wykres 9. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności: gmina, powiat, województwo.....	16
Wykres 10. Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, podatek dochodowy od osób prawnych na jednego mieszkańca: gmina, powiat, województwo.....	17
Wykres 11. Procentowy udział korzystających ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności: gmina, powiat, województwo	19
Wykres 12. Liczba korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców.....	24
Wykres 13. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu bezrobocia na 100 osób w wieku produkcyjnym	24
Wykres 14. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców.....	25
Wykres 15. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu wielodzietności na 100 mieszkańców.....	25
Wykres 16. Liczba korzystających z pomocy społecznej w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w wieku poprodukcyjnym.....	26
Wykres 17. Liczba ujawnionych wykroczeń na 100 mieszkańców.....	30
Wykres 18. Liczba ujawnionych wykroczeń w zakresie zachowania czystości i porządku na 100 mieszkańców	30
Wykres 19. Wskaźnik obciążenia demograficznego	32
Wykres 20. Frekwencja wyborcza w 2014 roku	33
Wykres 21. Dostępność infrastruktury komunalnej	35
Wykres 22. Liczba interwencji OSP na 1 tysiąc ludności	38

SPIS TABEL

Tabela 1. Porównanie wskaźników charakteryzujących analizowane zjawiska w 2014 roku	20
Tabela 2. Wskaźniki z zakresu społecznego.....	27
Tabela 3. Wskaźniki z zakresu czynników bezpieczeństwa.....	31
Tabela 4. Wskaźniki z zakresu czynników demograficznych.....	32
Tabela 5. Wskaźnik z zakresu aktywności mieszkańców	33
Tabela 6. Wskaźnik z zakresu zjawisk techniczno-środowiskowych	40
Tabela 7. Wartości wskaźnika sum standaryzowanych dla zjawisk społecznych	42
Tabela 8. Wartości wskaźnika degradacji	42
Tabela 9. Kluczowe wskaźniki obrazujące stan kryzysu obszaru rewitalizacji z powodu koncentracji problemów.....	45
Tabela 10. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze Waksmund	46
Tabela 11. Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji	47
Tabela 12. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze Ostrowsko	49
Tabela 13. Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji	50
Tabela 14. Kluczowe problemy poszczególnych podobszarów rewitalizacji wraz z ich hierarchizacją.....	53
Tabela 15. Kluczowe problemy społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji	54
Tabela 16. Cel strategiczny 1. Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmacnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego	57
Tabela 17. Cel strategiczny 2. Wzmacnianie lokalnych potencjałów dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji.....	59
Tabela 18. Cel strategiczny 3. Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji.....	61
Tabela 19. Kryteria oceny projektów rewitalizacyjnych	63
Tabela 20. Produkty i rezultaty Gminnego Programu Rewitalizacji	73
Tabela 21. Wskaźniki oddziaływania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Nowy Targ na lata 2016-2023.....	74
Tabela 22. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – zadania inwestycyjne umieszczono w polu białym, zadania miękkie umieszczono w polach zaciemnionych.....	75
Tabela 23. Harmonogram rzeczowo-finansowy przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nowy Targ na lata 2016-2023.....	80
Tabela 24. Podsumowanie uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w odniesieniu do celów Gminnego Programu Rewitalizacji	80
Tabela 25. Powiązanie celów Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nowy Targ na lata 2016-2023 ze strategicznymi dokumentami dotyczącymi rozwoju przestrzenno-społeczno-gospodarczego gminy, regionu i kraju.....	84
Tabela 26. Ramowy program realizacji procesu rewitalizacji w latach 2016-2023.....	91
Tabela 27. Częstotliwość sprawozdawczości z uwzględnieniem pomiaru wskaźników	97

1. WSTĘP

Przemiany społeczno-gospodarcze na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza – wywołane procesem globalizacji oraz transformacją ustrojową i wyzwaniem gospodarki wolnorynkowej – spowodowały szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach jednostek samorządu, takich jak degradacja tkanki materialnej oraz narastające problemy w sferze społeczno-gospodarczej. W takiej sytuacji szczególnego znaczenia zaczęło nabierać **planowanie** oraz **realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych**, obejmujących sferę przestrzenną, społeczną, gospodarczą, środowiskową i kulturową, a tym samym odpowiadających na indywidualny zestaw zidentyfikowanych problemów danego obszaru.

Rewitalizację należy rozumieć jako **wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencje na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji.**

Udział w takim procesie jest ważny dla wielu osób i podmiotów z obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi – w tym dla samorządu gminy, mieszkańców tego miejsca, organizacji społecznych, przedsiębiorców, zaś w szczególności wszystkich grup społecznych zagrożonych kryzysem na obszarze objętym procesami rewitalizacyjnymi.

Opracowanie *Gminnego Programu Rewitalizacji* zostało, w pierwszej kolejności, poprzedzone szczegółową diagnozą w szeroko rozumianym obszarze zagadnień **społecznych**, a w drugiej kolejności także **gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych** (diagnoza została opracowana zgodnie z Ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku [Dziennik Ustaw 2015, poz. 1777, tom 1] oraz *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* opracowanymi przez Ministra Infrastruktury i rozwoju [MIiR/H 2014-2020/20(01)/07/2015] w lipcu 2015 roku). Dopiero tak przeprowadzona analiza pozwoliła dokonać pełnej diagnozy problemów i zagrożeń, wskazać obszary o największej koncentracji zjawisk kryzysowych, a w konsekwencji wyznaczyć **obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji**. To na nich ostatecznie zdefiniowano katalog działań, które – konsekwentnie wdrażane i realizowane – będą prowadziły do sukcesywnego wydzwignięcia się z sytuacji kryzysowej lub przynajmniej minimalizowania jej skutków. W programie ujęto działania, które w najbliższych latach winny być realizowane z wykorzystaniem **środków unijnych** (EFRR, EFS, EFRROW), ale co równie ważne także działania, które finansowane będą z innych **środków publicznych** oraz **prywatnych**. Połączenie aktywności wielu osób i instytucji, także różnych środków, w tym właśnie zarówno publicznych, jak i prywatnych pozwoli w sposób **kompleksowy** rozwiązać wszystkie zdiagnozowane w dokumencie problemy.

Nadrzędnym celem dla koordynatorów procesu były szeroka partycypacja społeczna i współdecydowanie mieszkańców o kształcie *Gminnego Programu Rewitalizacji*. To właśnie mieszkańcy mają największą wiedzę na temat potrzeb i problemów swojego otoczenia, a zatem to oni są najlepszym źródłem informacji dla lokalnych władz o tym, co trzeba zrobić, aby stworzyć lepsze warunki życia w gminie. Do udziału w opracowywaniu *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nowy Targ na lata 2016-2023* zaproszono osoby i instytucje formalnie odpowiedzialne za rozwiązywanie problemów na obszarze gminy Nowy Targ, a także ludzi i podmioty, które chcą w tym procesie uczestniczyć i czują się za niego odpowiedzialne. Zaproszenie było otwarte i dostępne dla wszystkich, m.in. poprzez ogłoszenie na stronie internetowej gminy, ale też informacje rozsyłane za pośrednictwem instytucji zaufania społecznego.

Bezpośrednie włączenie społeczności lokalnej w proces rewitalizacji stwarzało możliwość dyskusji na otwartym forum, wymianę poglądów, czy zaproponowanie innowacyjnych i nieszablonowych rozwiązań dla obszarów kryzysowych. Warunkiem dobrej dyskusji jest jednak świadomość społeczeństwa o procesie rewitalizacji, o jego znaczeniu i skutkach. Z tego względu dużą wagę przykładano do przekazania, jak największej liczbie mieszkańców, informacji o rewitalizacji w sposób zrozumiały i wyczerpujący. Na witrynie internetowej gminy uruchomiono podstronę dotyczącą rewitalizacji, wyznaczono osobę odpowiedzialną za informowanie mieszkańców o zachodzących procesach i ich konsekwencjach, zaś informacje o prowadzonych

pracach związanych z przygotowywanym procesem rewitalizacji pojawiały się w lokalnych gazetach, na urzędowych tablicach ogłoszeń, a także na spotkaniach organizowanych przez urząd (m.in. spotkania sołeckie) oraz inne organizacje i instytucje w gminie.

Istotnym elementem partycypacyjnego tworzenia *Programu* był cykl spotkań i warsztatów począwszy od tych wstępnych, prowadzonych dla całej gminy, aż po kolejne przybliżenia – czyli warsztaty poświęcone obszarowi zdegradowanemu i obszarowi rewitalizacji, których zwieńczeniem była praca nad konkretnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Mieszkańcy także szeroko wypowiedzieli swoją opinię za pośrednictwem ankiet, które dotyczyły jakości życia i problemów na terenie jednostek urbanistycznych, konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i ich hierarchizacji.

Mieszkańcom i zainteresowanym podmiotom umożliwiono **włączenie** się w proces na każdym etapie i w wielu różnych formach, a całość działań, które doprowadziły do opracowania dokumentu, miała głęboko **partycypacyjny** charakter.

Analizując cały proces należy podkreślić, iż w sposób kompleksowy dotykał on w równej mierze zarówno zagadnień społecznych, jak i gospodarczych, przestrzennych, technicznych i środowiskowych. Tak prowadzony proces tworzenia *Programu* pozwolił wybrać te obszary i działania rewitalizacyjne, które **koncentrują** się na najbardziej zdegradowanych obszarach w gminie, tj. tych, w których skala problemów i zjawisk kryzysowych jest największa. Co więcej, takie podejście do całości problemów zagwarantowało w ostatecznym rozrachunku pełną **komplementarność** w stosunku do postawionych na początku kwestii i to zarówno w wymiarze przestrzennym, jak i problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, a także w zakresie różnych źródeł finansowania (zarówno od strony dostępnych środków, jak i zaangażowanych stron).

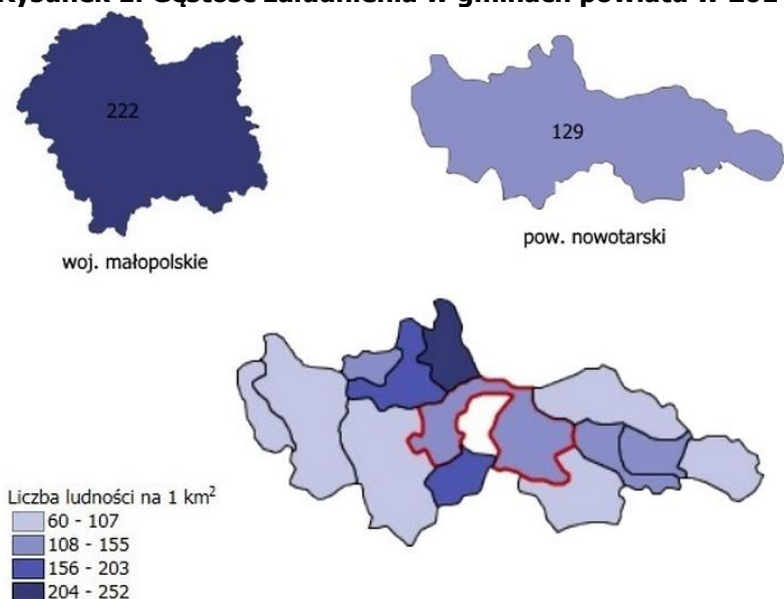
2. CHARAKTERYSTYKA GMINY W ASPEKTACH SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM, ŚRODOWISKOWYM, PRZESTRZENNYM I TECHNICZNYM

Na potrzeby *Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR)* charakterystyka gminy Nowy Targ została przygotowana w sześcioletnim horyzoncie czasowym, dla lat 2009-2014. Ponadto, w celu lepszego zobrazowania zjawisk, tło analiz stanowią analogiczne wskaźniki dla powiatu nowotarskiego oraz województwa małopolskiego, z tego samego okresu. Charakterystyka gminy składa się z analizy pięciu obszarów wyróżnionych zgodnie z definicją zawartą w *Ustawie o rewitalizacji* z dnia 9 października 2015 i *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* przygotowanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Obejmują one kwestie społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne i środowiskowe.

Całościowe spojrzenie na gminę, a także odniesienie się do wartości średnich z poziomu powiatu i województwa pozwoliło w dalszej części prac nad dokumentem lepiej rozumieć i diagnozować procesy zachodzące wewnątrz gminy, a także ich skalę i na tej podstawie wyciągać wnioski co do istotności zdarzeń zachodzących w poszczególnych jednostkach urbanistycznych zdefiniowanych na poziomie gminy Nowy Targ. Pomimo, iż dokument odnosi się do sytuacji wewnętrznej gminy w prowadzonej analizie zjawisk nie można abstrahować od wartości średnich dla porównywalnych jednostek, bowiem tylko wtedy możliwe jest rzetelne wskazywanie czy dane zjawisko rzeczywiście jest, czy nie jest, problemem i przesądza o obiektywnych czynnikach obniżających jakość życia mieszkańców danej jednostki urbanistycznej.

Gmina wiejska Nowy Targ położona jest w centralnej części powiatu nowotarskiego i sąsiaduje z masywem górskim Gorców. Powierzchnia gminy wynosi 207,7 km². Przez jej obszar przebiegają dwie drogi krajowe DK47 i DK49 oraz drogi wojewódzkie DW969 i DW957. Czas połączenia drogowego z Krakowem wynosi ok. 71 minut, zaś z Zakopanem ok. 33 minuty¹. Nowy Targ zamieszkuje obecnie 23,6 tys. mieszkańców, a ich liczba wzrasta od 2010 roku. Wzrastająca liczba ludności miała wpływ na rosnącą gęstość zaludnienia, która w ostatnim roku wynosiła 114 osoby na km².

Rysunek 1. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu w 2014 roku

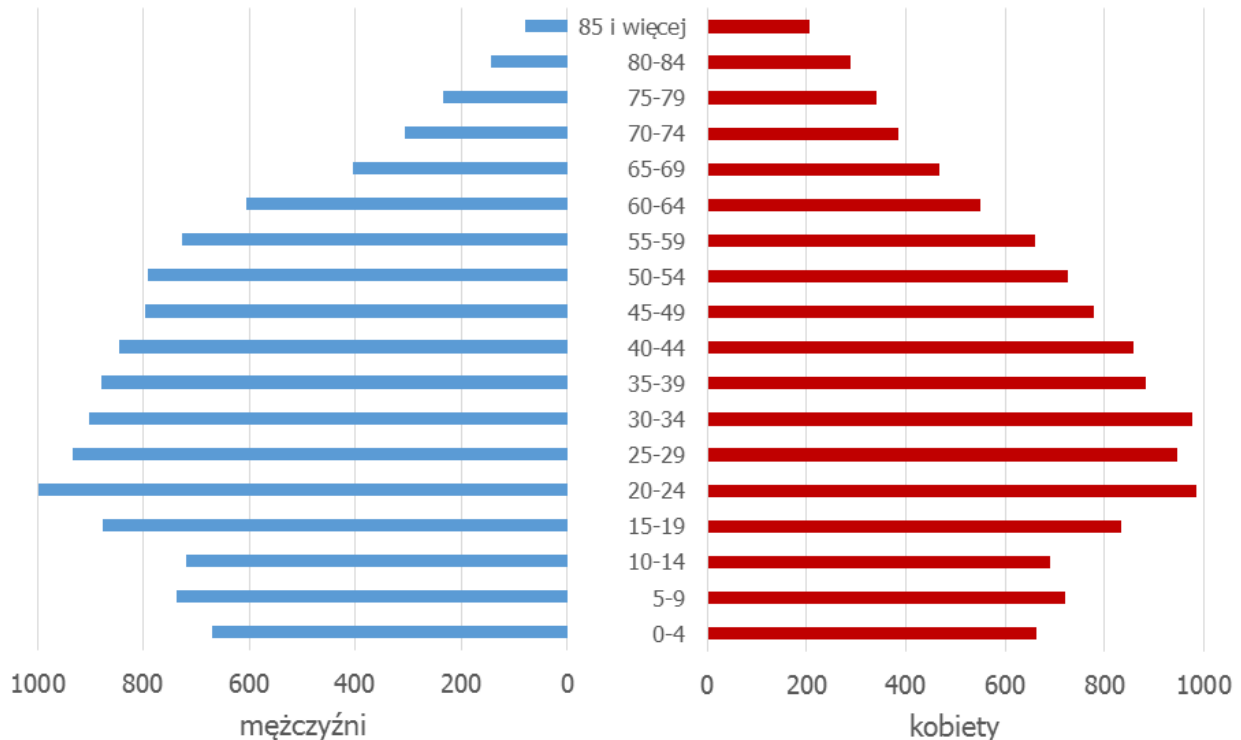

¹ Na podstawie Bazy Informacji Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W gminie Nowy Targ liczba kobiet przeważała nad liczbą mężczyzn (103 kobiety na 100 mężczyzn). Zmiany demograficzne mające miejsce w całym kraju można było również zauważyć w gminie Nowy Targ; wykres przedstawiający piramidę wieku uwidacznia niekorzystne jej zwięźanie się w dolnej części, co jest związane z systematycznie malejącym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym – w roku 2009 było to 24,5%, a w roku 2014 spadło do 22,1% (proces ten przebiega mniej dynamicznie niż w całym województwie). Na uwagę zasługują również fakt, że liczba kobiet w wieku 85 lat i więcej prawie 3-krotnie przewyższa liczbę mężczyzn.

Wykres 1. Piramida wieku w 2014 roku

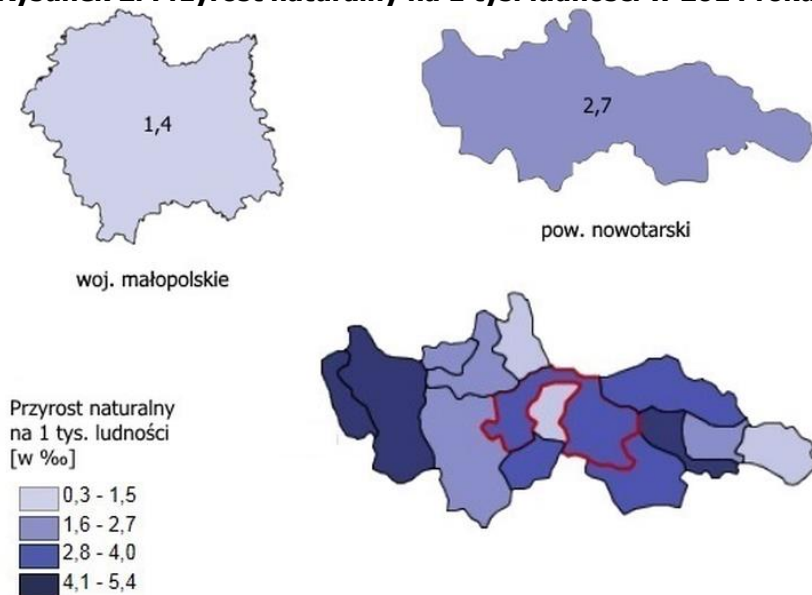

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.1. Zjawiska społeczne

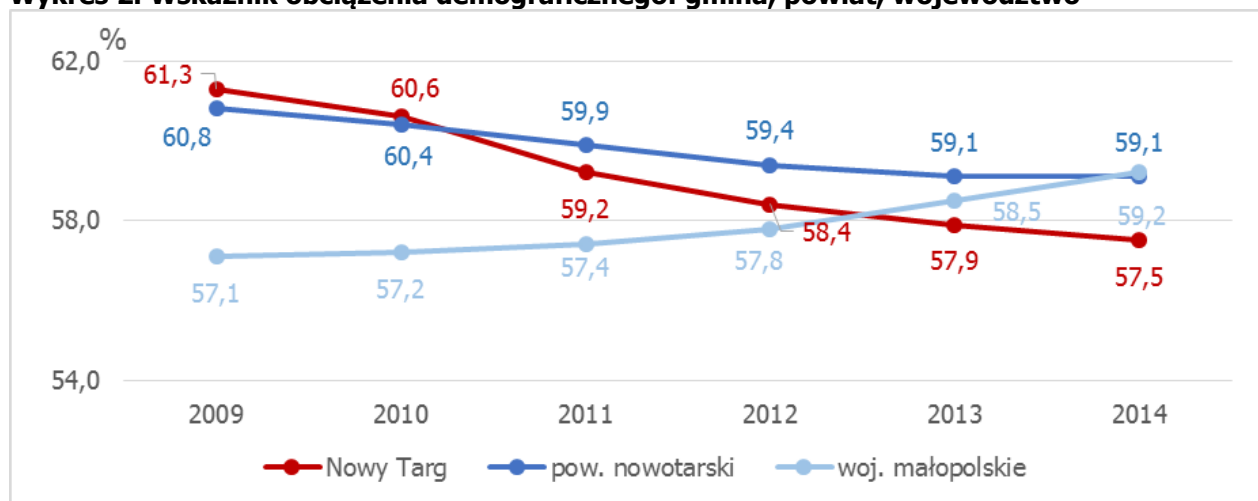
Najbardziej istotne w kontekście GPR, zgodnie z *Ustawą o rewitalizacji* i ministerialnymi wytycznymi, są zjawiska społeczne, a w szczególności takie kwestie jak bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego oraz niewystarczający poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym. Ponadto do obszaru społecznego zostały przypisane również zagadnienia z zakresu demografii. Poniżej zaprezentowano syntetyczny przegląd podstawowych danych:

- Podobnie jak w województwie małopolskim i powiecie nowotarskim, w gminie Nowy Targ w ostatnich latach liczba mieszkańców systematycznie rosła. Ma to związek z dodatnim przyrostem naturalnym, którego wartość w latach 2009-2014 była wyższa od wartości tego wskaźnika dla Małopolski i powiatu nowotarskiego. W 2013 roku wartości te wynosiły odpowiednio: 3,1‰ dla gminy i 2,3‰ dla powiatu, natomiast w 2014 roku 4,0‰ i 2,7‰.

Rysunek 2. Przyrost naturalny na 1 tys. ludności w 2014 roku

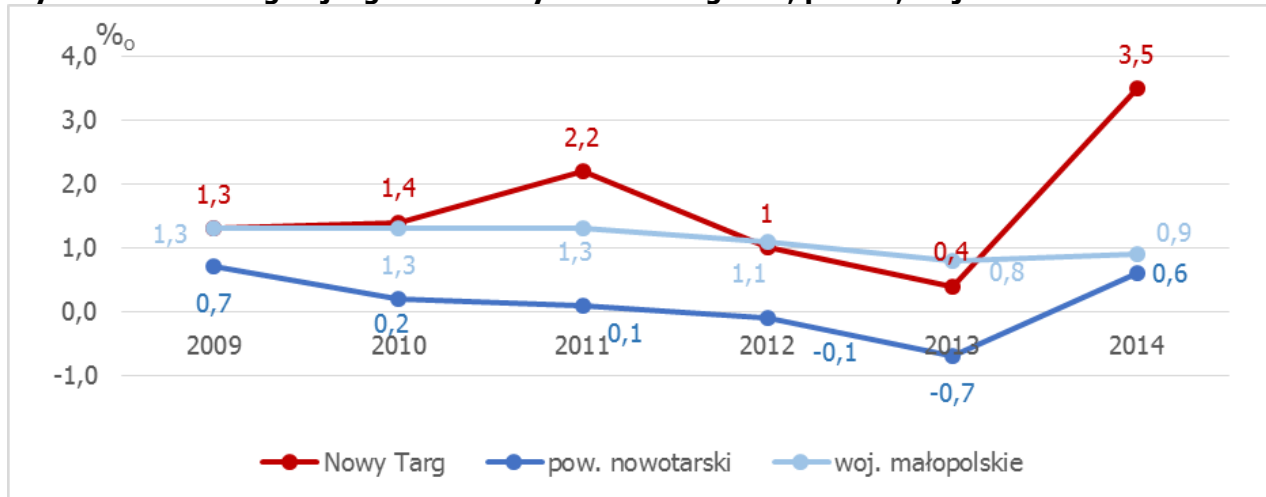
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- Podobnie jak w powiecie, w gminie w latach 2009-2013 odnotowano spadek wskaźnika obciążenia demograficznego, czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W przypadku Małopolski wskaźnik ten systematycznie wzrastał. Wartość wskaźnika obciążenia demograficznego dla gminy Nowy Targ pozostawał w różnych relacjach do wartości tego wskaźnika dla powiatu i województwa.

Wykres 2. Wskaźnik obciążenia demograficznego: gmina, powiat, województwo

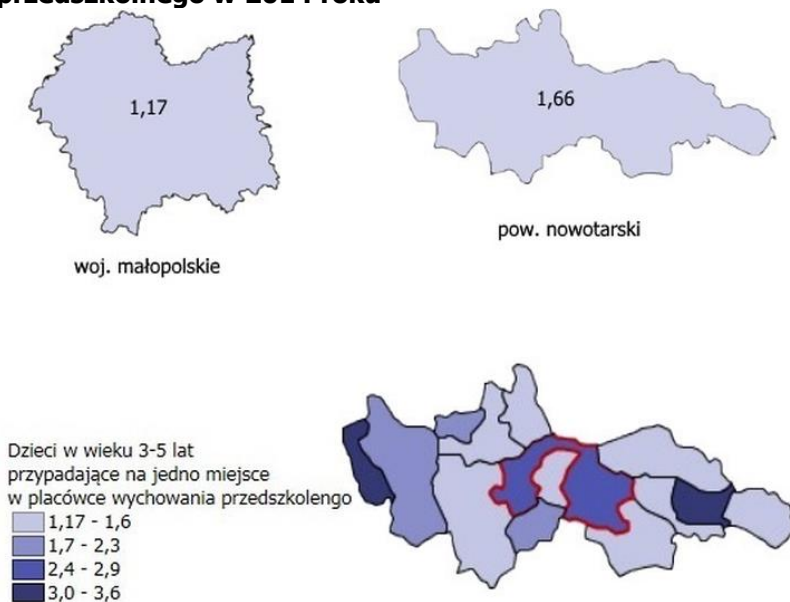
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- W latach 2010-2014 saldo migracji, czyli różnica pomiędzy liczbą osób przyjeżdżających i wyjeżdżających na stałe z Nowego Targu, przyjmowało wartości dodatnie. Oznacza to dominującą tendencję napływu ludności do gminy, podobnie jak w województwie małopolskim.

Wykres 3. Saldo migracji ogółem na 1 tys. ludności: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- Na obszarze gminy funkcjonuje obecnie 26 placówek wychowania przedszkolnego: 7 przedszkoli i 19 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. W porównaniu z rokiem 2012 liczba przedszkoli wzrosła o jedną placówkę.
- Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego od roku 2012 spadała. W 2014 roku wyniosła 2,64 dziecka na jedno miejsce i była najkorzystniejsza w porównaniu do poprzednich lat, lecz ciągle na wyższym poziomie niż średnia liczba dostępnych miejsc dla całego województwa, ale na niższym poziomie niż dla powiatu.

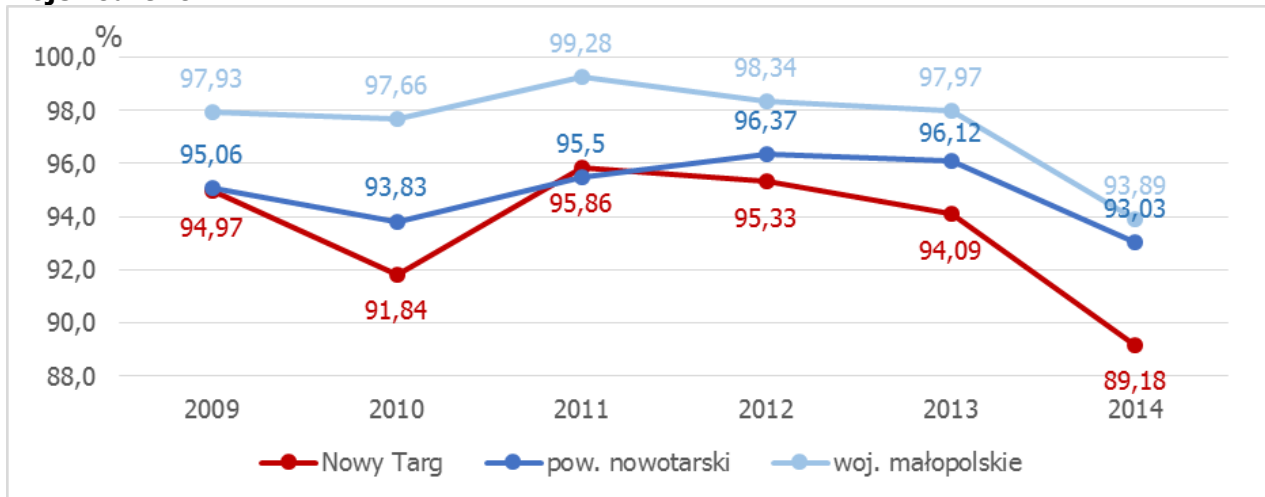
Rysunek 3. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- W latach 2009-2014 liczba szkół podstawowych w gminie Nowy Targ utrzymywała się na stałym poziomie 19 placówek. W tym okresie liczba szkół w województwie wahała się, a w powiecie spadła w 2012 roku (w następnych latach bez zmian).
- W 2012 roku do użytku uczniów szkół podstawowych przeznaczone były 359 komputery, z czego 231 komputerów z dostępem do Internetu. Na jeden komputer z dostępem do Internetu przypadało średnio 6,89 ucznia, czyli o 2,33 więcej w porównaniu do Małopolski i 1,16 więcej niż w powiecie.

- W 2014 roku współczynnik skolaryzacji brutto² dla szkół podstawowych wyniósł 89,18% i spadł o 4,91 punktu procentowego w porównaniu z rokiem poprzednim. W tym czasie spadek odnotowano również w porównywanych jednostkach terytorialnych i wynosił on odpowiednio 4,08 punktu procentowego dla Małopolski i 3,09 punktu procentowego dla powiatu. W okresie od 2009 do 2014 roku współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w gminie Nowy Targ przyjmował wartości niższe niż w województwie i w powiecie (wyjątek stanowiły wskazania dla powiatu w 2011 roku).

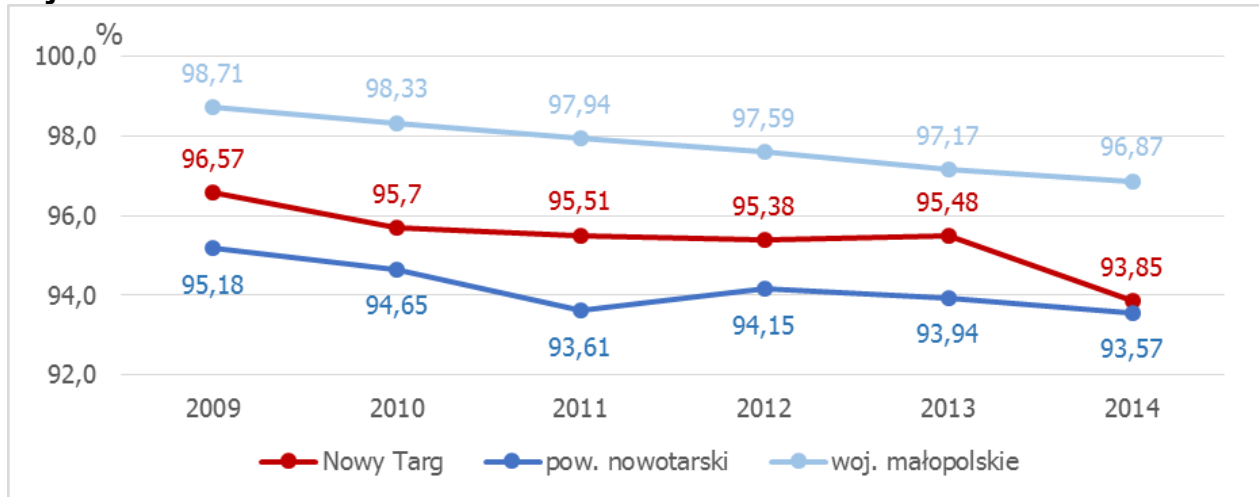
Wykres 4. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

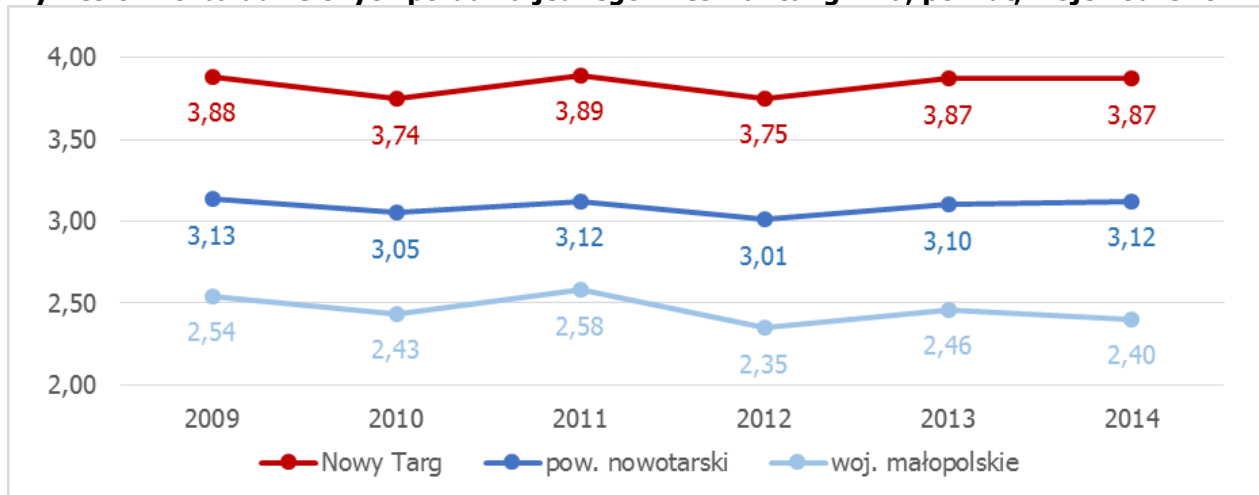
- Średni wynik sprawdzianu w szkołach podstawowych w gminie Nowy Targ w 2014 roku wyniósł 66,18%, a w 2013 roku 59,2%. W obu przypadkach wyniki te były wyższe niż średni procentowy wynik dla powiatu, ale niższe niż w województwie małopolskim.
- W latach 2009-2013 liczba szkół gimnazjalnych w gminie Nowy Targ utrzymywała się na stałym poziomie i wynosiła 7 placówek, aby w 2014 roku powiększyć się o jedną placówkę, w Małopolsce oraz powiecie nowotarskim w analizowanym okresie odnotowano wzrost liczby szkół tego typu.
- W 2012 roku do użytku uczniów szkół gimnazjalnych przeznaczonych było 115 komputerów, z czego 105 z dostępem do Internetu. Na jeden komputer z dostępem do Internetu przypadało ponad 9 uczniów, czyli o blisko 1 osobę więcej w porównaniu ze średnią dla Małopolski i prawie tyle samo, co w powiecie.
- W 2014 roku współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół gimnazjalnych wyniósł 93,85% i spadł o 1,77 punktu procentowego w stosunku do roku poprzedniego. Spadek o niecały punkt procentowy odnotowano natomiast w porównywanych jednostkach terytorialnych. W latach 2009-2014 współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół gimnazjalnych w gminie Nowy Targ przyjmował niższe wartości niż w województwie, ale wyższe niż w powiecie.

² Udział wszystkich osób uczących się na danym poziomie do ogółu osób będących w wieku przypisanym temu poziomowi kształcenia.

Wykres 5. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół gimnazjalnych: gmina, powiat, województwo

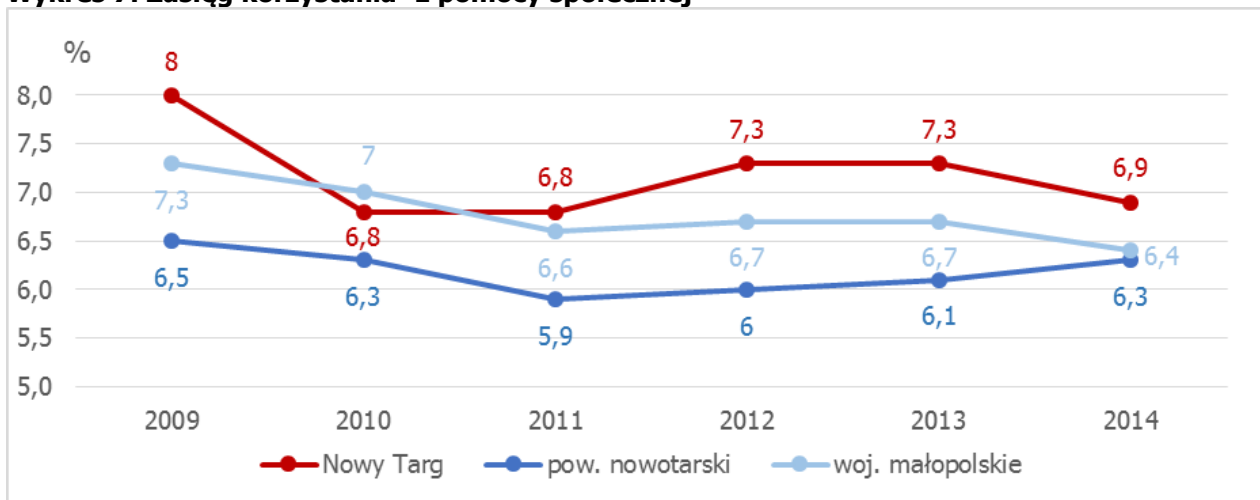
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminie Nowy Targ były wyższe od średniej dla powiatu, tylko w dwóch zakresach przedmiotowych: języku polskim i języku angielskim. W porównaniu z województwem, średnie wyniki były zawsze na niższym poziomie.
 - język polski: Nowy Targ – 67,9%, powiat – 67,7%, województwo – 70,3%,
 - matematyka: Nowy Targ – 44,5%, powiat – 45,1%, województwo – 50,33%,
 - historia i wiedza o społeczeństwie: Nowy Targ – 58,8%, powiat – 58,9%, województwo – 61,1%,
 - przedmioty przyrodnicze: Nowy Targ – 50,6%, powiat – 51,4%, województwo – 54,5%,
 - język angielski poziom podstawowy: Nowy Targ – 65,0%, powiat – 63,3%, województwo – 67,9%.
- W gminie Nowy Targ w 2014 roku wg danych GUS działało 27 klubów sportowych (32 w 2012 roku), w których liczba ćwiczących spadła z 1 328 osób do 1 142 osób.
- Na terenie gminy działa osiem przychodni i cztery praktyki lekarskie, w których udzielono łącznie 56,6 tys. porad medycznych – spadek o 1,1 tys. w porównaniu z rokiem poprzednim. Liczba udzielonych porad na jednego mieszkańca oscylowała od 3,7 do 3,9 i była wyższa od liczby porad udzielonych na jednego mieszkańca województwa czy powiatu.

Wykres 6. Liczba udzielonych porad na jednego mieszkańca: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

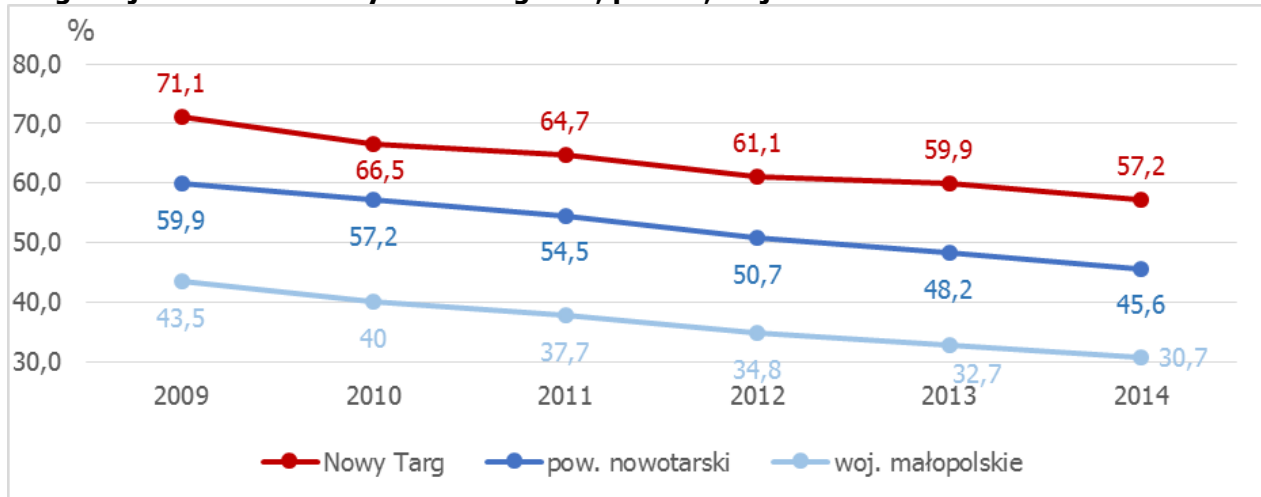
- Od 2009 roku mieszkańcy gminy mieli do dyspozycji dwie apteki, a obciążenie liczbą osób z nich korzystających w 2014 roku wynosiło 11,8 tys. osób i było blisko 4-krotnie wyższe w odniesieniu do województwa i ponad 3-krotnie wyższe w stosunku do powiatu.
- W 2014 roku spadła: liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej i liczba gospodarstw poniżej kryterium dochodowego. W przypadku województwa sytuacja kształtowała się podobnie – wszystkie trzy wartości spadły, a w powiecie, odnotowano wzrost liczby gospodarstw domowych i osób korzystających z pomocy społecznej.
- W latach 2009-2014 udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem przyjmował wartości od 6,8 do 8,0 (w 2009 roku) i prawie cały czas utrzymywał się na wyższym poziomie niż w powiecie i województwie.

Wykres 7. Zasięg korzystania³ z pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

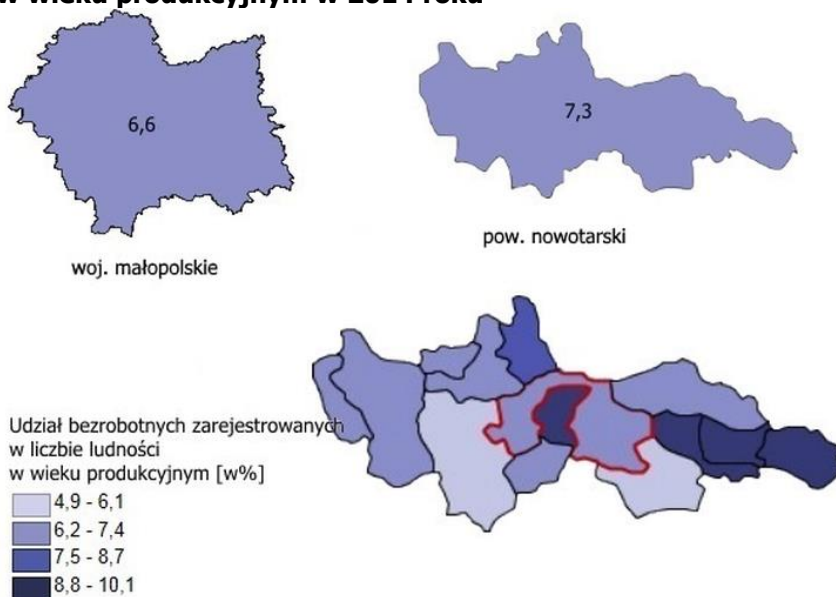
- W przypadku wszystkich trzech analizowanych jednostek terytorialnych (gmina, powiat, województwo) nastąpił spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci do lat 17 oraz spadek udziału dzieci w wieku do lat 17, które otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku. Udział ten dla gminy Nowy Targ w latach 2009-2014 był zawsze wyższy od kilku do kilkudziesięciu punktów procentowych od średniej dla województwa i średniej dla powiatu.

³ Zasięg korzystania z pomocy społecznej to udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem.

Wykres 8. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- W 2014 roku spadła liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy oraz ich udział w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym, z poziomu 1 175 do poziomu 1 017 bezrobotnych (tj. udział bezrobotnych z 7,9% do 6,8%). Podobnie prezentowała się sytuacja w województwie małopolskim oraz powiecie nowotarskim. Podobnie jak w powiecie nowotarskim i odwrotnie niż w Małopolsce, mężczyźni stanowili nieznacznie liczniejszą grupę wśród zarejestrowanych bezrobotnych.

Rysunek 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

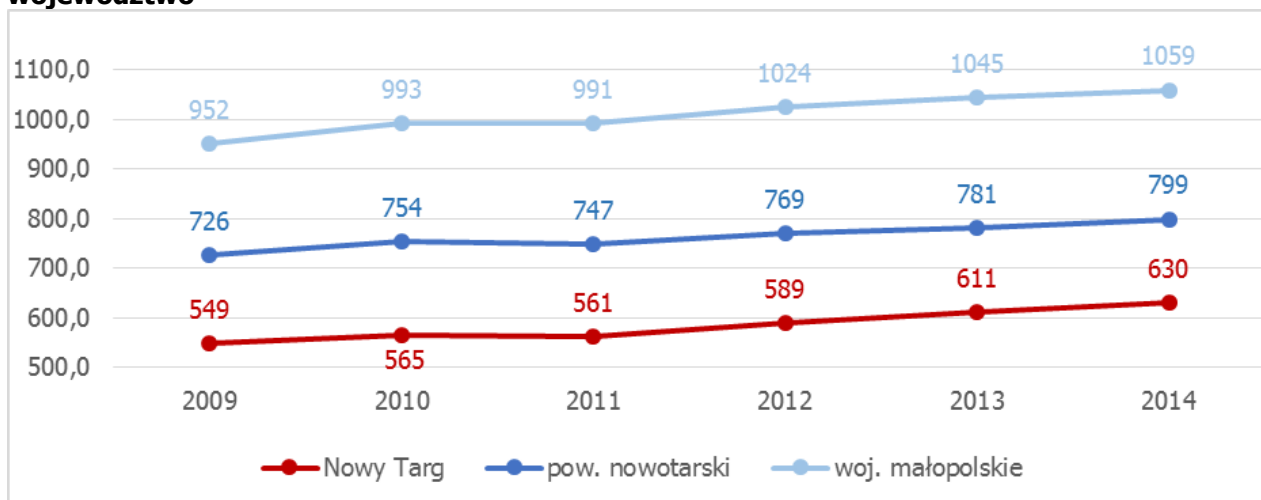
- W 2014 roku w gminie Nowy Targ działało 13 bibliotek (stała liczba od 2009 roku), z których jedna była przystosowana dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Od 2009 roku liczba czytelników rosła, ale wolniej niż wielkość księgozbioru, co oznacza mniejszą liczbę książek dostępnych dla jednego czytelnika biblioteki. Jednocześnie mieszkańcy gminy Nowy Targ w 2014 roku mieli lepszy „dostęp” do księgozbioru od przeciętnego mieszkańca województwa o prawie 1 tys. woluminów, zaś powiatu o blisko 0,5 tys. książek.
- Biblioteki w gminie dysponowały 48 komputerami, z czego 30 były udostępnione do użytku czytelników, wszystkie komputery były podłączone do Internetu.

2.2. Zjawiska gospodarcze

Kolejnym obszarem, który został wytypowany zgodnie z *Ustawą* do analizy jest obszar gospodarczy. Koncentruje się on na zjawiskach związanych z przedsiębiorczością oraz kondycją lokalnych przedsiębiorstw. Sytuacja gminy Nowy Targ przedstawia się w tym zakresie w sposób następujący:

- W 2014 roku na terenie gminy do rejestru REGON były wpisane 1 488 podmioty gospodarcze – nastąpił wzrost w porównaniu z 2009 rokiem. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych było w sekcji G, w dziale 47 – *sprzedaż detaliczna* (303 podmioty), a następnie w sekcji F, w dziale 43 – *roboty budowlane specjalistyczne* (168 podmiotów). Pod względem wielkości dominowały mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające od 0-9 osób. Podobnie prezentowała się sytuacja w województwie i powiecie, tzn.: liczba podmiotów systematycznie rosła, przeważały podmioty z sekcji G w dziale 47 oraz o wielkości zatrudnienia 0-9 osób. W całym badanym okresie, wskaźnik przedsiębiorczości dla gminy Nowy Targ przyjmował wartości niższe niż w województwie i powiecie.

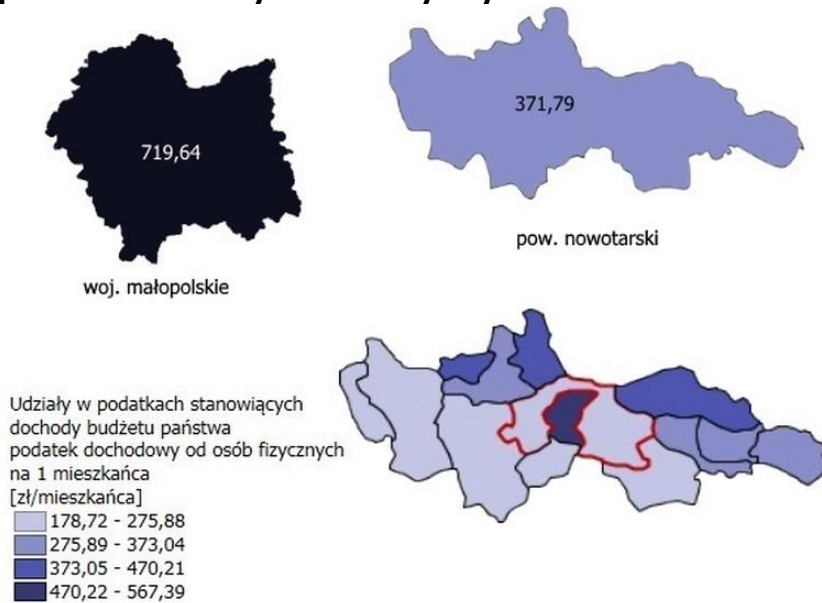
Wykres 9. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

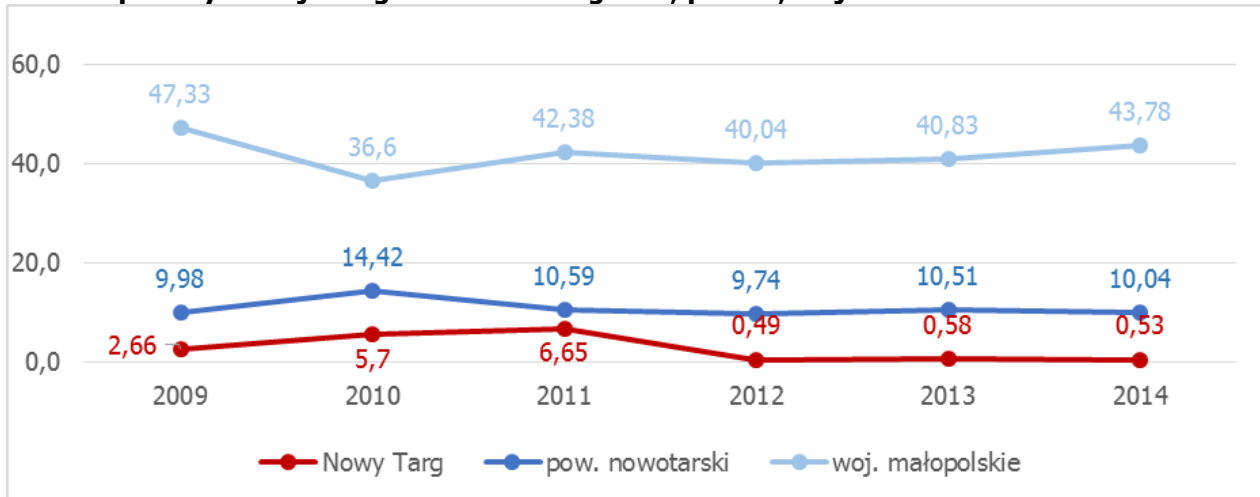
- Ze względu na brak dostępnych danych przedstawiających wprost kondycję finansową mieszkańców gminy, do analizy wykorzystana została informacja o podatku dochodowym od osób fizycznych⁴, który jest pochodną wynagrodzeń mieszkańców.

⁴ Pozycja z dochodów własnych gmin – udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT).

Rysunek 5. Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, podatek dochodowy od osób fizycznych w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- W 2014 roku pozycja ta w dochodach własnych gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosiła 219,07 zł i była 1,5 razy mniejsza niż średnia dla gmin w powiecie, natomiast przeciętna dla gmin w Małopolsce⁵ była 3,3 razy większa. Zwrot do budżetu gminy z tytułu podatku CIT w gminie Nowy Targ na jednego mieszkańca zmalał z poziomu 2,66 zł w 2009 roku do poziomu 0,53 zł w 2014 roku.

Wykres 10. Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, podatek dochodowy od osób prawnych na jednego mieszkańca: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.3. Zjawiska środowiskowe

Kolejnym obszarem zdefiniowanym w *Ustawie* i *Wytycznych*, w którym należy badać zjawiska kryzysowe, są kwestie związane z jakością środowiska. Obszar ten powiązany jest ze standardami

⁵ Z miastami na prawach powiatów.

środowiska, w tym z gospodarką odpadami stanowiącymi zagrożenie dla życia, zdrowia lub stanu środowiska. Podstawowe dane dotyczące tego obszaru są następujące:

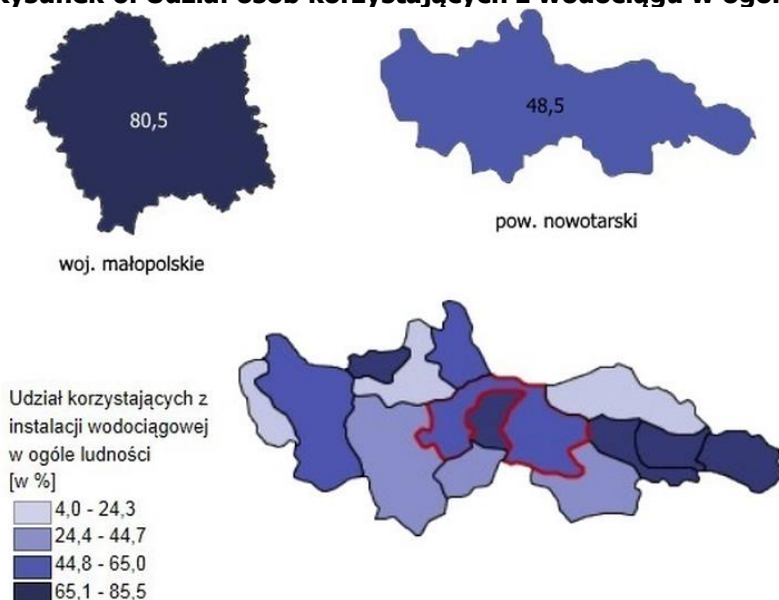
- Ponad 97% gminy to obszary chronione, w tym Gorczański Park Narodowy, Rezerwaty Przyrody: Rzeką Białka, Przełom Białki, Skałka Rogoźnicka, Bór na Czerwonym oraz 5 pomników przyrody.
- Na terenie gminy znajdują się również obszary Natura 2000:
 - Dolina Białki PLH120024,
 - Gorce PLB120001,
 - Górny Dunajec PLH120086,
 - Ostoja Gorczańska PLH120018,
 - Torfowiska Orawsko-Nowotarski PLB120007 oraz PLH120016.
- W gminie działają 3 oczyszczalnie ścieków, które obsługują 40,2% ludności, czyli o 19,1 punktu procentowego mniej niż w przypadku tego udziału dla powiatu i 22,5 punktu procentowego mniej niż odsetek ten wynosi w województwie.
- W 2014 roku 36,1% powierzchni gminy zajmowały lasy, dla województwa wskaźnik ten wynosił 28,7%, a dla powiatu 37,2%.

2.4. Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne

Czwartym z wytypowanych obszarów analitycznych są zjawiska przestrzenno-funkcjonalne, które charakteryzują: wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną oraz stan tej infrastruktury, dostęp i jakość podstawowych usług, dostępność komunikacyjną:

- W 2014 roku udział osób korzystających z wodociągu w ogólnej liczbie ludności wynosił 47,3%, natomiast wartość tego wskaźnika dla Małopolski wynosiła 80,5%, a dla powiatu nowotarskiego 48,5%.

Rysunek 6. Udział osób korzystających z wodociągu w ogólnej liczbie ludności w 2014 roku

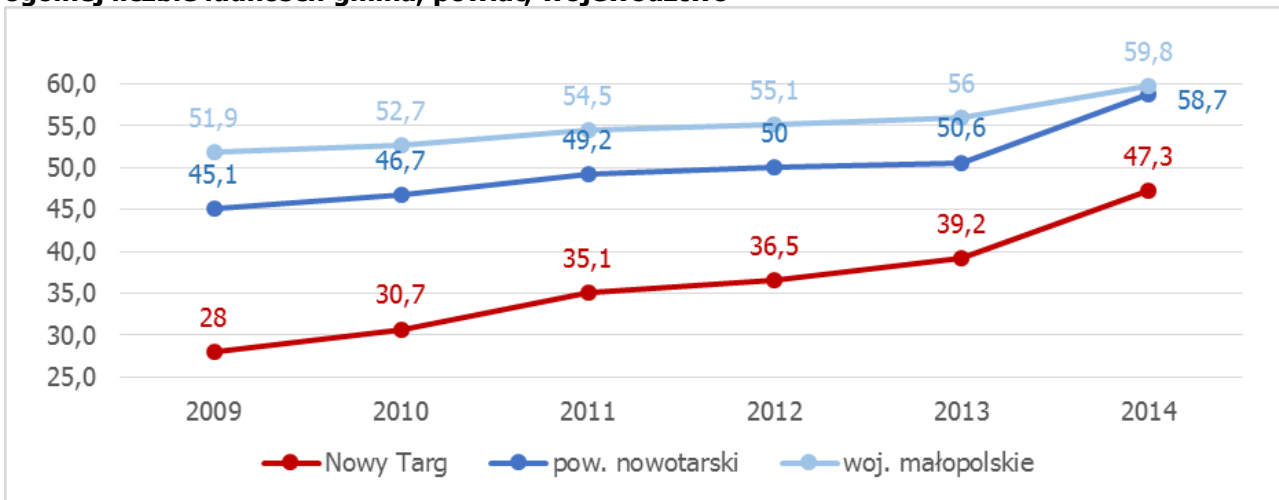

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na 100 km² od roku 2009 systematycznie rosła do poziomu 48,2 km na km². W województwie wartość tego wskaźnika wynosiła 89,0 km na km², a w powiecie 72,1 km na km², również rosnąc od 2009 roku. Udział mieszkańców gminy korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosił 47,3% (59,8% województwo, 58,7% powiat) i wzrósł w porównaniu z 2009 rokiem o 19,3 punktów procentowych. W tym

samym czasie w powiecie odnotowano wzrost o 13,6 punktów procentowych, a w województwie o 7,9 punktów procentowych.

Wykres 11. Procentowy udział korzystających ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.5. Zjawiska techniczne

- W gminie było 5 427 mieszkań w 5 554 budynkach mieszkalnych (wzrost od 2009 roku). Na jedno mieszkanie przypadały ponad 4 osoby. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 102,8 m², czyli 23,6 m² na osobę.
- W październiku 2015 roku do rejestru zabytków nieruchomości województwa małopolskiego wpisane były następujące obiekty:
 - Dębno Podhalańskie – kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła, cmentarz kościelny, ogrodzenie murowano-drewniane,
 - Harkłowa – kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny,
 - Harkłowa – brama wjazdowa (dworska),
 - Harkłowa – lamus (dwór),
 - Krempachy – kościół parafialny pw. św. Marcina, ogrodzenie z bramkami,
 - Krempachy – kościół cmentarny pw. św. Walentego,
 - Ludźmierz – kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny,
 - Łopuszna – zespół dworski (dwór z zespołem budownictwa drewnianego),
 - Nowa Biała – kościół parafialny pod wezwaniem św. Katarzyny Aleksandryjskiej, cmentarz kościelny, ogrodzenie z bramkami,
 - Nowa Biała – kaplica pw. św. Marii Magdaleny,
 - Polana Chowańcowa – dwa szałasy mieszkalne (koliby),
 - Polana Chowańcowa – trzy szałasy gospodarcze,
 - Polana Kałużna – zespół szałasów,
 - Polana Stusy – szałas mieszkalno-gospodarczy,
 - Polana Zbulina – szałas mieszkalno-gospodarczy.

2.6. Pozycja rozwojowa gminy Nowy Targ na tle powiatu i województwa

Tabela 1. Porównanie wskaźników charakteryzujących analizowane zjawiska w 2014 roku

Wskaźnik	Nowy Targ	woj. małopolskie	powiat nowotarski
Gęstość zaludnienia	114	222	129
Współczynnik obciążenia demograficznego	57,5	59,2	59,1
Kobiety na 100 mężczyzn	103	106	104
Przyrost naturalny na 1 tys. ludności	4,0	1,4	2,7
Saldo migracji na pobyt stały na 1 tys. ludności	3,5	0,9	0,6
Współczynnik skolaryzacji brutto - szkoły podstawowe	89,18	93,89	93,03
Współczynnik skolaryzacji brutto - szkoły gimnazjalne	93,85	96,87	93,57
Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	2,64	1,17	1,66
Porady lekarskie ogółem na 1 mieszkańca	3,87	3,9	3,1
Ludność na 1 aptekę (w tys.)	11,8	3,0	3,5
Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego (%) ⁶	6,9	6,4	6,3
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	57,2	30,7	45,6
Ludność na 1 placówkę biblioteczną (w tys.)	18,2	4,4	3,3
Księgozbiór bibliotek na 1 000 ludności	4 057,7	3 252,4	3 582,4
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności	143	195	152
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	12,7	15,6	15,2
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	6,8	6,6	7,3
Udział pracujących mężczyzn na terenie gminy ⁷	50,0	51,1	46,9
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	630	1059	799
Udział ludność korzystająca z oczyszczalni w ludności ogółem	47,3	62,8	59,3
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności - wodociąg	49,0	80,5	48,5
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności - kanalizacja	47,3	59,8	58,7
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na 100 km ²	48,2	89,0	72,1
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	102,8	77,6	91,4
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	23,6	26,1	25,0
Mieszkania na 1 000 mieszkańców	229,9	336,1	273,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Jeżeli wskaźnik negatywnie odbiega od średniej dla województwa małopolskiego jest zaznaczany kolorem czerwonym.

⁶ Zasięg korzystania z pomocy społecznej to udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem.

⁷ Dane dla roku 2013.

3. METODOLOGIA WYBORU OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji opracowano diagnozę, która została przeprowadzona na podstawie wiarygodnych i mierzalnych danych pozyskanych z: Urzędu Gminy Nowy Targ i jednostek organizacyjnych m.in. Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Targu, Gminnej Biblioteki Publicznej w Nowym Targu, Straży Gminnej z Nowego Targu, Głównego Urzędu Statystycznego, Starostwa Powiatowego w Nowym Targu. Ponadto w *Diagnozie* wykorzystano wyniki badań ankietowych mieszkańców dotyczących oceny jakości życia i kluczowych problemów, postrzeganych przez mieszkańców, a także wyniki badania fokusowego i warsztatów rewitalizacyjnych z kluczowymi interesariuszami w gminie Nowy Targ.

Dla przestrzennego określenia problemów i potencjałów gminę podzielono zgodnie ze strukturą jednostek pomocniczych na **sołectwa**. Jest to podział naturalny dla mieszkańców gminy, a także umożliwia przeprowadzenie analizy zróżnicowania wewnątrzgminnego.

Biorąc pod uwagę, że rewitalizacja ma w pierwszej kolejności służyć poprawie jakości życia mieszkańców, uznano, że kwestie społeczne mają kluczowe i nadrzędne znaczenie dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego. Dla wyznaczonych obszarów przeprowadzono diagnozę wskaźników opisujących negatywne zjawiska społeczne takie jak: zakres korzystania z pomocy społecznej, ubóstwo, przestępczość, niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, niewielka dostępność podstawowych usług w dziedzinie oświaty, zdrowia, kultury.

W celu wskazania obszaru wymagającego rewitalizacji, na podstawie szeregu wskaźników opisujących problemy społeczne zbudowano tak zwany **wskaźnik syntetyczny**.

Pierwszym etapem budowy wskaźnika syntetycznego jest normalizacja zmiennych w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali tzw. skali niemianowanej, czyli nie związanej z jednostką miary. Jest to zabieg konieczny z punktu widzenia poprawności obliczeń, ponieważ dzięki niemu różne rozpiętości zmiennych nie będą sztucznie nadawały wagi czynnikom przyjmującym wartość z wyższych przedziałów. W trakcie normalizacji zmiennych przekształcono również destymulanty w stymulanty. Jako stymulanty, na potrzeby wskazania obszaru zdegradowanego, przyjęte zostały zmienne, których wyższa wartość występowała w obszarach gminy kwalifikujących się jako obszary zdegradowane (np. liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców). Natomiast destymulantami były zmienne, których niższa wartość oznaczała bardziej problemowy obszar (np. liczba przedsiębiorstw na 1 000 mieszkańców). Obliczeń dokonano wg następujących wzorów:

$$Z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min\{x_{ij}\}}{\max\{x_{ij}\} - \min\{x_{ij}\}} \text{ dla stymulant}$$

$$Z_{ij} = \frac{\max\{x_{ij}\} - x_{ij}}{\max\{x_{ij}\} - \min\{x_{ij}\}} \text{ dla destymulant}$$

gdzie:

X_{ij} – to wartość i -tego obszaru (np. sołectwo) dla j -tej zmiennej,

Z_{ij} – to zmienna po normalizacji.

Syntetyczną miarę, odzwierciedlającą sytuację obszarów w poszczególnych zakresach, utworzono przy użyciu metody sum standaryzowanych. Metoda sum standaryzowanych należy do grupy metod bezwzorcowych porządkowania liniowego, zgodnego ze wzorem:

$$S_i = \sum_{j=1}^k Z_{ij} \quad i = 1, \dots, n$$

Wskaźnik sum standaryzowanych został skonstruowany na bazie wskaźników cząstkowych zaprezentowanych w rozdziale 4. Wskaźniki cząstkowe zsumowano.

Dla każdego obliczonego dla sołectwa wskaźnika syntetycznego, zasadniczo daną referencyjną jest średni wskaźnik sum standaryzowanych dla całej gminy, obliczony jako średnia arytmetyczna wskaźników syntetycznych dla sołectw. W analizie wzięto również pod uwagę rozrzut

wskaźników syntetycznych, biorąc jako wielkość porównawczą 50% wartości maksymalnej wskaźnika syntetycznego.

Najwyższe wartości obliczonego wskaźnika sumarycznego oznaczają największą koncentrację negatywnych zjawisk społecznych na tych obszarach. Za obszar objęty kryzysem społecznym uznano wszystkie jednostki, w których wartość wskaźnika sumarycznego była wyższa niż zmienna referencyjna, w tym przypadku 50% wartości średniej wskaźnika syntetycznego dla zjawisk społecznych w całej gminie.

Jednostki urbanistyczne, dla których **społeczny** wskaźnik syntetyczny będzie wyższy niż 50% wartości średniej wskaźnika syntetycznego dla zjawisk społecznych w gminie mogą być potencjalnie uznane za zdegradowane, pod warunkiem występowania w nich dodatkowo co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk techniczno-środowiskowych:

- gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;
- technicznych – w szczególności złego stanu obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, przede wszystkim w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Analizy zjawisk techniczno-środowiskowych dokonano w oparciu o: czynniki techniczne, środowiskowe, gospodarcze, przestrzenne. Analogicznie, jak w przypadku zjawisk społecznych, został skonstruowany wskaźnik syntetyczny, a wskaźniki cząstkowe, poddano standaryzacji. Otrzymano sumaryczny wskaźnik czynników techniczno-środowiskowych, który określał koncentrację zjawisk negatywnych.

Ostatnim etapem diagnozy było wskazanie podobszaru zdegradowanego, który wykazuje kumulację negatywnych zjawisk społecznych, a dodatkowo w analizowanych czynnikach techniczno-środowiskowych wykazują nagromadzenie negatywnych cech. Na bazie wcześniej obliczonych wskaźników sum standaryzowanych skonstruowano **wskaźnik degradacji obszaru**, wyliczony jako suma dwóch wcześniej uzyskanych wskaźników.

4. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE, GOSPODARCZE, PRZESTRZENNE, ŚRODOWISKOWE I TECHNICZNE JEDNOSTEK URBANISTYCZNYCH

Przedmiotem niniejszego rozdziału jest analiza czynników społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych gminy Nowy Targ oraz wskazanie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy. Analizy dokonano zgodnie z zaleceniami wynikającymi z *Ustawy rewitalizacyjnej*, to znaczy w pierwszej kolejności dokonano pogłębionej analizy zjawisk społecznych, w tym w szczególności związanych z poziomem bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym czy kulturalnym. Ponadto przeanalizowano pozostałe zjawiska (gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne i techniczno-środowiskowe). Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych z jednoczesnym występowaniem jednego lub więcej negatywnych zjawisk w pozostałych obszarach pozwoliła wskazać i wyznaczyć obszary o największej kumulacji zjawisk kryzysowych.

4.1. Diagnoza zjawisk społecznych

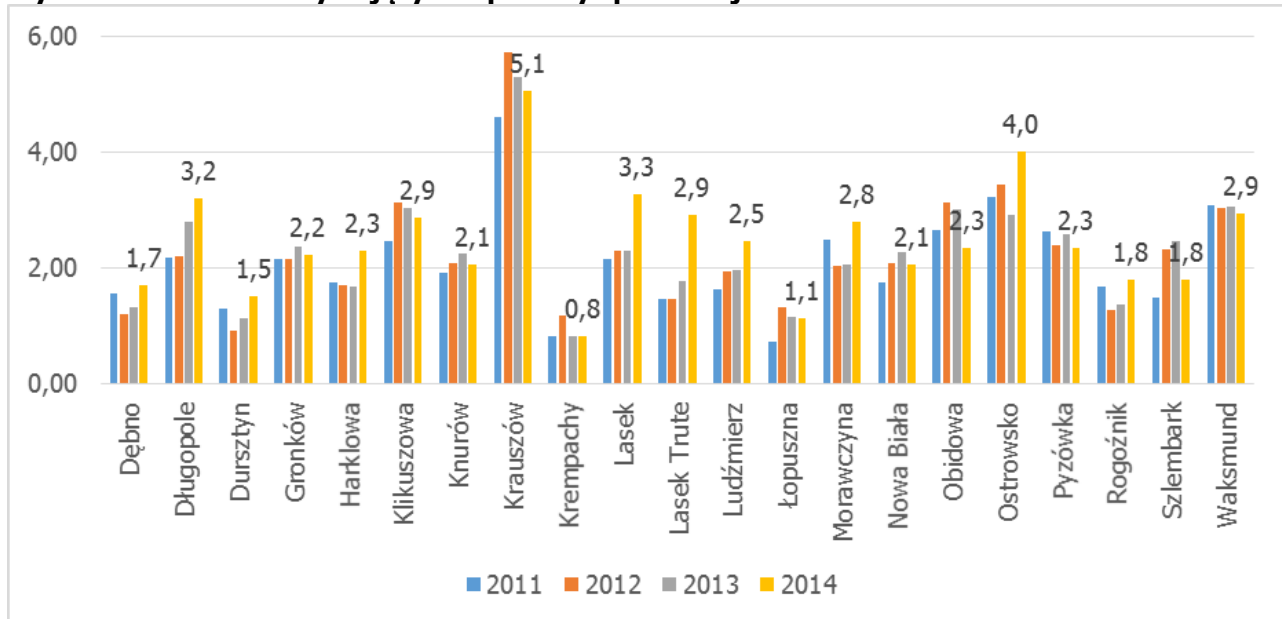
Diagnoza uwarunkowań społecznych w gminie Nowy Targ opierała się na zestawie wskaźników dotyczących:

- czynników związanych z ubóstwem i wykluczeniem społecznym;
- czynników bezpieczeństwa,
- czynników demograficznych,
- aktywności mieszkańców.

4.1.1. Czynniki związane z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego wytypowano listę 11 wskaźników pochodzących z informacji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Targu, które poddano analizie w wymiarze terytorialnym i czasowym. Diagnoza uwzględniała wpływ wszystkich zmiennych, natomiast komentarz analityczny koncentruje się na kluczowych wskaźnikach.

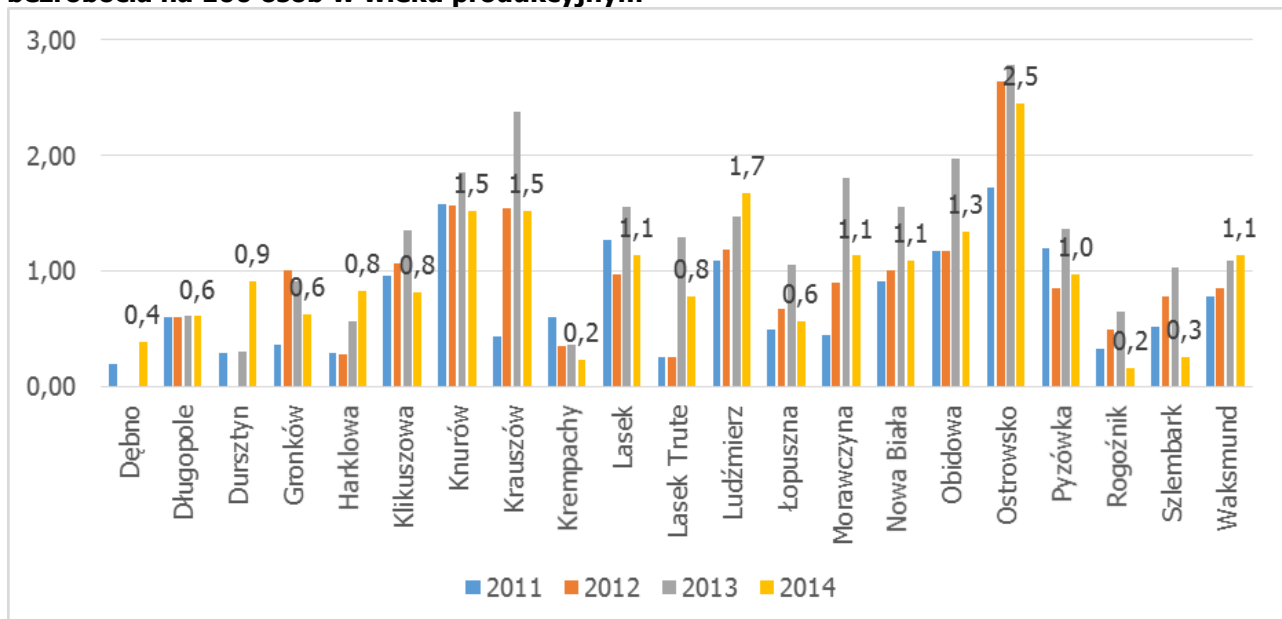
W latach 2011-2014 liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców wahała się od 0,8 do 5,7. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej przeliczona na jednego mieszkańca, mówi o skali tego zjawiska i obrazuje sytuację materialno-bytową ludności danego sołectwa. W całym badanym okresie negatywnie pod względem omawianego wskaźnika wyróżniały się sołectwa Krauszów, Ostrowsko i Waksmund.

Wykres 12. Liczba korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Targu

Jednocześnie należy podkreślić, iż w odniesieniu do całej gminy najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej jest bezrobocie i wielodzietność. Natomiast najrzadziej – powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w gminie Nowy Targ jest przemoc i alkoholizm.

Osoby mające status bezrobotnych nie są w stanie zapewnić gospodarstwu stałego źródła dochodu z pracy zarobkowej, co może przekładać się na kondycję finansową wszystkich członków danego gospodarstwa domowego. W przypadku liczby korzystających ze wsparcia z powodu bezrobocia na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2011-2014 największą wartość tego wskaźnika odnotowano w sołectwach: Ostrowsko, Knurów i Krauszków. Natomiast w badanym okresie dla całego obszaru wskaźnik przyjmował wartości od 0,0 do 2,8.

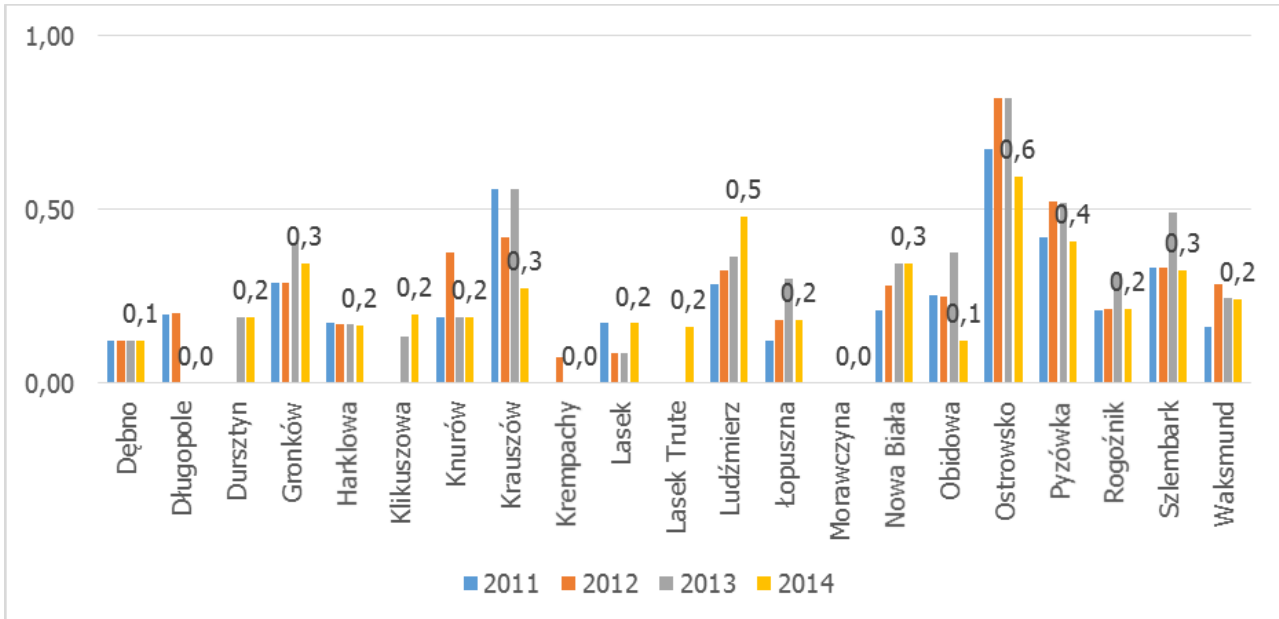
Wykres 13. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu bezrobocia na 100 osób w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Targu

Ubóstwo jest pojęciem związanym z niemożliwością zaspokojenia podstawowych potrzeb egzystencjalnych. W przypadkach skrajnego ubóstwa może wystąpić biologiczne zagrożenie życia

oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W latach 2011-2014 liczba korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców przyjmowała wartości od 0,0 do 0,8. W całym badanym okresie najwyższe wartości tego wskaźnika wystąpiły w sołectwach: Ostrowsko i Krauszów.

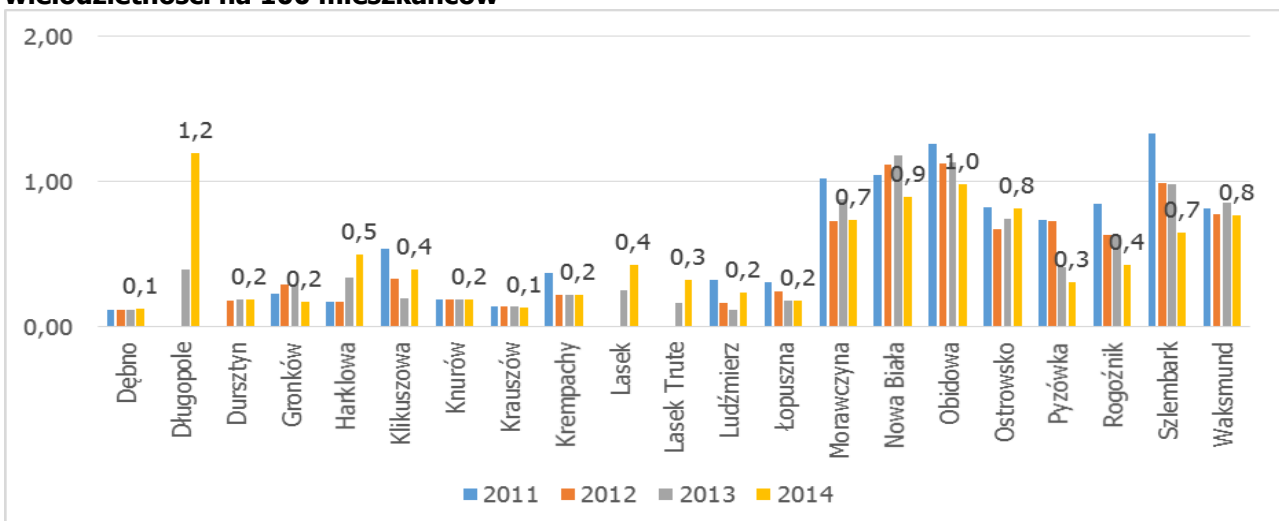
Wykres 14. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Targu

Ustawa o świadczeniach rodzinnych z 2003 roku określa rodzinę wielodzietną, jako rodzinę, w której co najmniej 3 dzieci pozostaje na utrzymaniu rodziców, uszczuplając w ten sposób dochód rozporządzalny na jedną osobę. Największym problemem rodzin wielodzietnych jest niski dochód i zła sytuacja materialno-bytowa. W przypadku liczby korzystających ze wsparcia z powodu wielodzietności na 100 mieszkańców w latach 2011-2014, największą wartość tego wskaźnika odnotowano w sołectwach Obidowa i Nowa Biała. Natomiast w badanym okresie, dla całego obszaru, wskaźnik ten przyjmował wartości od 0,0 do 1,3.

Wykres 15. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu wielodzietności na 100 mieszkańców

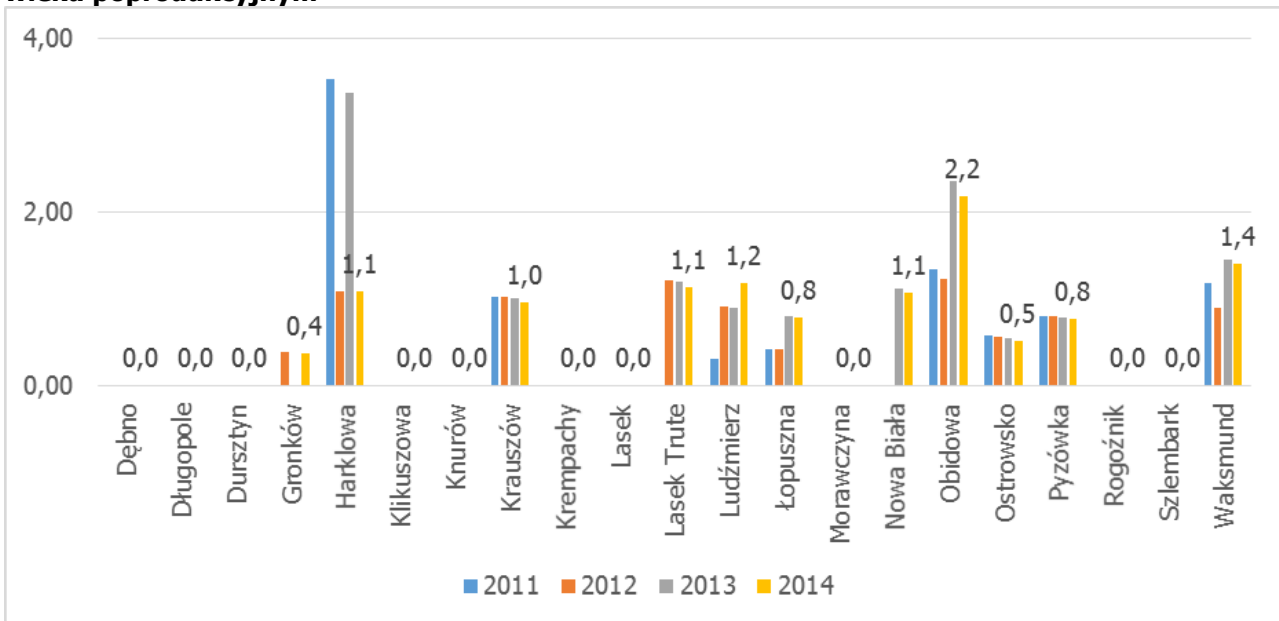

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Targu

Wśród wskaźników związanych z korzystaniem ze środków pomocy społecznej wysokie wartości przyjmował również wskaźnik akcentujący problemy demograficzne gminy, czyli wskaźnik dotyczący liczby osób w wieku 65 lat i więcej sięgających po środki pomocy społecznej na 100

osób w wieku poprodukcyjnym. Najgorzej prezentowała się w tym zakresie sytuacja w sołectwach Ostrowsko i Waksmund.

Wykres 16. Liczba korzystających z pomocy społecznej w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w wieku poprodukcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Targu

Tabela 2. Wskaźniki z zakresu społecznego

Sołectwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na podstawie danych o rzeczywistej liczbie osób w rodzinach objętych pomocą społeczną na 100 mieszkańców				Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu alkoholizmu na 100 mieszkańców				Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu niepełności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców				Liczba osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym				Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Dębno	1,57	1,21	1,33	1,71	0,72	0,36	0,24	0,49	0,72	0,61	0,73	1,34	0,19	0,00	0,00	0,39	1,33	1,21	0,73	0,97
Długopole	2,18	2,21	2,79	3,20	0,79	0,20	0,40	0,20	1,79	1,81	2,00	1,60	0,61	0,61	0,61	0,61	0,00	0,00	0,00	0,00
Dursztyn	1,31	0,92	1,13	1,52	0,00	0,00	0,38	0,57	0,37	0,37	0,38	0,76	0,29	0,00	0,30	0,92	0,75	0,55	0,57	0,95
Gronków	2,15	2,15	2,37	2,23	0,17	0,17	0,17	0,11	1,16	1,39	1,33	1,03	0,37	1,01	0,91	0,63	0,17	0,12	0,17	0,29
Harkłowa	1,75	1,69	1,69	2,31	0,00	0,17	0,17	0,33	0,53	0,51	0,34	0,66	0,29	0,29	0,57	0,83	0,53	0,51	0,85	0,66
Klikuszowa	2,47	3,13	3,05	2,88	0,27	0,13	0,20	0,26	1,07	1,33	1,33	1,31	0,96	1,06	1,36	0,82	0,07	0,07	0,33	0,33
Knurów	1,91	2,08	2,26	2,07	0,19	0,38	0,38	0,38	0,96	1,13	1,13	0,75	1,58	1,57	1,85	1,52	0,38	0,38	0,75	0,56
Krauszów	4,60	5,73	5,29	5,07	0,56	0,14	0,14	0,68	1,81	1,96	2,37	1,64	0,44	1,55	2,38	1,52	0,28	0,56	0,84	0,68
Krempachy	0,82	1,19	0,81	0,82	0,45	0,52	0,07	0,07	0,37	0,37	0,44	0,44	0,60	0,36	0,36	0,24	0,22	0,22	0,15	0,30
Lasek	2,16	2,31	2,31	3,27	0,35	0,34	0,43	0,17	1,21	1,45	1,54	1,46	1,27	0,98	1,55	1,13	0,26	0,17	0,26	0,26
Lasek Trute	1,48	1,47	1,78	2,91	0,00	0,33	0,97	1,29	0,99	0,65	0,97	0,97	0,26	0,26	1,30	0,78	0,16	0,33	0,32	0,49
Ludźmierz	1,63	1,94	1,98	2,48	0,25	0,04	0,28	0,32	0,65	0,85	1,01	1,08	1,09	1,18	1,47	1,68	0,29	0,28	0,44	0,52
Łopuszna	0,73	1,33	1,15	1,14	0,18	0,12	0,00	0,06	0,49	0,85	0,78	0,72	0,50	0,68	1,06	0,57	0,24	0,36	0,30	0,24
Morawczyna	2,49	2,05	2,06	2,79	0,00	0,15	0,15	0,29	0,00	0,29	0,73	0,88	0,45	0,90	1,81	1,13	0,44	0,29	0,44	0,44
Nowa Biała	1,74	2,09	2,29	2,07	0,14	0,21	0,35	0,83	0,28	0,42	0,62	0,55	0,91	1,01	1,56	1,10	0,28	0,28	0,28	0,21
Obidowa	2,65	3,13	3,02	2,34	0,38	0,25	0,00	0,37	0,38	0,38	0,38	0,25	1,18	1,18	1,97	1,34	0,38	0,38	0,25	0,37
Ostrowsko	3,22	3,44	2,91	4,01	0,22	0,37	0,22	0,22	0,97	1,27	0,89	1,04	1,73	2,64	2,78	2,45	0,75	0,97	0,82	0,89
Pyzówka	2,63	2,40	2,59	2,34	0,32	0,21	0,62	0,41	0,42	0,31	0,62	0,41	1,20	0,85	1,37	0,98	0,53	0,52	0,52	0,51
Rogoźnik	1,69	1,27	1,38	1,81	0,00	0,11	0,21	0,21	0,32	0,11	0,32	0,43	0,33	0,49	0,66	0,17	0,11	0,11	0,42	0,32
Szlembarck	1,50	2,32	2,46	1,79	0,33	0,66	0,49	0,49	0,50	0,17	0,49	0,49	0,52	0,79	1,04	0,25	0,17	0,17	0,66	0,49
Waksmund	3,09	3,03	3,06	2,94	0,12	0,29	0,24	0,48	0,57	0,53	0,53	0,52	0,78	0,85	1,09	1,14	0,53	0,41	0,61	0,73

Sołectwo	Długotrwała lub ciężka choroba Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu długotrwałej bądź ciężkiej choroby na 100 mieszkańców				Przemoc Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu przemocy na 100 mieszkańców				Ubóstwo Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców				Wielodzietność Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu wielodzietności na 100 mieszkańców			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Dębno	0,97	0,73	0,73	1,58	0,12	0,00	0,36	0,37	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12
Długopole	0,60	0,60	0,60	1,20	0,00	0,00	0,20	0,00	0,20	0,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,40	1,20
Dursztyn	0,56	0,37	0,38	0,38	0,00	0,18	0,57	0,38	0,00	0,00	0,19	0,19	0,00	0,18	0,19	0,19
Gronków	0,75	0,70	0,64	0,69	0,12	0,12	0,23	0,23	0,29	0,29	0,40	0,34	0,23	0,29	0,29	0,17
Harkłowa	0,70	0,68	0,34	0,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,18	0,17	0,17	0,17	0,18	0,17	0,34	0,50
Klikuszowa	0,80	1,00	1,13	0,79	0,00	0,00	0,46	0,13	0,00	0,00	0,13	0,20	0,53	0,33	0,20	0,39
Knurów	0,96	0,95	1,13	1,32	0,00	0,19	0,38	0,19	0,19	0,38	0,19	0,19	0,19	0,19	0,19	0,19
Krauszów	1,12	0,98	0,42	1,23	0,00	0,14	0,14	0,14	0,56	0,42	0,56	0,27	0,14	0,14	0,14	0,14
Krempachy	0,30	0,44	0,44	0,30	0,00	0,30	0,07	0,07	0,00	0,07	0,00	0,00	0,37	0,22	0,22	0,22
Lasek	0,95	0,86	0,94	0,95	0,00	0,17	0,26	0,34	0,17	0,09	0,09	0,17	0,00	0,00	0,26	0,43
Lasek Trute	0,82	0,98	1,30	1,46	0,00	0,00	0,32	0,32	0,00	0,00	0,00	0,16	0,00	0,00	0,16	0,32
Ludźmierz	0,78	1,09	0,89	0,96	0,04	0,12	0,28	0,48	0,29	0,32	0,36	0,48	0,33	0,16	0,12	0,24
Łopuszna	0,06	0,24	0,30	0,42	0,00	0,06	0,12	0,12	0,12	0,18	0,30	0,18	0,31	0,24	0,18	0,18
Morawczyna	1,03	0,73	1,17	0,88	0,15	0,15	0,29	0,44	0,00	0,00	0,00	0,00	1,03	0,73	0,88	0,73
Nowa Biała	0,21	0,21	0,55	0,55	0,00	0,07	0,35	0,34	0,21	0,28	0,35	0,34	1,05	1,12	1,18	0,90
Obidowa	1,64	2,00	1,89	1,48	0,25	0,00	0,25	0,49	0,25	0,25	0,38	0,12	1,26	1,13	1,13	0,99
Ostrowsko	0,97	0,97	0,89	0,89	0,00	0,15	0,15	0,37	0,67	0,82	0,82	0,59	0,82	0,67	0,75	0,82
Pyzówka	1,48	1,25	1,45	1,22	0,11	0,00	0,31	0,41	0,42	0,52	0,52	0,41	0,74	0,73	0,41	0,31
Rogoźnik	0,32	0,74	0,42	0,32	0,00	0,11	0,21	0,11	0,21	0,21	0,32	0,21	0,85	0,63	0,64	0,43
Szlembark	0,50	1,16	0,66	0,49	0,00	0,00	0,49	0,49	0,33	0,33	0,49	0,33	1,33	0,99	0,98	0,65
Waksmund	0,69	0,65	0,65	0,65	0,00	0,12	0,16	0,12	0,16	0,29	0,24	0,24	0,81	0,78	0,86	0,77

Sołectwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w wieku poprodukcyjnym				Liczba osób objętych niebieską kartą na 100 mieszkańców			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Dębno	0,00	0,00	0,00	0,00	0,12	0,00	0,36	0,37
Długopole	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,20	0,00
Dursztyn	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,18	0,57	0,38
Gronków	0,00	0,39	0,00	0,37	0,12	0,12	0,23	0,23
Harkłowa	3,53	1,09	3,37	1,09	0,00	0,00	0,00	0,00
Klikuszowa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,46	0,13
Knurów	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,19	0,38	0,19
Krauszów	1,02	1,02	1,00	0,95	0,00	0,14	0,14	0,14
Krempachy	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,30	0,07	0,07
Lasek	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,17	0,26	0,34
Lasek Trute	0,00	1,22	1,19	1,14	0,00	0,00	0,32	0,32
Ludźmierz	0,30	0,91	0,90	1,19	0,04	0,12	0,28	0,48
Łopuszna	0,42	0,41	0,81	0,78	0,00	0,06	0,12	0,12
Morawczyna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,15	0,15	0,29	0,44
Nowa Biała	0,00	0,00	1,12	1,07	0,00	0,07	0,35	0,34
Obidowa	1,33	1,23	2,35	2,17	0,25	0,00	0,25	0,49
Ostrowsko	0,58	0,56	0,55	0,51	0,00	0,15	0,15	0,37
Pyzówka	0,81	0,80	0,78	0,78	0,11	0,00	0,31	0,41
Rogoźnik	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,11	0,21	0,11
Szlembark	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,49	0,49
Waksmund	1,19	0,89	1,45	1,40	0,00	0,12	0,16	0,12

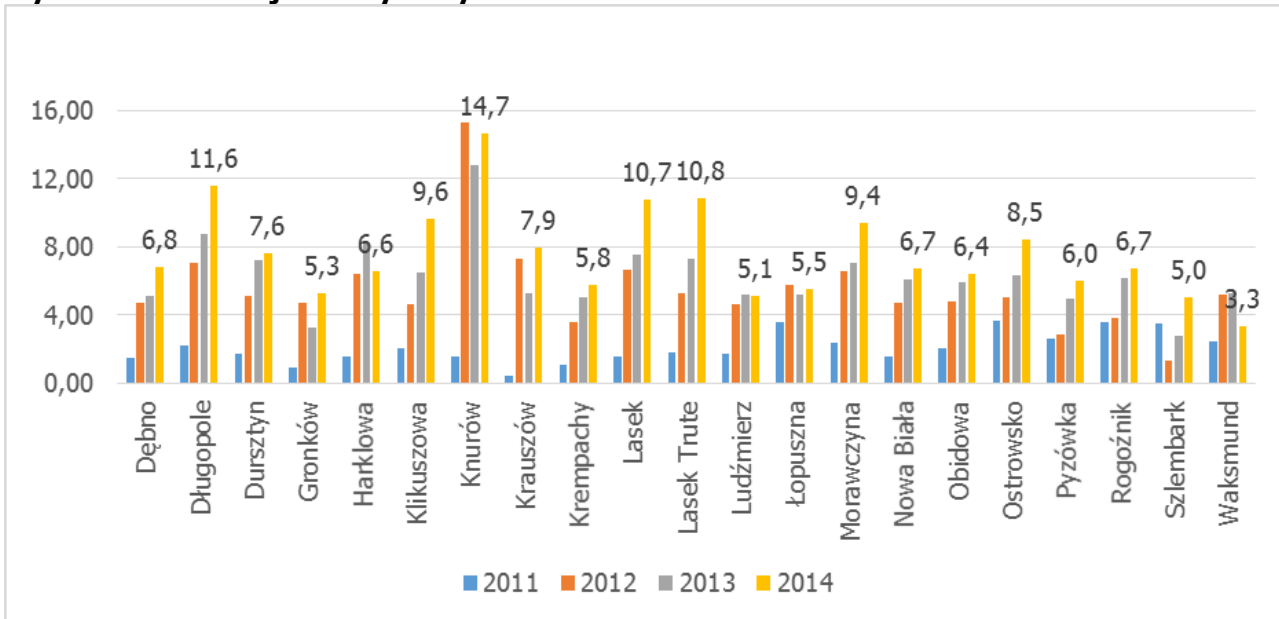
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nowym Targu

4.1.2. Czynniki bezpieczeństwa

Poczucie bezpieczeństwa jest jednym z podstawowych kryteriów oceny obszaru, w którym się żyje, pracuje i spędza czas. Przystępczość stanowi ważny czynnik wpływający na jakość życia mieszkańców. W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego wykorzystano pięć wskaźników z zakresu statystyk Straży Gminnej:

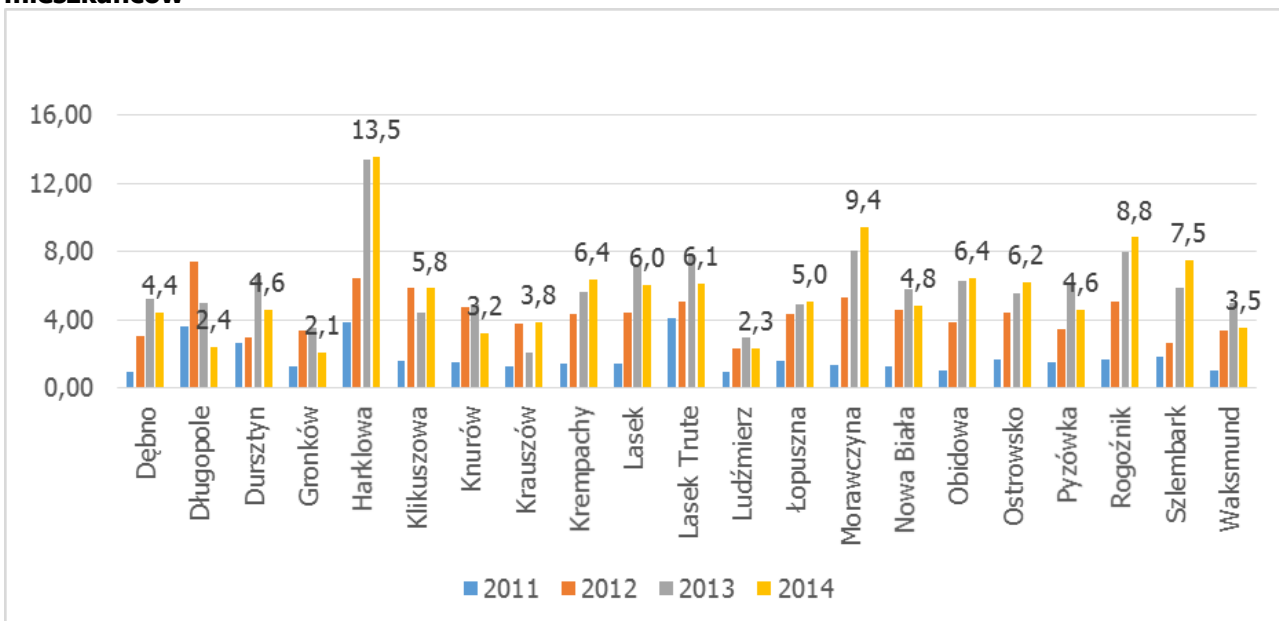
- liczba przyjętych zgłoszeń na 100 mieszkańców;
- liczba ujawnionych wykroczeń na 100 mieszkańców;
- liczba wykroczeń w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na 100 mieszkańców;
- liczba interwencji związanych z przeciwdziałaniem alkoholizmowi na 100 mieszkańców;
- liczba wykroczeń w zakresie czystości i porządku na 100 mieszkańców.

Wykroczeniem jest czyn, którego popełnienie zagrożone jest karą aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do wysokości 5 tysięcy złotych lub nagany. Liczba wykroczeń na 100 mieszkańców pokazuje zagrożenie przestępczością w układzie terytorialnym. Najwięcej różnego rodzaju działań, interwencji i ujawnionych wykroczeń w całym analizowanym okresie odnotowano w sołectwach Knurów i Długopole.

Wykres 17. Liczba ujawnionych wykroczeń na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Straży Gminnej w Nowym Targu

Wykroczenia związane z utrzymaniem czystości i porządku mogą być szczególnie uciążliwe, a niekiedy nawet zagrażające zdrowiu mieszkańców, ponieważ do tego typu wykroczeń należą: niedopełnienie obowiązku w zakresie uprzątnięcia zanieczyszczeń i odpadów, podrzucanie odpadów, niewłaściwe sprawowanie opieki nad zwierzęciem. Wykroczenia, o których mowa, stanowią drugą pod względem liczności grupę czynów łamiących przepisy prawa. W całym analizowanym wykresie najwięcej tego rodzaju wykroczeń odnotowano w Harkłowej, a także w Morawczynie.

Wykres 18. Liczba ujawnionych wykroczeń w zakresie zachowania czystości i porządku na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Straży Gminnej w Nowym Targu

Obszar gminy przecinają dwie drogi krajowe oraz dwie drogi wojewódzkie. Szczególnie te pierwsze są obciążone bardzo dużym ruchem komunikacyjnym (jedną z nich jest tzw. „Zakopianka”), co prowadzi do wielu zdarzeń drogowych, w tym także z udziałem pieszych, którymi w przeważającej większości są mieszkańcy miejscowości gminy Nowy Targ położonych wzdłuż tych szlaków komunikacyjnych.

Tabela 3. Wskaźniki z zakresu czynników bezpieczeństwa

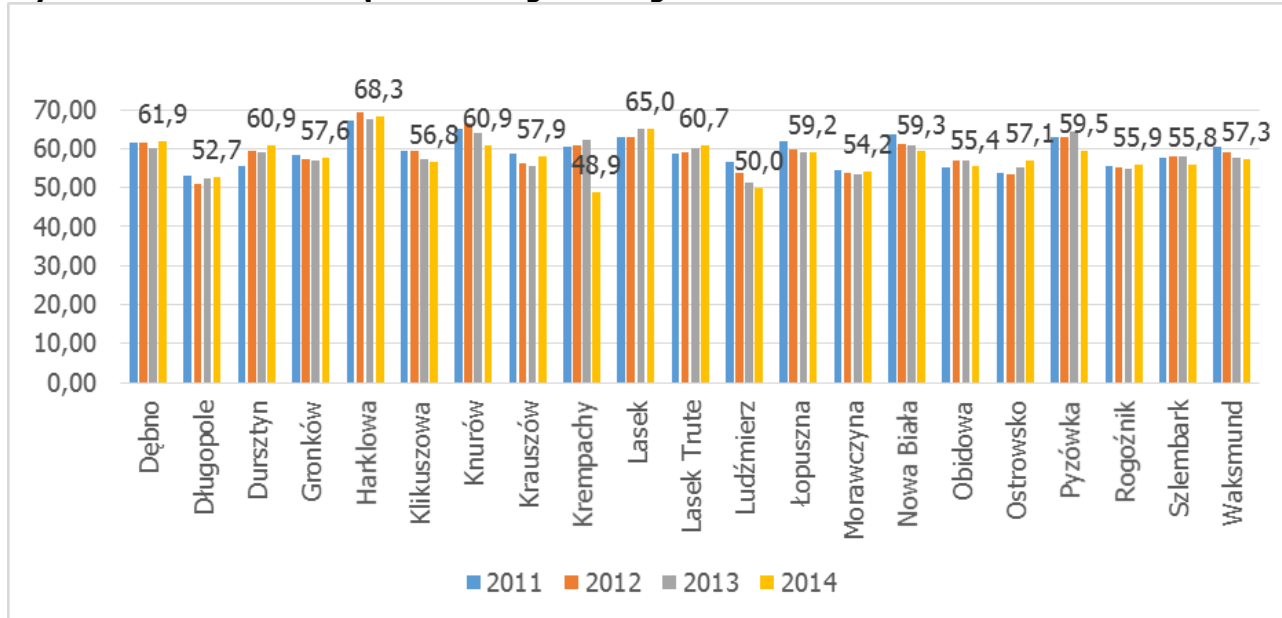
Sołectwo	Łączna liczba przyjętych zgłoszeń na 100 mieszkańców				Liczba ujawnionych wykroczeń na 100 mieszkańców				Wykroczenia w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na 100 mieszkańców				Interwencje związane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi na 100 mieszkańców				Wykroczenia w zakresie zachowania czystości i porządku na 100 mieszkańców			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Dębno	1,81	7,03	7,51	0,00	1,45	4,73	5,08	6,82	0,00	0,12	0,00	0,00	0,12	0,24	0,12	0,12	0,97	3,03	5,21	4,38
Długopole	1,19	9,04	10,38	0,00	2,18	7,03	8,78	11,60	0,20	0,20	0,20	0,00	0,20	0,00	0,00	0,20	3,57	7,43	4,99	2,40
Dursztyn	1,87	10,66	12,29	0,00	1,68	5,15	7,18	7,60	0,00	0,00	0,19	0,19	0,00	0,18	0,19	0,00	2,62	2,94	6,62	4,56
Gronków	1,28	5,51	6,36	0,00	0,87	4,70	3,24	5,26	0,06	0,12	0,00	0,06	0,12	0,12	0,23	0,06	1,28	3,37	3,53	2,06
Harkłowa	1,40	6,27	8,46	0,00	1,58	6,44	8,29	6,60	0,00	0,34	0,17	0,17	0,00	0,17	0,00	0,00	3,85	6,44	13,37	13,53
Klikuszowa	1,80	5,20	5,64	0,00	2,07	4,67	6,50	9,63	0,13	0,13	0,07	0,13	0,13	0,20	0,27	0,20	1,60	5,87	4,38	5,83
Knurów	0,96	9,83	13,18	0,00	1,53	15,31	12,81	14,69	0,00	0,00	0,00	0,19	0,00	0,19	0,19	0,19	1,53	4,73	4,90	3,20
Krauszów	0,98	6,71	5,85	0,00	0,42	7,27	5,29	7,95	0,00	0,14	0,00	0,00	0,14	0,00	0,42	0,00	1,26	3,78	2,09	3,84
Krempachy	0,82	4,07	2,81	0,00	1,05	3,56	5,03	5,78	0,00	0,15	0,07	0,07	0,15	0,15	0,15	0,22	1,42	4,37	5,62	6,38
Lasek	1,12	5,30	5,98	0,00	1,56	6,67	7,52	10,75	0,00	0,09	0,17	0,00	0,17	0,00	0,26	0,09	1,38	4,45	7,18	6,02
Lasek Trute	1,48	5,73	7,62	0,00	1,81	5,24	7,29	10,84	0,00	0,00	0,00	0,16	0,16	0,16	0,00	0,16	4,11	5,07	7,78	6,15
Ludźmierz	2,94	4,68	5,65	0,00	1,72	4,64	5,17	5,11	0,08	0,04	0,08	0,04	0,12	0,08	0,24	0,16	0,90	2,30	2,99	2,28
Łopuszna	4,03	4,97	5,73	0,00	3,60	5,76	5,19	5,53	0,06	0,12	0,12	0,06	0,06	0,12	0,24	0,06	1,59	4,30	4,89	5,05
Morawczyna	1,17	3,07	6,17	0,00	2,35	6,58	7,05	9,40	0,00	0,15	0,00	0,15	0,00	0,15	0,00	0,00	1,32	5,26	8,08	9,40
Nowa Biała	0,84	7,33	3,81	0,00	1,53	4,68	6,10	6,75	0,00	0,07	0,00	0,07	0,28	0,42	0,49	0,41	1,26	4,61	5,75	4,82
Obidowa	0,63	4,01	5,03	0,00	2,02	4,76	5,91	6,41	0,00	0,00	0,13	0,00	0,13	0,13	0,00	0,00	1,01	3,88	6,29	6,41
Ostrowsko	4,27	6,27	7,31	0,00	3,67	5,00	6,34	8,47	0,00	0,07	0,15	0,07	0,45	0,30	0,30	0,30	1,65	4,41	5,52	6,17
Pyzówka	2,00	2,30	3,63	0,00	2,63	2,82	4,97	6,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,21	0,21	0,41	0,10	1,48	3,44	6,01	4,58
Rogoźnik	2,33	2,22	5,30	0,00	3,59	3,81	6,15	6,70	0,00	0,11	0,11	0,11	0,00	0,11	0,11	0,00	1,69	5,08	7,95	8,82
Szlembark	1,00	4,14	4,43	0,00	3,49	1,32	2,79	5,05	0,00	0,00	0,16	0,00	0,17	0,33	0,49	0,16	1,83	2,65	5,90	7,49
Waksmund	4,27	4,91	5,50	0,00	2,44	5,20	5,30	3,35	0,12	0,08	0,12	0,12	0,20	0,33	0,33	0,24	1,02	3,36	5,01	3,55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Straży Gminnej w Nowym Targu

4.1.3. Czynniki demograficzne

Ze względu na szeroko dyskutowane problemy demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa, w analizie zjawisk społecznych uwzględniono również dwa wskaźniki z tego zakresu: wskaźnik obciążenia demograficznego oraz udział osób starszych. Pierwszy z nich wskazuje na niekorzystną tendencję nadmiernego obciążenia ludności w wieku produkcyjnym – najbardziej niepokojące wskaźniki w tym aspekcie występują w sołectwach: Harkłowa oraz Lasek (2011-2014).

Wykres 19. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Nowym Targu

Drugi wskaźnik, tj. zwiększający się udział osób starszych, które w przyszłości mogą wymagać odpowiednio dostosowanych placówek do swoich potrzeb, najwyższe wartości przyjmuje w rejonie sołectw Dębno oraz Długopole.

Tabela 4. Wskaźniki z zakresu czynników demograficznych

Sołectwo	Wskaźnik obciążenia demograficznego				Udział osób starszych			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Dębno	61,40	61,57	60,08	61,93	16,41	17,09	17,31	18,03
Długopole	53,19	51,06	52,44	52,74	16,47	16,06	16,17	16,80
Dursztyn	55,52	59,35	59,04	60,86	11,78	12,68	12,48	12,74
Gronków	58,27	57,31	56,95	57,62	14,40	14,74	15,15	15,55
Harkłowa	67,26	69,25	67,42	68,33	14,89	15,59	15,06	15,18
Klikuszowa	59,34	59,36	57,25	56,78	13,17	13,47	13,06	12,97
Knurów	64,98	66,35	63,89	60,91	14,34	14,74	14,69	14,50
Krauszów	58,63	56,29	55,41	57,92	13,67	13,71	13,93	14,38
Krempachy	60,34	60,86	62,11	48,87	14,08	14,52	15,46	8,30
Lasek	62,82	63,13	64,97	64,96	13,84	13,86	14,36	14,96
Lasek Trute	58,75	58,90	60,00	60,68	12,15	13,42	13,61	14,24
Ludźmierz	56,49	53,64	51,47	49,97	13,61	13,36	13,52	13,46
Łopuszna	61,84	59,79	59,12	59,18	14,47	14,67	14,96	15,32
Morawczyna	54,55	53,60	53,50	54,20	12,76	12,87	13,51	14,10
Nowa Biała	63,55	61,05	60,73	59,26	11,79	12,15	12,40	12,88

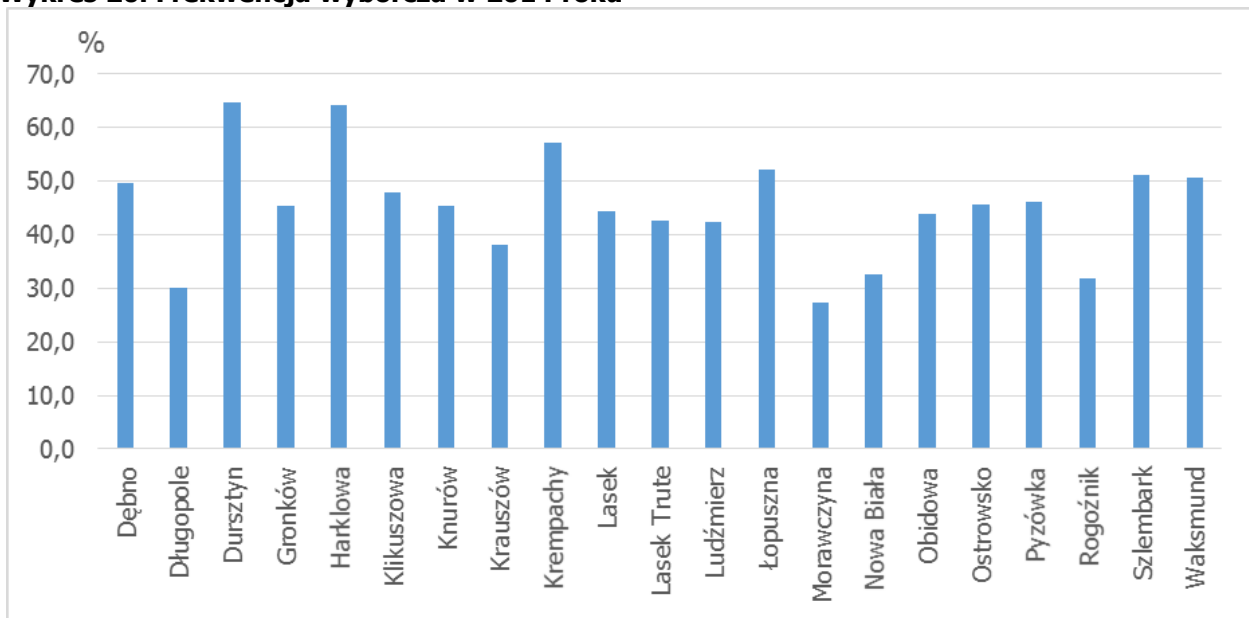
Obidowa	55,21	56,97	56,80	55,36	9,48	10,14	10,69	11,34
Ostrowsko	53,69	53,33	55,27	57,13	12,81	13,44	13,50	14,49
Pyzówka	62,89	62,93	64,51	59,51	13,07	13,05	13,26	13,14
Rogoźnik	55,43	55,17	54,84	55,89	15,01	15,66	15,48	15,73
Szlembark	57,74	58,12	58,03	55,84	10,82	11,42	11,15	11,56
Waksmund	60,39	59,15	57,79	57,26	13,72	13,79	14,06	14,35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Nowym Targu

4.1.4. Aktywność mieszkańców

Aktywność społeczności lokalnej może mieć istotny wpływ na zmiany zachodzące w jej otoczeniu. Jedną z podstawowych form uczestnictwa obywatela w życiu publicznym, dostępną dla każdego uprawnionego, jest głosowanie w wyborach. Analiza rozkładu przestrzennego frekwencji w wyborach samorządowych, które miały miejsce w 2014 roku w poszczególnych sołectwach pozwoliła wskazać obszary gminy z najmniejszą aktywnością mieszkańców w tym zakresie – są to sołectwa: Morawczyna i Długopole.

Wykres 20. Frekwencja wyborcza w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Tabela 5. Wskaźnik z zakresu aktywności mieszkańców

Sołectwo	Frekwencja wyborcza
	2014
Dębno	49,54
Długopole	30,02
Dursztyn	64,59
Gronków	45,50
Harkłowa	64,14
Klikuszowa	48,00
Knurów	45,43
Krauszów	38,05
Krempachy	57,28
Lasek	44,31
Lasek Trute	42,55

Ludźmierz	42,27
Łopuszna	52,05
Morawczyna	27,24
Nowa Biała	32,54
Obidowa	43,86
Ostrowsko	45,55
Pyzówka	46,11
Rogoźnik	31,73
Szlembark	51,19
Waksmund	50,65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Nowym Targu

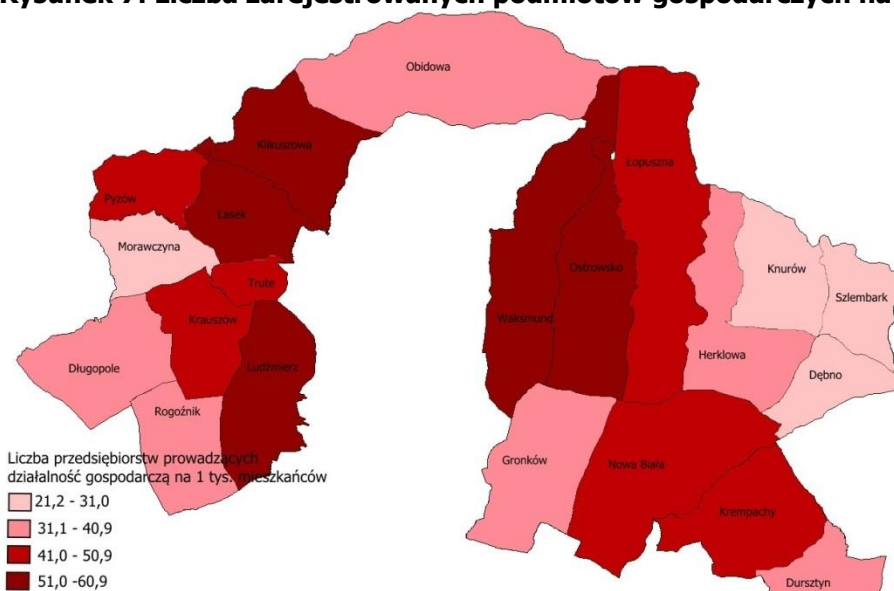
4.2. Diagnoza zjawisk techniczno-środowiskowych

Analizy zjawisk dokonano w oparciu o czynniki gospodarcze, przestrzenne, techniczne i środowiskowe.

4.2.1. Czynniki gospodarcze

Zgodnie ze wskaźnikami uwzględnionym w *Ustawie o rewitalizacji*, sytuacja kryzysowa w danym obszarze może być również związana z niskim poziomem przedsiębiorczości na analizowanym terenie. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej jest wypadkową wielu czynników: począwszy od kapitału ludzkiego, przez położenie gminy, na wsparciu władz lokalnych kończąc. Poziom przedsiębiorczości jest mierzony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 tysiąc mieszkańców. Wskaźnik przedsiębiorczości w sołectwach w 2014 roku wahał się od ponad 21 podmiotów do blisko 61 podmiotów na 1 tysiąc mieszkańców.

Rysunek 7. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 tysiąc ludności w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nowy Targ

W gminie Nowy Targ najniższy poziom przedsiębiorczości odnotowano w sołectwach: Szlembark i Dębno. Przy czym bardzo wyraźnie widać wpływ miasta Nowy Targ na poziom rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy.

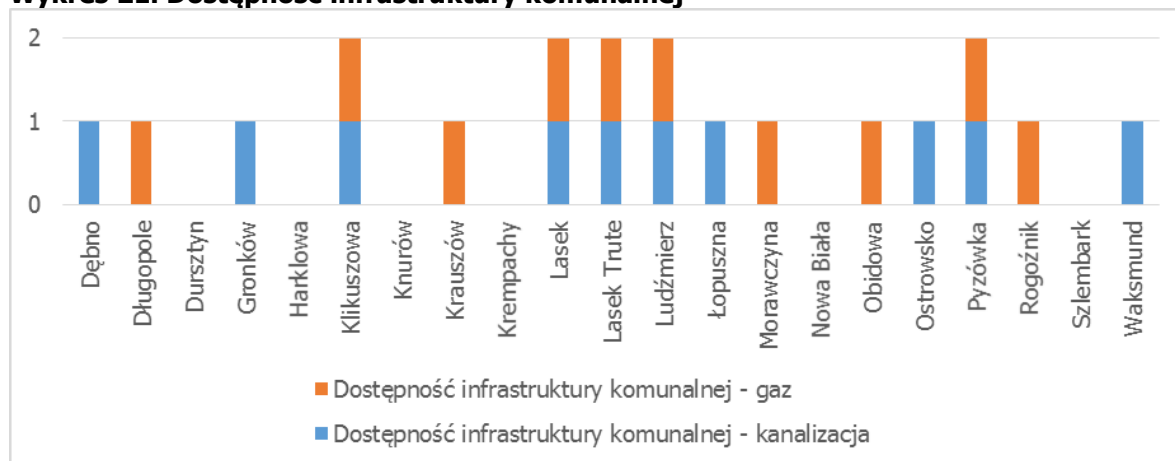
4.2.2. Czynniki przestrzenne

Czynniki przestrzenno-funkcjonalne charakteryzowane są poprzez: wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną oraz stan tej infrastruktury w danym obszarze. W dalszej analizie wykorzystano dwa wskaźniki z tego zakresu:

- dostępność infrastruktury komunalnej – wodociągi;
- dostępność infrastruktury komunalnej – gaz.

Wskaźniki opisujące dostępność infrastruktury pokazują, jaki procent rejonu jest wyposażony w sieć wodociągową i sieć gazową. W 2014 roku w sześciu sołectwach: Dursztyn, Harkłowa, Knurów, Krempachy, Nowa Biała i Szlembark brak było analizowanej infrastruktury.

Wykres 21. Dostępność infrastruktury komunalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Nowym Targu

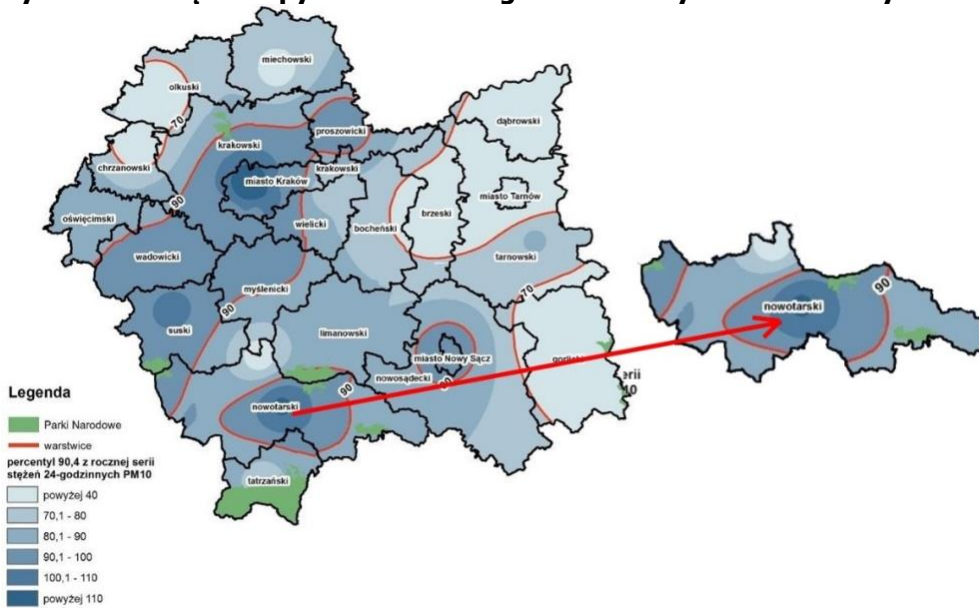
4.2.3. Czynniki techniczno-środowiskowe

Kolejną badaną grupą czynników, o której mowa w *Wytycznych* Ministerstwa są czynniki związane ze stanem technicznym zabudowy znajdującej się na terenie gminy oraz ze standardami środowiska, w tym gospodarką odpadami stanowiącymi zagrożenie dla życia, zdrowia lub stanu środowiska. W dalszej analizie wykorzystano pięć wskaźników z tego zakresu:

- poziom zanieczyszczenia pyłami z palenisk domowych;
- zagrożenie azbestem;
- zagrożenie hałasem;
- liczba dzikich wysypisk śmieci na km²;
- liczba interwencji Ochotniczej Straży Pożarnej na 100 mieszkańców;
- liczba zabytków wpisana do gminnego rejestru zabytków na 1 km².

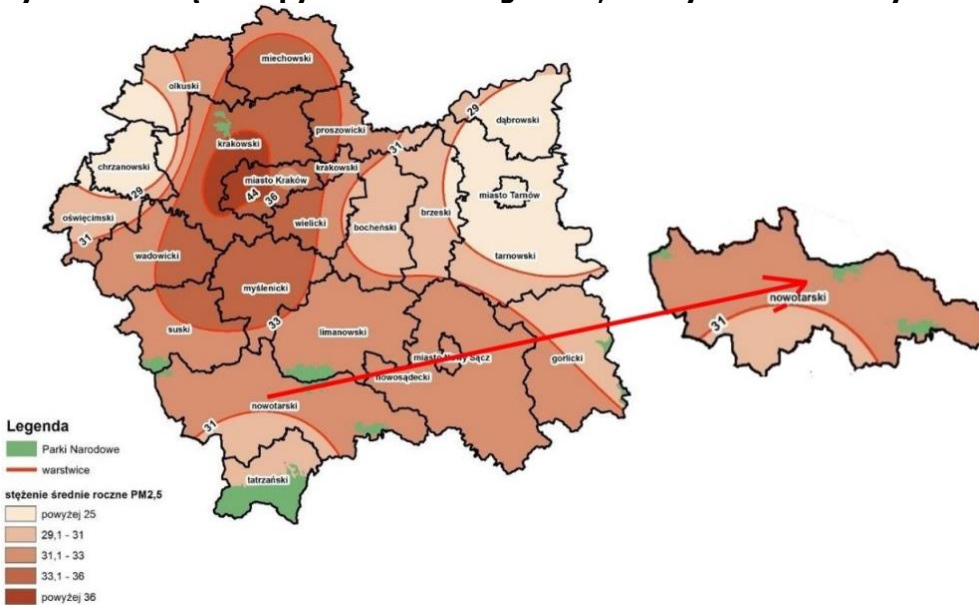
Dodatkowo diagnozę wzbogacono o analizę treści raportu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie pod tytułem *Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim w 2014 roku*. Wskazuje on na przekroczenie emisji PM10 oraz PM2,5 (emisja pyłu zawieszanego o najdrobniejszych frakcjach mogących łatwo przedostać się do dróg oddechowych) z palenisk lokalnych.

Rysunek 8. Stężenie pyłu zawieszonego PM10 – kryterium ochrony zdrowia

Źródło: Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim w 2014 roku, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie

Rysunek 9. Stężenie pyłu zawieszonego PM2,5 – kryterium ochrony zdrowia

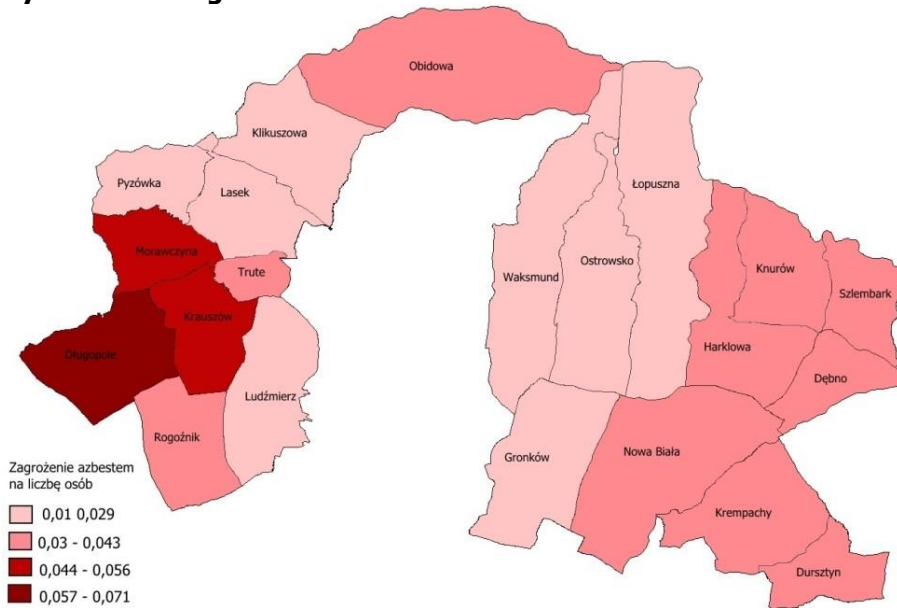

Źródło: Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim w 2014 roku, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie

Mieszkańcy całej Gminy Nowy Targ są prawie równomiernie narażeni na emisję pyłów zawieszonych PM10 oraz PM2.5, nieznacznie większe zanieczyszczenie występuje w sołectwach w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Nowy Targ. Wysokie stężenie pyłów zawieszonych ma wpływ na zachorowalność mieszkańców na choroby układu oddechowego, alergie oraz choroby nowotworowe. Częstsze zapadanie na choroby układu oddechowego wiąże się z większą liczbą porad udzielanych przez lekarzy oraz istotnym zagrożeniem dla życia i zdrowia mieszkańców.

Kolejnym wskaźnikiem z analizowanych czynników jest wskaźnik związany z narażeniem mieszkańców na szkodliwe działanie budynków zawierających wyroby z azbestu. Dowiedziono, że azbest ma oddziaływanie rakotwórcze, dlatego powinien być niezwłocznie usuwany z budynków, jednakże usuwanie azbestu jest czynnością skomplikowaną i generującą znaczne koszty. W 2014 roku najwięcej osób było narażonych na niekorzystne działanie azbestu w sołectwach Długopole, a także Krauszów i Morawczyzna.

Rysunek 10. Zagrożenie azbestem

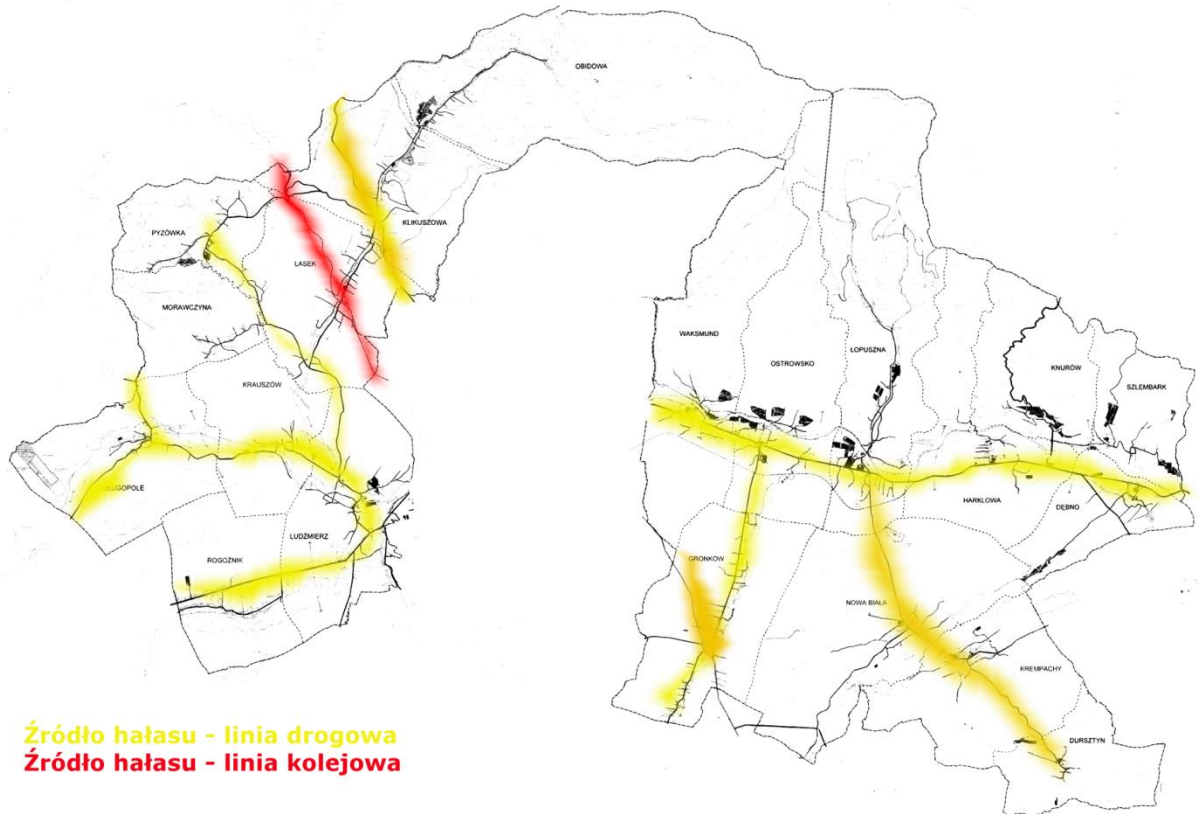
Wskaźnikiem wpływającym również na aspekt środowiskowy gminy jest liczba dzikich wysypisk śmieci na 1 km². Występowanie dzikich wysypisk na danym terenie prowadzi do degradacji środowiska, może wiązać się z narażeniem zdrowia mieszkańców oraz generuje koszty związane z koniecznością ich usunięcia i rekultywacji. W 2014 roku w najmniej korzystnej sytuacji byli mieszkańcy Szlembarku i Lasku.

Kolejny wskaźnik to uciążliwości powodowane hałasem. Głównym źródłem hałasu na terenie gminy Nowy Targ są linie drogowe oraz linia kolejowa. Największe zagrożenie hałasem i przekroczenia norm są wzdłuż dróg i linii kolejowej. Przebiegający przez gminę szlak kolejowy to jednotorowa trasa kolejowa nr 99 relacji Chabówka – Zakopane. Na 15,1 km tej trasy zlokalizowana jest stacja Pyzówka, a na 18,1 km – stacja Lasek. Na hałas spowodowany pociągiem narażeni są mieszkańcy miejscowości Lasek i Pyzówka. Główny trzon wewnętrznego układu komunikacyjnego gminy Nowy Targ stanowią drogi krajowe i wojewódzkie. Łączna długość dróg krajowych przebiegających przez gminę wynosi 8,4 km, zaś dróg wojewódzkich 21,1 km. Także one generują bardzo dużą uciążliwość w zakresie zanieczyszczenia spalinami oraz hałasem.

Ponadto przez teren Gminy przebiegają następujące drogi powiatowe, o łącznej długości 63,2 km. Najważniejsze drogi przebiegające przez obszar gminy to:

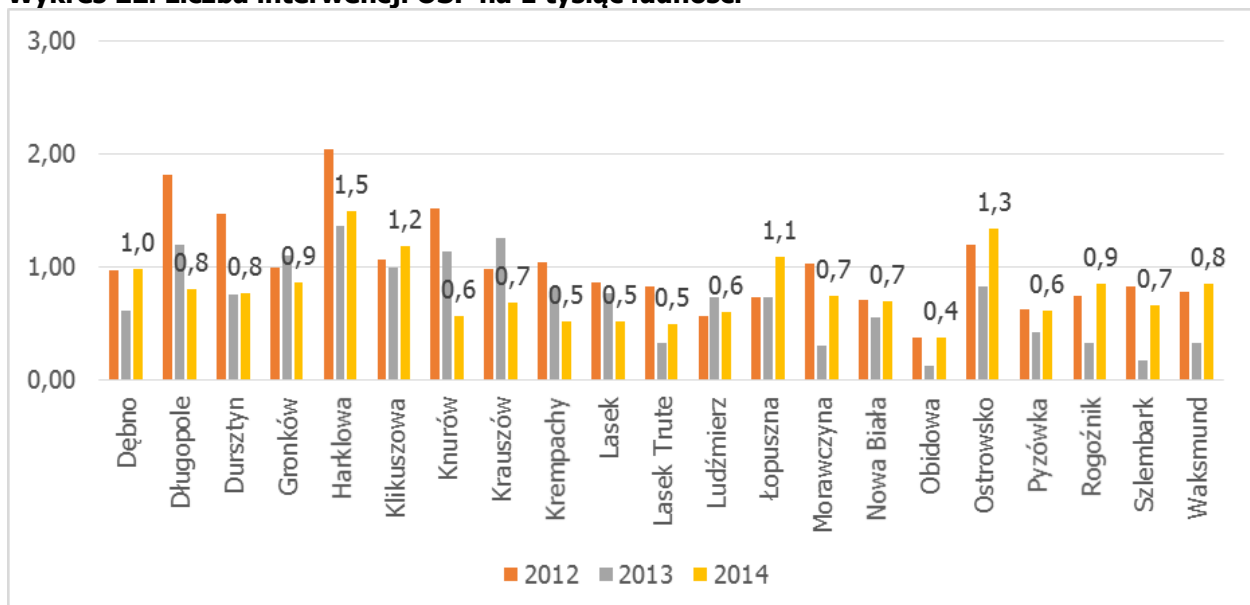
- droga krajowa nr 47, biegnąca z Rabki-Zdroju, przez Nowy Targ do Zakopanego;
- droga krajowa nr 49, z Nowego Targu, przez Jurgów do Granicy Państwa;
- droga wojewódzka 957, klasy G, biegnąca z Białki, przez Zawoję, Jabłonkę, Czarny Dunajec do Nowego Targu;
- droga wojewódzka 969, klasy G, biegnąca z Nowego Targu, przez Czorsztyń, Krościenko, Zabrzeż, Brzeźną do Starego Sącza.

Na terenach zabudowy mieszkaniowej znajdującej się w bliskiej odległości od jezdni progowy poziom hałasu w środowisku (77.0 dB(A)) może być przekraczany, przede wszystkim w miejscowościach przez które przebiegają drogi krajowe i wojewódzkie tj. Gronków, Klikuszowa, Waksmund, Ostrowsko, Łopuszna, Harkłowa, Dębno, Ludźmierz, Krauszów, Długopole.

Rysunek 11. Obszary zagrożone ponadnormatywnym hałasem komunikacyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nowy Targ

Kolejnym wskaźnikiem z zakresu czynników techniczno-środowiskowych jest liczba interwencji Ochotniczej Straży Pożarnej, która może wynikać między innymi ze stanu urządzeń grzewczych, wypalania pól oraz innych zdarzeń losowych, w tym komunikacyjnych. W latach 2012-2014 wskaźnik ten przyjmował wartości z przedziału od prawie 0,1 do ponad 1,5 interwencji na 100 mieszkańców. W roku 2014 najwięcej interwencji na 1 mieszkańca było w sołectwie Harkłowa, a także w Ostrowsku.

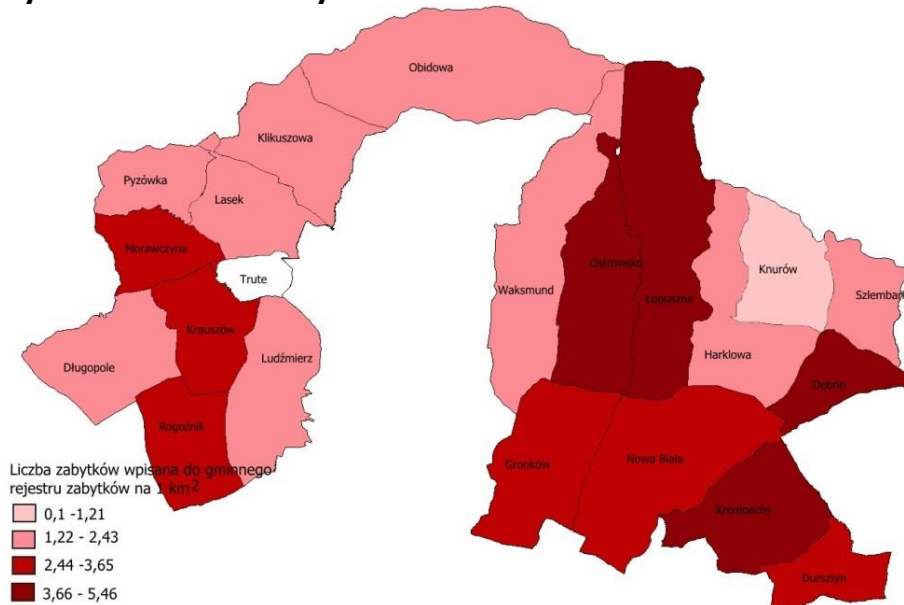
Wykres 22. Liczba interwencji OSP na 1 tysiąc ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nowy Targ

Ostatnim wskaźnikiem z tej grupy czynników jest liczba zabytków na 1 km². W 2014 roku najwięcej zabytków ujętych w gminnej ewidencji było w sołectwach Dębno i Krempachy. Obiekty

te – często o funkcjach mieszkaniowych – są często w złym stanie technicznym, co przekłada się w pewnej części na obraz stanu zasobu mieszkaniowego na obszarze poszczególnych sołectw.

Rysunek 12. Liczba zabytków na 1 km² w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Nowy Targ

Tabela 6. Wskaźnik z zakresu zjawisk techniczno-środowiskowych

Sołectwo	Zjawiska gospodarcze	Zjawiska przestrzenne		Zjawiska techniczne			Zjawiska środowiskowe		
	Liczba przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą na 1 tys. mieszkańców	Dostępność infrastruktury komunalnej – kanalizacja	Dostępność infrastruktury komunalnej – gaz	Liczba zabytków wpisana do gminnego rejestru zabytków na 1 km ²	Liczba interwencji OSP na 100 mieszkańców			Liczba budynków, w których jeszcze nie zdemontowano azbestu na 1 mieszkańca	Liczba dzikich wysypisk śmieci na km ²
	2014	2014	2014	2014	2012	2013	2014	2014	2014
Dębno	28,0	0,00	1,00	5,76	0,97	0,61	1,0	0,03	0,00
Długopole	34,0	1,00	0,00	1,23	1,81	1,20	0,8	0,07	0,00
Dursztyn	32,3	1,00	1,00	3,15	1,47	0,76	0,8	0,04	0,00
Gronków	32,6	0,00	1,00	2,49	0,99	1,10	0,9	0,03	0,00
Harkłowa	34,7	1,00	1,00	2,10	2,03	1,35	1,5	0,04	0,09
Klikuszowa	59,6	0,00	0,00	1,78	1,07	0,99	1,2	0,02	0,10
Knurów	28,2	1,00	1,00	0,88	1,51	1,13	0,6	0,03	0,13
Krauszów	45,2	1,00	0,00	3,46	0,98	1,25	0,7	0,05	0,00
Krempachy	49,7	1,00	1,00	4,54	1,04	0,81	0,5	0,03	0,10
Lasek	52,5	0,00	0,00	2,34	0,86	0,77	0,5	0,03	0,15
Lasek Trute	50,2	0,00	0,00	0,00	0,82	0,32	0,5	0,03	0,00
Ludźmierz	60,3	0,00	0,00	2,25	0,57	0,73	0,6	0,02	0,10
Łopuszna	49,2	0,00	1,00	4,07	0,73	0,72	1,1	0,02	0,00
Morawczyna	30,8	0,00	0,00	2,63	1,02	0,29	0,7	0,05	0,00
Nowa Biała	44,1	1,00	1,00	3,40	0,70	0,55	0,7	0,03	0,06
Obidowa	37,0	1,00	0,00	1,25	0,38	0,13	0,4	0,03	0,00
Ostrowsko	51,3	0,00	1,00	3,78	1,19	0,82	1,3	0,03	0,08
Pyzówka	47,9	0,00	0,00	2,19	0,63	0,41	0,6	0,03	0,00
Rogoźnik	40,4	1,00	0,00	3,11	0,74	0,32	0,9	0,04	0,00
Szlembarck	21,2	1,00	1,00	1,42	0,83	0,16	0,7	0,04	0,18
Waksmund	60,9	0,00	1,00	2,35	0,78	0,33	0,8	0,02	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Nowym Targu

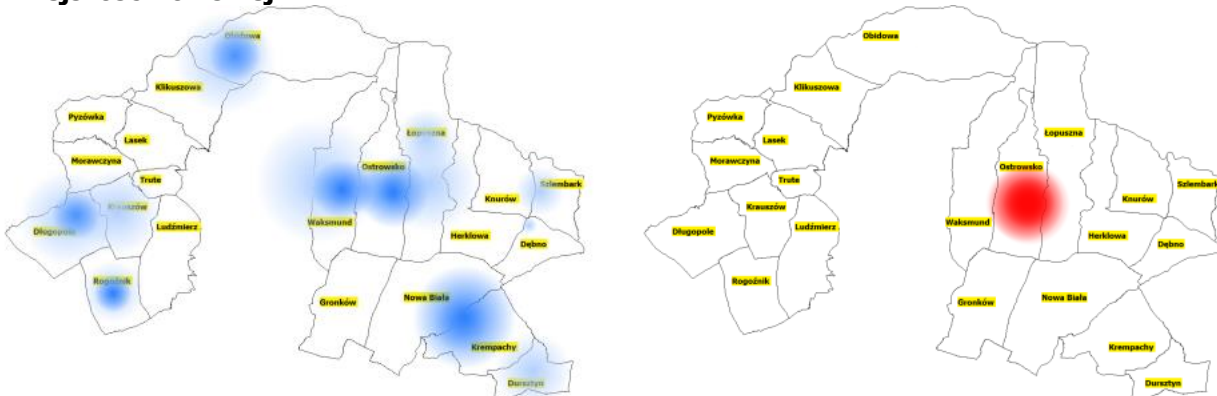
4.3. Jakość życia i dostępność usług

W trakcie analiz badano dostępność usług społecznych i technicznych oraz subiektywne odczucie mieszkańców dotyczące jakości życia w poszczególnych jednostkach urbanistycznych. Prawie połowa mieszkańców uważa, że jakość życia w gminie jest raczej dobra (47,5%), źle i bardzo źle ocenia niecałe 15%, znacząca grupa (prawie 35%) uważa, że jest przeciętnie. Najgorzej jakość życia oceniają mieszkańcy sołectw Dębno, Ostrowsko i Długopole.

Mieszkańcy podkreślali **niewystarczającą dostępność miejsc do wspólnego spędzania wolnego czasu i integracji**, co powoduje coraz większą izolację i „zamykanie się w domach”. Respondenci wymieniali, że najbardziej uciążliwy jest brak dostępności **miejsc dostosowanych do potrzeb seniorów oraz rodzin z dziećmi**, tak aby nie trzeba było wyjeżdżać do miasta aby skorzystać z rekreacji. Mieszkańcy najczęściej wymieniają konieczność zorganizowania świetlic dla dzieci, żeby mogły spędzać tam czas po szkole oraz potrzebę uruchomienia dziennego ośrodka opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Kolejny problem to niska aktywność zawodowa, a także społeczna mniejszości romskiej, która mieszka na terenie gminy, przede wszystkim problemem jest wysokie bezrobocie i postępujące ubóstwo.

Rysunek 13. Dostępność miejsc spotkań i rekreacji, niewielka aktywność społeczno-zawodowa mniejszości romskiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie opinii mieszkańców gminy Nowy Targ

4.4. Wybór obszaru zdegradowanego wraz z uzasadnieniem

Ostatnim etapem diagnozy jest wskazanie obszaru zdegradowanego, który wykazuje kumulację negatywnych zjawisk społecznych oraz dodatkowo w pozostałych analizowanych zjawiskach wykazuje nagromadzenie negatywnych cech.

Na podstawie uzyskanego wskaźnika sum standaryzowanych dla zakresu **społecznego**, jako obszary o szczególnej koncentracji problemów w tej kwestii można wytypować następujące rejony: **Ostrowsko, Knurów, Krauszów, Obidowa, Pyzówka, Waksmund, Harkłowa, Lasek, Nowa Biała, Dębno, Lasek Trute, Długopole**. W wymienionych jednostkach na uwagę zasługiwały **problemy związane z ogólnym korzystaniem ze środków pomocy społecznej oraz z powodu: bezrobocia, ubóstwa i wielodzietności**. Również kwestie dotyczące bezpieczeństwa były na niezadowalającym poziomie. Niepokojąca jest również kwestia związana z niekorzystnymi zmianami demograficznymi, a w **szczególności wysoki udział osób starszych**, który najwyższy był w Dębnie i Długopolu.

Tabela 7. Wartości wskaźnika sum standaryzowanych dla zjawisk społecznych

Sołectwo	Zjawiska społeczne	Zjawiska techniczno-środowiskowe
Ostrowsko	38,23	4,48
Knurów	31,49	5,68
Krauszów	31,05	4,23
Obidowa	29,87	2,09
Pyzówka	29,53	1,50
Waksmund	29,23	2,24
Harkłowa	28,18	6,96
Lasek	27,54	2,58
Nowa Biała	27,48	4,48
Dębno	26,58	4,38
Lasek Trute	26,39	1,04
Długopole	26,37	5,01
Ludźmierz	25,36	1,81
Szlembark	25,26	5,22
Klikuszowa	25,20	2,91
Morawczyzna	24,91	2,75
Gronków	22,63	3,93
Dursztyn	22,15	5,22
Łopuszna	20,30	3,47
Rogoźnik	19,89	3,30
Krempachy	16,11	5,05

Źródło: Opracowanie własne na podstawie pozyskanych danych

W kolejnym etapie uzyskano wskaźnik sum standaryzowanych dla zakresu **techniczno-środowiskowo**. Opierając się na tak przeprowadzonym postępowaniu badawczym możliwe było wyznaczenie dziesięciu sołectw: **Ostrowsko, Knurów, Krauszów, Harkłowa, Obidowa, Pyzówka, Waksmund, Nowa Biała, Dębno, Długopole**, które charakteryzują się koncentracją negatywnych zjawisk zarówno w sferze społecznej, jak i technicznej, przestrzennej, gospodarczej i środowiskowej.

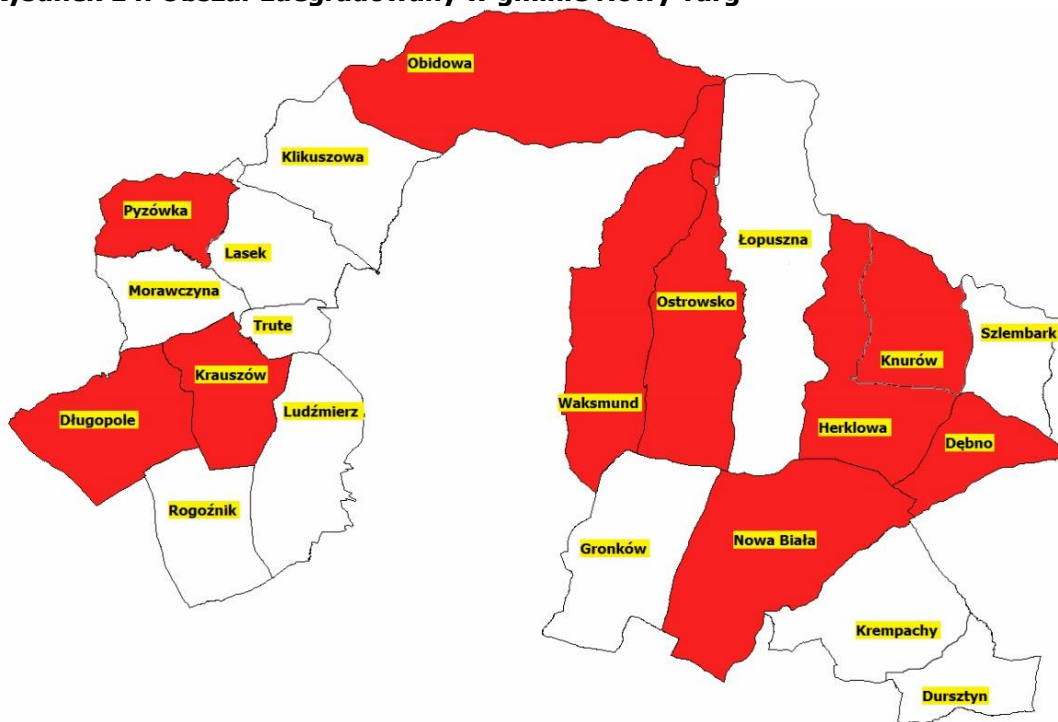
Tabela 8. Wartości wskaźnika degradacji

Jednostka urbanistyczna	Wskaźnik degradacji	Skala degradacji (stan jednostki urbanistycznej)	Zdiagnozowane problemy w poszczególnych aspektach rewitalizacji				
			społeczny	gospodarczy	przestrzenno-funkcyjny	środowiskowy	techniczny
Ostrowsko	42,72	bardzo zły	X		X	X	X
Knurów	37,18	zły	X	X	X	X	X
Krauszów	35,28		X		X	X	X
Harkłowa	35,14		X		X	X	X
Obidowa	31,96		X		X		
Nowa Biała	31,95		X		X		X
Waksmund	31,47		X		X	X	
Długopole	31,38		X		X	X	X
Pyzówka	31,03		X				X
Dębno	30,96		X	X	X		X
Szlembark	30,48		dobry		X	X	
Lasek	30,12					X	

Klikuszowa	28,11		X				X
Morawczyna	27,66			X		X	
Trute	27,43		X				
Dursztyn	27,37				X		
Ludźmierz	27,16					X	
Gronków	26,56				X		
Łopuszna	23,78	bardzo dobry			X		X
Rogoźnik	23,19				X	X	X
Krempachy	21,16				X	X	X

Źródło: Opracowanie własne na podstawie pozyskanych danych

Rysunek 14. Obszar zdegradowany w gminie Nowy Targ

Źródło: Opracowanie własne

5. CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH

5.1. Wskazanie obszaru rewitalizacji wraz z uzasadnieniem

Synteza wyników uzyskanych z przeprowadzonej diagnozy oraz badań ilościowych i jakościowych obecnej sytuacji w gminie Nowy Targ, a także **oczekiwania i potrzeby lokalnej społeczności wyrażone podczas warsztatów rewitalizacyjnych**, doprowadziły do **wyodrębnienia obszaru rewitalizacji na terenie gminy**, który cechuje się największą kumulacją negatywnych zjawisk i problemów.

Specyfika pracy w mniejszych gminach sprawia, iż **przy określaniu obszaru rewitalizacji najistotniejszym czynnikiem są indywidualne opinie mieszkańców**. W procesie tworzenia dokumentu najistotniejsze dla wspólnoty samorządowej było **uwzględnienie wewnętrznej różnorodności obszarów wiejskich**, bowiem specyfika problemów jest inna w przysiółku obejmującym kilka domów, inna w centrum dużej wsi. Różnice w wielkości i gęstości zaludnienia jednostek urbanistycznych są niezmiernie ważne, gdyż szczególnie na terenach wiejskich gęstość zamieszkania zupełnie zmienia relacje społeczne i dlatego przy wyznaczaniu obszaru rewitalizacji kluczowe znaczenie miały opinie wyrażone przez mieszkańców. Poglądy te zostały wyrażone w trakcie badań fokusowych, szerokiej ankietyzacji oraz spotkań z mieszkańcami. Opinie zebrane w czasie badań, wskazujące koncentrację i charakterystykę problemów, były podstawą do ostatecznego definiowania granic podobszarów rewitalizacji, a **najistotniejsze z nich znalazły się w opisie każdego z podobszarów rewitalizacji z podziałem na problemy społeczne i pozostałe** (por. tabela *Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji*).

Analiza danych zastanych (*desk reaserch*), która opierała się na analizie danych i wskaźników w aspektach społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzennym i technicznym jako czynników obrazujących jakość życia na terenie jednostek urbanistycznych stanowiła punkt odniesienia do badań jakościowych i ilościowych. Wybór powyższych metod i technik badawczych podyktowany został specyfiką problematyki rewitalizacji, a jednocześnie pozwalał na skuteczne wyznaczenie obszaru rewitalizacji.

Badania ilościowe obejmowały:

- badania metodą CAWI mieszkańców dotyczące jakości życia w gminie Nowy Targ i poszczególnych sołectwach (liczba kompletnie wypełnionych ankiet: 128 ankiet, czas badania: 2016.01.21-2016.04.15);
- badania metodą CAWI liderów lokalnych dotyczących problemów i potencjałów sołectw w gminie Nowy Targ – w pracach wykorzystano pogłębione ankiety przeprowadzone w kwietniu 2015 roku w sołectwach gminy na etapie prac nad *Strategią Rozwoju*. Do wyrażenia swoich opinii w badaniach zaproszono wszystkich 20 sołtysów z obszaru gminy. Ankiety wypełniło 15 z nich.

Badania jakościowe przeprowadzono z wykorzystaniem techniki zogniskowanych wywiadów grupowych. Na potrzeby wyznaczenia obszaru rewitalizacji przeprowadzono 1 wywiad grupowy, w którym uczestniczyło łącznie 8 osób – członkowie organizacji pozarządowych, pracownik socjalny, urzędnicy, sołtysi.

Rysunek 15. Mapa koncentracji problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-technicznych na obszarze gminy Nowy Targ – badanie fokusowe

Źródło: Mapa z badania fokusowego w Urzędzie Gminy w Nowym Targu

Proces badawczy pozwolił określić lokalizację kluczowych problemów, a w konsekwencji wyznaczyć obszar rewitalizacji, **tylko tam gdzie na obszarze zdegradowanym była kumulacja problemów społecznych i minimum jeden kluczowy czynnik gospodarczy, środowiskowy, przestrzenny lub techniczny.**

Tabela 9. Kluczowe wskaźniki obrazujące stan kryzysu obszaru rewitalizacji z powodu koncentracji problemów

Problematyka	Wskaźnik	Gmina	Wskazany obszar rewitalizacji
Ubóstwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	2,46	2,64
Bezrobocie	Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców wieku produkcyjnym	0,96	1,79
Przestępczość	Liczba wykroczeń na 100 mieszkańców	7,63	14,31
Niski poziom kapitału społecznego	Liczba NGO na 1000 mieszkańców	1,53	1,48
Poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym	Frekwencja wyborcza	43,01	39,04 ⁸
Kluczowy czynnik (gospodarczy, środowiskowy, przestrzenny, techniczny) z kategorii pozostałych zjawisk negatywnych decydujący o wskazaniu obszaru	Jako kluczowe zjawisko negatywne dla obszaru wskazano zanieczyszczenie środowiska, głównie spowodowane niską emisją, które we wskazanym obszarze jest szczególnie duże z racji koncentracji zabudowy i ruchu komunikacyjnego.		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Nowym Targu

Szeroki udział mieszkańców na każdym etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gwarantuje, że wybrane obszary są odpowiedzią na rzeczywiste

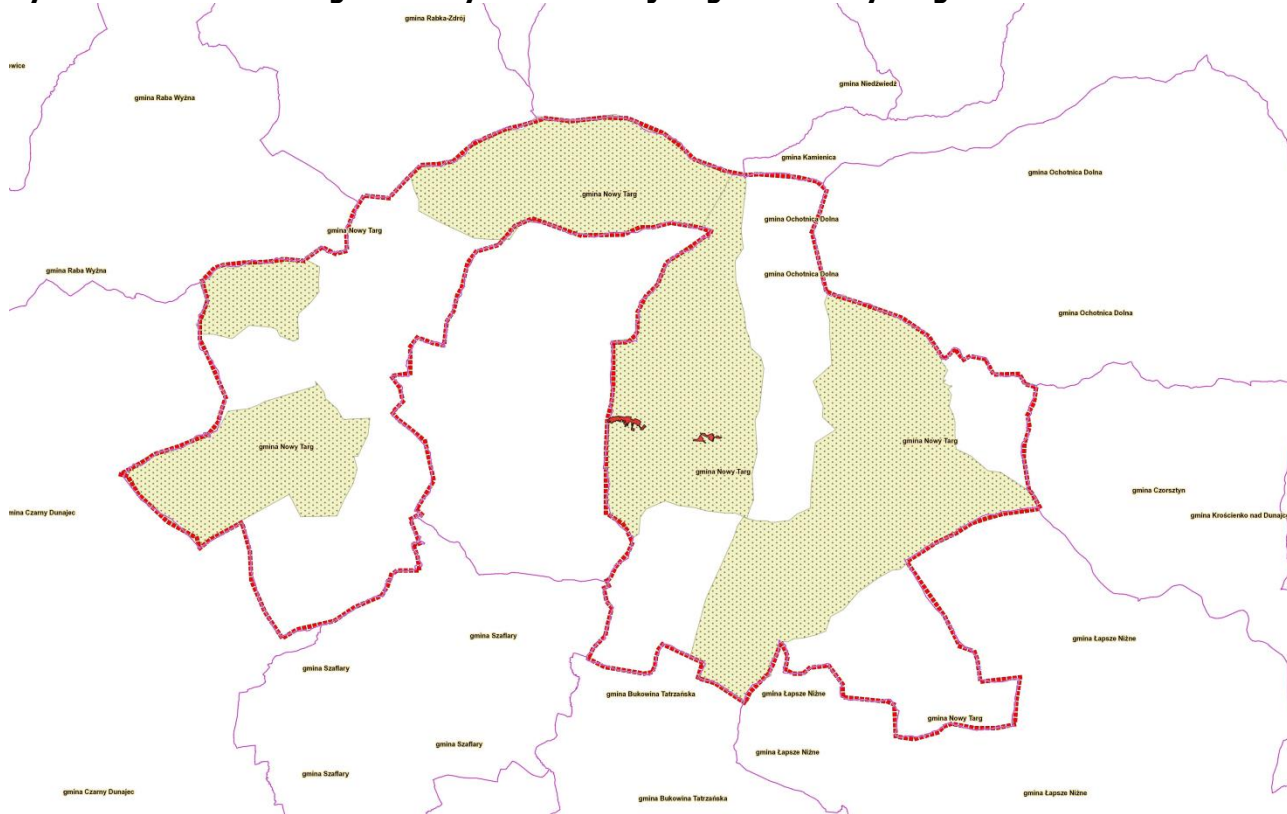
⁸ Wg deklaracji badanych mieszkańców

zapotrzebowanie mieszkańców gminy Nowy Targ. Trafne dopasowanie do postrzeganych i wskazywanych przez mieszkańców problemów pozwoli na podjęcie działań naprawczych, które dadzą oczekiwane przez społeczeństwo efekty.

Wyznaczono **obszar rewitalizacji o łącznej powierzchni 21,11 ha (tj. 0,10% powierzchni gminy)**, zamieszkały przez **413 osób (tj. 1,75% populacji gminy Nowy Targ)**. Składa się on z 2 podobszarów:

- Waksmund – Centrum;
- Ostrowsko – Centrum.

Rysunek 16. Obszar zdegradowany i rewitalizacji w gminie Nowy Targ

Źródło: Opracowanie własne na podkładach z www.geoportal.gov.pl

5.1.1. Podobszar 1: Waksmund – Centrum

Diagnoza przeprowadzona w rozdziale 4, wsparta wynikami warsztatów oraz analizą ankiet zbieranych w trakcie konsultacji społecznych wskazuje na następujące deficyty i potencjały obszaru i jego otoczenia:

Tabela 10. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze Waksmund

Kluczowe zjawiska	Negatywne	Potencjały
Spoleczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relatywnie duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej. 2. Relatywnie duża liczba osób niepełnosprawnych. 3. Duża liczba rodzin wielodzietnych korzystających ze wsparcia pomocy społecznej. 4. Duża liczba osób starszych, wymagających wsparcia i opieki. 5. Relatywnie duża liczba zgłoszeń i interwencji Straży Gminnej i ujawnionych wykroczeń, w tym w związku z przeciwdziałaniem alkoholizmowi. 6. Brak miejsca na obszarze rewitalizowanym 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relatywnie niskie bezrobocie na obszarze. 2. Niskie wskaźniki ubóstwa. 3. Jedna z wyższych – na obszarze gminy – frekwencja wyborcza. 4. Osadzenie w tradycji i kulturze regionalnej.

	<p>pełniące funkcje integracyjne dla mieszkańców.</p> <p>7. Niezadawalający stan obiektów sakralnych oraz budynków użyteczności publicznej.</p>	
<p>Pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzennie-funkcjonalne)</p>	<p>1. Brak dostępu do gazu sieciowego.</p> <p>2. Bardzo duże rozproszenie zabudowy, liczne niezabudowane działki w centrum miejscowości.</p> <p>3. Duży nieład architektoniczny oraz niska dbałość o estetykę otoczenia obiektów.</p>	<p>1. Najwyższy w Gminie wskaźnik przedsiębiorczości.</p> <p>2. Dogodne położenie.</p> <p>3. Dostępna podstawowa infrastruktura wodno-ściekowa.</p> <p>4. Rozwiązany problem azbestu.</p> <p>5. Brak dzikich wysypisk.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych oraz wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty)

Jednocześnie podobszar **Waksmund – Centrum** wskazany jako rewitalizowany charakteryzuje się największymi deficytami na obszarze zdegradowanym: **Waksmund**, na którym się znajduje, ale także stwarza realną możliwość kreowania pozytywnych zmian, które wpłyną zarówno na poprawę sytuacji na tym terenie, jak również będą pozytywnie oddziaływać na cały obszar zdegradowany.

Rysunek 17. Podobszar rewitalizacji Waksmund – Centrum – obrys działek (1:2 000)

Źródło: opracowanie własne na podkładach z www.geoportal.gov.pl

WAKSMUND – Centrum

Tabela 11. Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji

Aspekty społeczne	Aspekty pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzennie-funkcjonalne, techniczne)
<ol style="list-style-type: none"> Młodzież przesiaduje nad brzegiem Dunajca i dochodzi tam do wybryków chuligańskich („nudzą się i brakuje im zajęcia i miejsca dla siebie”). Zagrożenie bezpieczeństwa związane z nielegalnym kąpieliskiem. Dużo wypadków komunikacyjnych z udziałem pieszych. Niskie poczucie bezpieczeństwa m.in. zdarzały się problemy z podpaleniami. Hałas z remizy szczególnie w trakcie imprez. Mała aktywność mieszkańców. Zbyt mała chęć dzieci i młodzieży do brania udziału w zajęciach pozalekcyjnych (bierna postawa). Zdarzają się starsze, samotne osoby potrzebujące wsparcia. 	<ol style="list-style-type: none"> Nieład architektoniczny („budowali jak chcieli”). Brak ładu i dbałości o porządek m.in. samochody pozostawione na poboczu drogi, a powinny być wywiezione, wyrzucanie odpadów kuśnierskich Sporadyczne przypadki palenia śmieci. Problemy z niebezpiecznymi psami. Stare budynki wyposażone w stare kable elektryczne. Bardzo duże zagrożenia pożarowe i przypadki pożarów (m.in. składowanie siana, zwarcie energii elektronicznej).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty, badania fokusowe)

Położenie podobszaru: obszar położony wzdłuż ul. Na równi – pomiędzy drogą wojewódzką, a Dunajcem (w pierwszej linii zabudowy).

Powierzchnia podobszaru: 14,30 ha.

Ludność podobszaru: 286 osób.

Opis podobszaru: Obszar zaczyna się na skrzyżowaniu drogi wojewódzkiej nr 969 z ulicą Waksmundzką (Nowy Targ), w tym miejscu obejmuje zespół budynków o charakterze usługowym i

handlowym (pocztą, sklepy, siedziba OSP itp.). Estetyka obiektów pozostawia wiele do życzenia. W złym stanie technicznym jest także budynek remizy. Obiekt powstał w latach pięćdziesiątych XX wieku i od tego czasu *de facto* nie był remontowany. Obecnie nie spełnia ani standardów technicznych, ani lokalowych, które mogłyby wspomóc integrację miejscowej ludności. Następnie – wskazany obszar – wzdłuż ul. Na Równi dochodzi do budynku Zespołu Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Waksmundzie (ul. Na Równi 28) i biegnie wzdłuż ul. Na Równi w górę Dunajca aż do ul. Kościelnej obejmując obszar kościoła oraz przedszkola, oraz w dół biegu rzeki – obejmując pierwszą linię zabudowy wzdłuż ul. Na Równi.

Rysunek 18. Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum z otoczeniem budynku

Źródło: Pro Regio Consulting

Na obszarze znajduje się także zabytkowy (z 1887 roku) kościół będący siedzibą parafii pod wezwaniem św. Jadwigi Śląskiej. Stan techniczny obiektu należy uznać za dobry, prace konserwatorskie i remontowe wymaga jedynie w części zewnętrznej elewacja, zaś wewnątrz obiektu konieczny jest remont organów.

Wzdłuż ul. Na Równi znajdują się – poza kościołem i szkołą – głównie budynki mieszkalne, a także związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Rysunek 19. Zdegradowany budynek na granicy obszaru rewitalizacji

Źródło: Pro Regio Consulting

Cechą charakterystyczną obszaru jest mocno niejednorodna zabudowa – zarówno pod względem stanu substancji, estetyki, jak i zagospodarowania przestrzennego. Ulica nie jest zabudowana w sposób ciągły – bardzo wiele działek jest niezabudowanych.

Rysunek 20. Nielad estetyczny na podobszarze rewitalizacji oraz kompletny brak ciągłości zabudowy

Źródło: Pro Regio Consulting

5.1.2. Podobszar 2: Ostrowsko – Centrum

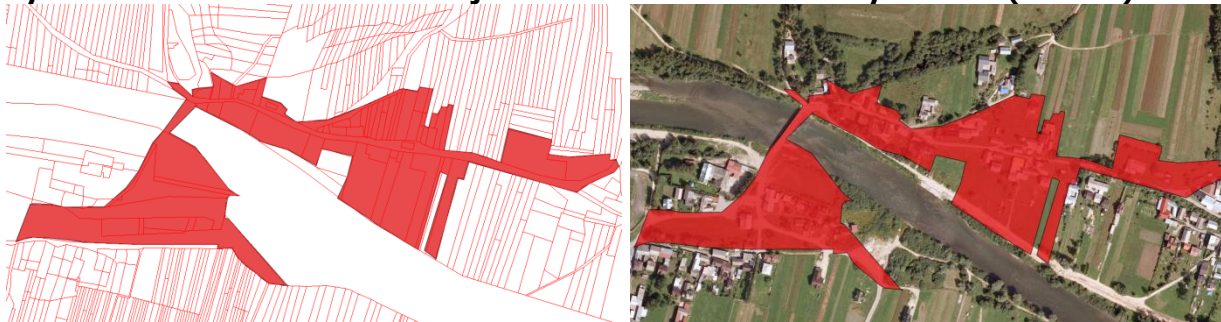
Diagnoza przeprowadzona w rozdziale II, wsparta wynikami warsztatów oraz analizą ankiet zbieranych w trakcie konsultacji społecznych wskazuje na następujące deficyty i potencjały obszaru i jego otoczenia:

Tabela 12. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze *Ostrowsko*

Kluczowe zjawiska	Negatywne	Potencjały
Społeczne	<ol style="list-style-type: none">1. Relatywnie duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej.2. Bardzo duża liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z racji pozostawania bez pracy.3. Duża liczba osób bezrobotnych.4. Zauważalna bezradność w sprawach wychowawczych i opiekuńczych.5. Duża liczba osób niepełnosprawnych korzystających z opieki społecznej.6. Bardzo wysoki wskaźnik ubóstwa.7. Duża liczba rodzin wielodzietnych korzystających ze wsparcia pomocy społecznej.8. Duża i rosnąca liczba rodzin objętych niebieską kartą.9. Relatywnie duża liczba ujawnionych przez Straż Gminną wykroczeń, w tym w związku z przeciwdziałaniem alkoholizmowi.10. Relatywnie niska frekwencja wyborcza na tle gminy.11. Brak miejsca na obszarze rewitalizowanym pełniącego funkcje integracyjne dla mieszkańców.12. Niezadawalający stan obiektów sakralnych oraz budynków użyteczności publicznej.	<ol style="list-style-type: none">1. Stosunkowo niewiele osób korzystających z pomocy społecznej z racji długotrwałej i ciężkiej choroby.2. Średni (w relacji do gminy) wskaźnik obciążenia demograficznego.
Pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzennie-funkcjonalne)	<ol style="list-style-type: none">1. Brak dostępu do gazu sieciowego.2. Duża liczba starszych budynków.3. Rosnąca liczba zdarzeń losowych i związanych z tym interwencji służb ratowniczych.4. Zauważalny problem powstawania dzikich wysypisk.5. Duże rozproszenie zabudowy, liczne niezabudowane działki w centrum miejscowości.6. Duży nieład architektoniczny oraz niska dbałość o estetykę otoczenia obiektów.	<ol style="list-style-type: none">1. Wskaźnik przedsiębiorczości powyżej średniej dla gminy.2. Dogodne położenie.3. Dostępna podstawowa infrastruktura wodno-ściekowa.4. Rozwiązany problem azbestu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych oraz wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty)

Jednocześnie podobszar **Ostrowsko – Centrum** wskazany jako rewitalizowany charakteryzuje się największymi deficytami na obszarze zdegradowanym: **Ostrowsko**, na którym się znajduje, ale także stwarza realną możliwość kreowania pozytywnych zmian, które wpłyną zarówno na poprawę sytuacji na tym terenie, jak również będą pozytywnie oddziaływać na cały obszar zdegradowany.

Rysunek 21. Podobszar rewitalizacji Ostrowsko – Centrum – obrys działek (1:2 000)

Źródło: opracowanie własne na podkładach z www.geoportal.gov.pl

OSTROWSKO – Centrum**Tabela 13. Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji**

Aspekty społeczne	Aspekty pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne)
<ol style="list-style-type: none">1. Duża liczba osób korzystająca z pomocy społecznej (w tym spora część uzależniona od pomocy społecznej).2. Duża liczba osób ubogich.3. Postawa roszczeniowa mniejszości romskiej.4. Dochodzi do aktów wandalizmu i dewastacji mienia.5. Częste kłótnie i awantury szczególnie pomiędzy mniejszością romską, a mieszkańcami.6. Zdarzają się starsze, samotne osoby potrzebujące wsparcia.7. Niskie poczucie bezpieczeństwa m.in. częste kradzieże drewna.8. Zdarzają się zgłoszenia dot. nadmiernego spożywania alkoholu.9. Zbierają się w okolicy remiz, przesiadują i piją alkohol.10. Niska aktywność społeczna mieszkańców.	<ol style="list-style-type: none">1. Nieład, nieporządek szczególnie w okolicach wypasu zwierząt.2. Jeżdżą motocykliści i osoby na quadach powodując hałas i niebezpieczne sytuacje.3. Brak dbałości o przestrzeń publiczną (m.in. zdarzają się dewastacje mienia).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty, badania fokusowe)

Położenie podobszaru: obszar położony w ścisłym centrum Waksmundu, obejmuje centralny plac i fragmenty zabudowań osiedla Kamieniec oraz tereny po drugiej stronie Dunajca wzdłuż ul. Gorczańskiej i Świerkowej, po obu liniach zabudowy.

Powierzchnia podobszaru: 6,81 ha.

Ludność podobszaru: 127 osób.

Opis podobszaru: Na wskazanym obszarze znajdują się dwie remizy. Pierwsza z lat 40. ubiegłego wieku – w bardzo złym stanie technicznym. To budynek parterowy, nieocieplony, od wielu lat nieremontowany. Obiekt po gruntownym remoncie powinien stać się centrum kulturalno-społecznym miejscowości i pełnić funkcje integrujące mieszkańców. Drugi obiekt pochodzi z roku 1993 i także jest w katastrofalnym stanie technicznym. Pilnej modernizacji wymagają w szczególności toalety, kuchnia, zaplecze kuchenne, korytarze, sala główna, dach, elewacja zewnętrzna. Także estetyka obu obiektów pozostawia wiele do życzenia. Oba budynki stoją na obrzeżach centralnego placu miejscowości i otaczającego go skweru, które także jako całość, wymagają pilnych działań estetyzujących.

Rysunek 22. Nieład estetyczny na obszarze rewitalizacji, w centrum miejscowości

Źródło: Pro Regio Consulting

Obecny sposób zagospodarowania tego miejsca nie buduje przyjaznego wizerunku miejscowości i nie tworzy klimatu do integracji mieszkańców, a także nie ma charakteru centrotwórczego.

Na tyłach jednej z remiz znajduje się bardzo zniszczone boisko sportowe (nienadające się dziś do użytku), które pełniło kiedyś ważne funkcje społeczne (w lecie boisko, w zimie lodowisko). Obecnie właściwie niezagospodarowane, ze zniszczonym wyposażeniem i jedynie pozostałością śladów dawnej świetności (zdezelowane maszty oświetleniowe).

Obok boiska (i bezpośrednio za jedną z remiz) rozciąga się niewielka osada romska. Wciąż niepełna integracja społeczności romskiej, trudne warunki materialne (ubóstwo, bardzo złe warunki zamieszkania, niewystarczająca dbałość o miejsce zamieszkania), nieznanostwo specyfiki kultury romskiej, a także wciąż funkcjonujące stereotypy, są powodem nieporozumień i napięć między mieszkańcami gminy, a członkami mniejszości. Ponadto teren osady romskiej, jak również stan zabudowań, jest katastrofalny i psuje obraz centrum miejscowości – pomimo szeregu działań podejmowanych ze środków publicznych w celu zmiany tego wizerunku. Obecność społeczności romskiej rodzi także szereg problemów w kontaktach z lokalną społecznością.

Rysunek 23. Zaniebane zabudowania zamieszkałe przez Romów

Źródło: Pro Regio Consulting

Dalej obszar rewitalizacji wyznaczony został po drugiej stronie Dunajca i obejmuje wąski pas zabudowy wzdłuż ulic Gorczańskiej i Swierkowej. Znajdujące się tam obiekty, to budynki prywatne, w różnym (najczęściej złym) stanie technicznym.

Rysunek 24. Zabudowania wzdłuż ulic Gorczańskiej i Świerkowej

Źródło: Pro Regio Consulting

5.2. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Po wyznaczeniu i przyjęciu uchwałą Rady Gminy granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji dokonano pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Najważniejszym celem pogłębionej analizy obszaru rewitalizacji było osadzenie procesu budowy programu rewitalizacji w lokalnym środowisku, bo tylko to gwarantuje trafność sformułowania celów rewitalizacji oraz adekwatność przedsięwzięć rewitalizacyjnych. To właśnie mieszkańcy obszaru rewitalizacji określili hierarchię zdiagnozowanych problemów, wskazując w ten sposób swoje priorytety w zakresie jakości życia. Co więcej, to właśnie mieszkańcy obszaru rewitalizacji, na kolejnych etapach procesu rewitalizacji, wskazywali swoje dążenia, pragnienia, aspiracje i potrzeby, które znalazły odzwierciedlenie w wizji i celach programu rewitalizacji.

Pogłębionej diagnoza obszaru rewitalizacji dokonano na podstawie analizy *desk research* zgromadzonych danych statystycznych i dwóch technik badań jakościowych:

- zogniskowanych wywiadów grupowych
- wywiadów z liderami lokalnymi z obszaru rewitalizacji.

Dane pierwotne, tj. pochodzących z indywidualnych rozmów z mieszkańcami oraz z badań fokusowych, zestawiono z danymi ilościowymi, zgromadzonymi podczas analizy *desk research* dokonanej w trakcie analizy sytuacji społeczno-gospodarczej. Pozwoliło to przeanalizować relację między skalą opisywanych zjawisk na obszarze rewitalizacji, a odczuciami mieszkańców. Analiza została dokonana w dwóch zasadniczych obszarach: społecznym i gospodarczym. Wynika to z faktu, że obecne pojmowanie procesów rewitalizacji zasadnicze cele interwencji *Programu* sytuuje głównie w sferach społecznej i gospodarczej, zaś działania techniczne i planistyczne są uzupełniające (narzędziowe) wobec celów społeczno-gospodarczych.

Szczegółowa analiza potwierdziła trafność wytyczenia obszaru rewitalizacji. Respondenci zgodzili się, iż zdiagnozowane obszary kryzysowe i obszary rewitalizacji mają istotne znaczenie dla gminy Nowy Targ, a równocześnie są obszarami, które koncentrują w sobie negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze. Obszar rewitalizacji został zdiagnozowany jako objęty w całości koncentracją powiązanych ze sobą problemów bezrobocia, ubóstwa, bezpieczeństwa i niskiego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Na tę koncentrację nakłada się szczególna skala problemów związanych z zagospodarowaniem przestrzennym, w tym w szczególności bardzo dużym rozproszeniem zabudowy oraz relatywnie niskim (a w części obszarów bardzo niskim) poziomem estetyki zabudowy i terenów wokół budynków. Częściowo ciągle nie rozwiązane są także kwestie dostępu do podstawowej infrastruktury komunalnej. Pomimo dużej liczby zarejestrowanych przedsiębiorstw (szczególnie w Waksmundzie) ciągle słaba jest ich kondycja. W wielu miejscach widoczne jest zjawisko prowadzenia drobnej działalności handlowej i usługowej na minimalnym poziomie rentowności, bez inwestowania w rozwój. Spory odsetek firm zamyka też swoją działalność i dotyczy to często firm związanych z tradycyjnymi branżami na tym obszarze (co dla miejscowej ludności jest szczególnie trudne). Dodatkowo wskazywano na problemy związane z niskim poczuciem bezpieczeństwa, zarówno w przestrzeni publicznej, jak i ruchu drogowym, co jest spowodowane przebiegającą przez obszar drogą wojewódzką o bardzo dużym natężeniu ruchu. Na obszarze rewitalizacji stwierdzono także znaczący problem ekologiczny w postaci bardzo dużego przekroczenia poziomu emisji CO₂ oraz pyłów pochodzących głównie z niskiej emisji (spalanie w paleniskach domowy) – szczególnie dojmujący w okresach jesienno-zimowych, ale obecny także w pozostałych porach roku. Kryzys w obszarze rewitalizacji **ma więc charakter społeczny oraz gospodarczy, ekologiczny, techniczny i funkcjonalno-przestrzenny.**

Kolejnym etapem pogłębionej analizy było dokonanie hierarchizacji zidentyfikowanych problemów. Na podstawie wyników prowadzonych wywiadów nadano wagi poszczególnym problemom, co pozwoliło określić kluczowe problemy społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji, a w przyszłości pozwoli zwrócić szczególną uwagę na te problemy, które w odczuciu lokalnej społeczności wymagają podjęcia najpilniejszych interwencji, ale tym samym dają największą szansę na dokonanie realnej zmiany.

Tabela 14. Kluczowe problemy poszczególnych podobszarów rewitalizacji wraz z ich hierarchizacją

Problem	Wskaźnik	Podobszar 1. Waksmund–Centrum		Podobszar 2. Ostrowsko – Centrum	
		Wartość wskaźnika	Waga problemu (skala 1-9)	Wartość wskaźnika	Waga problemu (skala 1-9)
Ubóstwo	Liczba osób zagrożonych ubóstwem na podobszarze rewitalizacji w odniesieniu do osób zagrożonych ubóstwem z podobszaru zdegradowanego	64%	2	83%	9
Bezrobocie	Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu bezrobocia w odniesieniu do osób korzystających ze wsparcia z podobszaru zdegradowanego	59%	7	86%	8
Rosnąca liczba osób starszych potrzebujących wsparcia	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w wieku 65 lat i więcej w odniesieniu do osób korzystających z pomocy społecznej w wieku 65 lat z podobszaru zdegradowanego	67%	8	58%	1
Niski poziom kapitału społecznego	Liczba NGO na 1000 mieszkańców (średnia dla gminy - 2,43)	1,2	1	0,74	3
Słaba dostępność usług społecznych	Procent osób z podobszaru rewitalizacji, które uważają, że jest słaba dostępność usług społecznych (w badaniach ankietowych zaznaczono odpowiedź: przeciętna, słaba, bardzo słaba)	69%	6	78%	4
Brak miejsc integracji i rekreacji	Procent osób z podobszaru rewitalizacji, które uważają, że jest brak miejsc spędzania wolnego czasu dla mieszkańców (w badaniach ankietowych zaznaczono odpowiedź: przeciętna, słaba, bardzo słaba)	64%	5	73%	2
Brak poczucia bezpieczeństwa	Liczba przyjętych zgłoszeń przez policję na podobszarze rewitalizacji w odniesieniu do podobszaru zdegradowanego	62%	3	74%	7
Słaba kondycja gospodarcza	Liczba przedsiębiorstw na podobszarze rewitalizacji w odniesieniu do podobszaru zdegradowanego	16%	9	12%	6
Słaba dostępność infrastruktury komunalnej - kanalizacja	Procent mieszkańców podobszaru rewitalizacji mających dostęp do infrastruktury komunalnej - kanalizacja	0%	4	0%	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji (badania fokusowe i indywidualne wywiady pogłębione)

Badania z udziałem osób z obszaru rewitalizacji – lokalnych pracodawców, liderów lokalnych, mieszkańców obszaru rewitalizacji pozwoliły zatem zidentyfikować wiodące bariery rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji.

Tabela 15. Kluczowe problemy społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji

Podobszar rewitalizacji	Problem społeczny	Problem gospodarczy
Podoobszar 1. Waksmund – Centrum	Duża koncentracja osób korzystających z ze wsparcia pomocy społecznej, w tym osób niepełnosprawnych, wymagających opieki oraz rodzin wielodzietnych. Bardzo duże problemy związane z bezpieczeństwem, zarówno w wymiarze związanym z bezpieczeństwem publicznym, jak i szczególnie – komunikacyjny. Występuje też duży deficyt usług społecznych, które powinny najintensywniej działać właśnie w obszarach ubóstwa: placówek wsparcia dziennego, świetlic i innych form pracy z dziećmi i młodzieżą, instrumentów wsparcia rodziny, usług na rzecz seniorów. Brakuje też na tym obszarze miejsc spotkań dla mieszkańców, w których mogliby realizować swoje pasje, rozwijać więzi społeczne i wzmacniać swoją tożsamość.	Podobszar rewitalizacji w ujęciu statystycznym jest raczej obszarem aktywności, a nie problemów jednak inny obraz wynika z analizy jakościowej sfery gospodarczej. Zanikają tradycyjne rzemiosła, które są ważne nie tylko w sensie gospodarczym, lecz także jako elementy krajobrazu kulturowego tych terenów.
Podoobszar 2. Ostrowsko – Centrum	Nagromadzenie problemów społecznych wzajemnie powiązanych i prowadzących do ubóstwa (problemy na rynku pracy i zła sytuacja finansowa części rodzin, problemy zdrowotne, niepełnosprawność, nałogi - przede wszystkim alkoholizm, wielodzietność, rosnące zjawisko przemocy domowej). Jest to też obszar, na którym ulokowano osadę romską, co nie tylko pociąga za sobą koncentracje określonych zjawisk wymagających inferencji i wsparcia różnych służb, ale także pogłębia wewnętrzną dyferencjację społeczności.	Utrwalanie się, a nawet pogłębianie problemów osób trwale wykluczonych z rynku pracy (długotrwale bezrobotni). Dla tych osób jedną z szans może być rozwój ekonomii społecznej i zatrudnienia socjalnego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji (badania fokusowe i indywidualne wywiady pogłębione)

Ostatnim etapem pogłębionych badań było wskazanie potencjałów, na których można się oprzeć przeciwdziałając zdefiniowanemu kryzysowi. Unikatowe walory kulturowe i przyrodnicze (atrakcyjność położenia, walory krajobrazowe, zabytki, bardzo bogata lokalna tradycja) mogą zostać wykorzystane w celu aktywizacji gospodarczej obszaru rewitalizacji, szczególnie w branżach turystycznych, gastronomicznych, kreatywnych, tradycyjnych rzemiosł itp. Potencjał społeczny obszaru, w szczególności poczucie dumy z miejsca zamieszkania może być istotnym czynnikiem przywrócenia energii i aktywności na obszarze objętym kryzysem i przeciwdziałania trwałej emigracji (przede wszystkim) młodych ludzi. Pomimo trudności na rynku pracy obszar rewitalizacji zamieszkiwany jest przez przedsiębiorczych mieszkańców, którzy nie obawiają się podejmowania nowych wyzwań, także gospodarczych co będzie wspierało zachodzące procesy społeczno-gospodarcze.

5.3. Wskazanie kluczowych potrzeb rewitalizacyjnych

W trakcie procesu tworzenia *Programu Rewitalizacji* - w toku licznych spotkań, warsztatów, ankiet i badań – definiowano szereg problemów oraz poszukiwano optymalnych dróg ich rozwiązywania. W sposób oczywisty ciągle jeszcze niezaspokojone są podstawowe potrzeby mieszkańców – szczególnie peryferyjnych obszarów gminy Nowy Targ – takie jak **brak dostępu do dobrej jakości wody pitnej, brak możliwości łatwego i bezpiecznego dla środowiska**

odprowadzania ścieków, zła jakość dróg, fatalny stan powietrza powodowany niską emisją, duże rozproszenie zabudowy, czy ciągle poczucie braku dobrej i bezpiecznej infrastruktury komunikacyjnej. Wydaje się – na pierwszy rzut oka, iż są to typowe problemy dotyczące tkanki technicznej (infrastrukturalnej) czy przestrzenno-funkcjonalnej oraz środowiskowej. Przy bliższym jednak poznaniu odczuć i opinii mieszkańców podobszarów zdegradowanych okazuje się, iż są to bardzo konkretne problemy dotyczące podstawowych elementów jakości życia, a co za tym idzie wkraczające w obszar społeczny. **Zaspokojenie tych – podstawowych – potrzeb jest dla mieszkańców gminy Nowy Targ fundamentalnie ważne.**

Bardzo wiele potrzeb dotyka też kwestii związanych z poprawą zagospodarowania przestrzeni publicznych czy budynków o funkcjach publicznych (remizy, świetlice wiejskie) w centrach miejscowości, tak aby tworzyć **warunki do integrowania się mieszkańców** – z jednej strony poprzez **estetyzację przestrzeni publicznych** poprzez tworzenie małej infrastruktury, która ułatwi budowanie tych relacji (skwerek, ławki, nowe nasadzenia zieleni, oświetlenie, nierzadko też elementy infrastruktury spotkań), z drugiej – poprawianie funkcjonalności istniejącego zasobu budynków i lepsze ich dostosowywanie do społecznych oczekiwań.

Ostatecznie potrzeby rewitalizacyjne zdefiniowano w postaci celów i głównych kierunków interwencji. Za najważniejsze mieszkańcy gminy Nowy Targ uznali kwestie związane ze wzmacnianiem tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego dla tworzenia warunków do brania większej odpowiedzialności przez mieszkańców gminy, za sprawy które dotyczą ich, ich rodzin i lokalnych wspólnot. Większa świadomość oraz aktywność społeczna i obywatelska jest ważna szczególnie w kontekście wyzwań demograficznych, które dotyczą nowotarską społeczność. Równie ważne jest wzmacnianie i wykorzystywanie lokalnych potencjałów dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru zdegradowanego, w tym w szczególności aktywizacji zawodowej mieszkańców, ożywienia gospodarczego obszaru i wykorzystania jego naturalnych walorów dla rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej. I wreszcie ostatni cel – teoretycznie najmniej rewitalizacyjny – a jednak dotyczący istoty jakości życia mieszkańców - związany jest z szeroko pojętą infrastrukturą i ładem przestrzennym, w tym m.in. właściwym kształtowaniem centrów wsi, rozwojem infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, poprawą dostępności komunikacyjnej, a także bezpieczeństwem, czy wreszcie podstawową infrastrukturą związaną z ochroną środowiska (wodociągi, kanalizacja, jakość powietrza).

6. WIZJA OBSZARU PO REWITALIZACJI

Nadrzędnym celem podejmowanych działań – w perspektywie kilku najbliższych lat – jest poprawa jakości życia mieszkańców gminy Nowy Targ, powstrzymanie degradacji terenów znajdujących się w gorszym położeniu oraz przywrócenie miejscom wskazanym przez lokalną społeczność, jako obszar wymagający rewitalizacji, ich pierwotnych – ważnych z punktu widzenia lokalnego rozwoju – funkcji. Będzie się to odbywać poprzez szereg mniejszych i większych projektów, zarówno infrastrukturalnych, jak i „miękkich”, realizowanych w równej mierze przez samorząd i instytucje publiczne, jak i przez organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorców i innych ważnych „aktorów” rozwoju lokalnego.

Nadrzędną ideą przyświecającą tym działaniom i organizującą aktywność lokalnej społeczności jest wyprowadzenie wskazanego obszaru ze stanu kryzysowego poprzez usunięcie zjawisk, które spowodowały ich degradację. Cele, kierunki interwencji oraz konkretne zadania rewitalizacyjne mają doprowadzić do przemiany zdegradowanych terenów we wszystkich pięciu aspektach:

- **społecznym** – poprzez zapobieganie patologiom społecznym – przestępczości, marginalizacji, wykluczeniu, ale też przeciwdziałaniu zmianom demograficznym, odbudowywaniu więzi społecznych i rodzinnych, wyrównywaniu szans rozwojowych dzieci i dorosłych z mniejszych i peryferyjnych ośrodków w stosunku do osób z obszarów lepiej zurbanizowanych, a poprzez to lepiej wyposażonych w infrastrukturę o charakterze społecznym. Niezwykłą wagę przykładają się także w tych procesach do rozwijania i wzmacniania trzeciego sektora, a poprzez to budowania społeczeństwa obywatelskiego;
- **gospodarczym** – poprzez stwarzanie warunków do tworzenia nowych miejsc pracy, rozpowszechnianie aktywności gospodarczej, lokowanie na obszarze zdegradowanym nowych przedsiębiorstw;
- **przestrzenno-funkcjonalnym** – w tym zachowania dziedzictwa kulturowego przez remonty, modernizację i konserwację zabytkowych obiektów i przestrzeni publicznej oraz poprawa środowiska naturalnego;
- **technicznym** – poprzez dbałość o podstawową infrastrukturę techniczną (wodociągi, kanalizacja, drogi) – jako elementu zwiększającego atrakcyjność zamieszkania i w pewnym stopniu ograniczającego odpływ ludności, a także jeden z najważniejszych czynników lokalizacji przedsiębiorstw - oraz poprawę stanu technicznego zarówno budynków prywatnych, jak i komunalnych;
- **środowiskowym** – przede wszystkim poprzez poprawę stanu środowiska naturalnego, dbałość o tereny zielone na zurbanizowanych obszarach i wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju, która ma zapewnić zaspokojenie potrzeb społeczności, z uwzględnieniem przyszłych pokoleń i priorytetowym znaczeniem zachowania, odtworzenia i rozwijania środowiska przyrodniczego.

Poniżej zaprezentowano wizję rewitalizacji – tj. opis stanu obszaru rewitalizowanego gminy Nowy Targ w perspektywie roku 2023 i lat kolejnych. Wypracowano ją z jednej strony w oparciu o prace warsztatowe i deklarowane aspiracje lokalnej wspólnoty, nie zapominając także o wizji rozwoju całej gminy definiowanej na poziomie obowiązującej strategii gminy. Podejście takie zapewnia spójność obu dokumentów strategicznych już na poziomie wizji i gwarantuje, iż deklarowane cele są zbieżne w myśleniu o rozwoju obszaru i w sposób zintegrowany i kompleksowy przyczyniać się będą do poprawy jakości życia mieszkańców gminy Nowy Targ. Wizję tę sformułowano w sposób następujący:

OBSZAR REWITALIZACJI GMINY NOWY TARG
miejszem, które stwarza atrakcyjne warunki do życia i pracy dla swoich mieszkańców,
dzięki rozwiniętej gospodarce wykorzystującej położenie, lokalne zasoby, tradycje,
czyste środowisko i dobrze rozwiniętą podstawową infrastrukturę oraz budującym
swoją przyszłość na fundamencie wielowiekowego dziedzictwa.

7. CELE REWITALIZACJI ORAZ KIERUNKI INTERWENCJI

Wyznaczone cele rewitalizacji oraz kierunki interwencji odpowiadają wcześniej zidentyfikowanym potrzebom i służą eliminacji, bądź ograniczeniu negatywnych zjawisk na wyznaczonym obszarze rewitalizacji.

Głównym celem działań rewitalizacyjnych przewidzianych w *Gminnym Programie Rewitalizacji* jest **ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji w gminie Nowy Targ oraz wzmocnienie wewnętrznego potencjału tego obszaru w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju całej gminy**. Powyższy cel główny realizowany będzie poprzez trzy cele strategiczne, obejmujące wszystkie sfery procesu rewitalizacji (tj. społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową). Osiągnięcie celów strategicznych nastąpi poprzez realizację celów szczegółowych i kierunkowe działania rewitalizacyjne, dzięki którym negatywne zjawiska zostaną znacznie ograniczone lub całkowicie wyeliminowane.

7.1. Cel strategiczny 1. Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmocnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego

Cel strategiczny *Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmocnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego* skupia się przede wszystkim na **przeciwdziałaniu zdiagnozowanym problemom w sferze społecznej i przeciwdziałaniu powstawania patologii** poprzez aktywizację społeczną, wspieranie wspólnot lokalnych oraz wzmocnianie organizacji pozarządowych. Przedsięwzięcia w ramach tego celu koncentrować się będą przede wszystkim na **racjonalizacji udzielania pomocy – w tym poprzez dostarczanie narzędzi ułatwiających rozwiązywanie problemów**, a nie wyłącznie świadczenie prostej pomocy, najczęściej w wymiarze materialnym. Duży nacisk położono także na profilaktykę i prewencję.

Bardzo ważnym elementem jest **wzmocnianie i rozwijanie społecznej aktywności** – zarówno poprzez poprawę komunikacji samorządu z mieszkańcami, jak i budowanie instytucjonalnych podstaw takiego dialogu. Niezbędnym elementem powodzenia takich działań jest wzmocnienie „trzeciego sektora” zarówno poprzez włączenie go w decyzje prorozwojowe, jak i przekazywanie mu części zadań publicznych, wychodząc z założenia, że organizacje społeczne jeszcze lepiej znają lokalne problemy i są w stanie efektywniej je rozwiązywać.

Kolejny aspekt dotyczy poprawy jakości życia w obliczu **wyzwań demograficznych** – dotyczy to z jednej strony potrzeby zapewnienia atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla osób starszych, a w skrajnych przypadkach zapewnienia im godziwej opieki, z drugiej zaś poprawy funkcjonowania opieki dla najmłodszych mieszkańców gminy, tak aby z jednej strony umożliwić młodym matkom pełnię aktywności zawodowej, z drugiej rozwijać wychowanie przedszkolne, co ma duże znaczenie dla prawidłowego rozwoju emocjonalnego i intelektualnego dzieci.

Tabela 16. Cel strategiczny 1. Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmocnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego

CEL STRATEGICZNY I. WSPIERANIE WSPÓLNOT LOKALNYCH POPRZEZ WZMACNIANIE TRADYCYJNYCH WIĘZI RODZINNYCH I SĄSIEDZKICH ORAZ ROZWIJANIE DIALOGU SPOŁECZNEGO

Cel operacyjny	1.1. Gmina aktywnie wspiera rodziny, aktywizuje grupy zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania powstawaniu patologii
----------------	--

Wiodące kierunki interwencji:

- o racjonalizacja przekazywania pomocy osobom najbardziej potrzebującym;
- o włączanie się mieszkańców w rozwiązywanie problemów osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez tworzenie grup samopomocowych, grup wsparcia;
- o zapewnienie przez gminę poradnictwa specjalistycznego dla osób zagrożonych wykluczeniem (psycholog, prawnik);
- o inicjowanie i pomaganie osobom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem w

	<p>znajdowaniu nowych form aktywności (w tym inicjowanie i pomoc w tworzeniu spółdzielni socjalnych);</p> <ul style="list-style-type: none">o prowadzenie racjonalnej polityki w zakresie gospodarki mieszkaniowej (mieszkania socjalne, chronione);o przeciwdziałanie nadmiernemu spożywaniu alkoholu i przemocy w rodzinie, poprzez prewencję i zapobieganie występowaniu patologii;o edukacja oraz promowanie idei trzeźwości i życia bez przemocy (w tym zwiększone zaangażowanie policji i straży gminnej w pomoc i współpracę z mieszkańcami).
Cel operacyjny	1.2. Wzmacnianie aktywności społecznej i obywatelskiej Wiodące kierunki interwencji: <ul style="list-style-type: none">o poprawa komunikacji z mieszkańcami oraz organizacjami branżowymi poprzez budowanie forum dialogu wewnątrzgminnego;o wzmocnienie trzeciego sektora poprzez szersze przekazywanie zadań publicznych organizacjom pozarządowym;o włączanie w procesy decyzyjne i rozwojowe mieszkańców gminy poprzez wdrażanie instrumentów partycypacji społecznej;o promowanie aktywnych postaw wśród sołtysów i zwiększanie ich udziału w kształtowaniu relacji społecznych wewnątrz wspólnot lokalnych;o wzmacnianie relacji wewnątrz wspólnot lokalnych, a także pomiędzy poszczególnymi miejscowościami obszaru objętego kryzysem, w tym głębsza integracja zachodniej i wschodniej części gminy;o zauważanie i docenianie osób oraz organizacji podejmujących aktywność na rzecz lokalnej wspólnoty;o podejmowanie działań na rzecz dalszej integracji społeczności romskiej i wzmacnianie wśród Romów postaw współodpowiedzialności za miejscowość w której żyją.
Cel operacyjny	1.3. Działania na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców w obliczu wyzwań demograficznych Wiodące kierunki interwencji: <ul style="list-style-type: none">o tworzenie atrakcyjnej oferty zagospodarowania czasu wolnego dla osób starszych (stworzenie i rozwijanie UTW, wspieranie aktywności NGO wdrażających programy i projekty adresowane do seniorów);o tworzenie dziennej oferty pobytowej dla osób starszych i samotnych;o wspieranie tworzenia oferty opieki długoterminowej dla seniorów,o tworzenie przez gminę warunków do powstawania żłobków;o modernizacja i rozwijanie placówek przedszkolnych.

7.2. Cel strategiczny 2. Wzmacnianie lokalnych potencjałów dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji

Kolejny cel *Wzmacnianie lokalnych potencjałów dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji* dotyczy obszaru działań związanych z **poprawą kondycji gospodarczej obszaru rewitalizacji**.

W **tworzeniu warunków wzrostu gospodarczego** ważny jest zarówno dialog ze środowiskiem przedsiębiorców, jak i wdrożenie szeregu dostępnych narzędzi i instrumentów, które będą zachęcały do inwestowania, poprawiały warunki tego inwestowania i czyniły obszar rewitalizacji gminy Nowy Targ bardziej atrakcyjnym od sąsiednich terenów. To także działania mocniej włączające środowiska gospodarcze w działania rewitalizacyjne - wychodząc z założenia, iż ciężar finansowania tego typu projektów będzie się systematycznie przenosił ze środków publicznych na środki prywatne, na przykład w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

Nie będzie dynamicznego rozwoju gospodarczego bez dobrze przygotowanych kadr. Stąd kwestie związane z **poprawą jakości edukacji** znalazły swoje odzwierciedlenie w celu związanym z gospodarką. Ale edukacja to nie tylko szkoły, dla których organem prowadzącym jest gmina, ale także budowanie partnerstw edukacyjnych z podmiotami uczestniczącymi w kształceniu zawodowym, czy coraz ważniejsze – dla jakości lokalnych kadr - projekty dotyczące edukacji przez całe życie.

Niezwykle ważne jest też wykorzystanie lokalnych potencjałów dla świadomego kształtowania rozwoju społeczno-ekonomicznego. Stąd ważne jest umiejętne **wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i tradycji dla rozwoju gospodarczego**. Mowa tu o wykorzystaniu zarówno potencjału przyrodniczo-krajobrazowego, jak i niezwykle podhalańskiego dziedzictwa (kultury, tradycji, rzemiosła i produktu lokalnego). Ważne też – zwracała na to uwagę także *Strategia rozwoju* – aby tak kształtować różne instytucje służące miejscowej ludności (domy kultury, świetlice wiejskie, biblioteki), by pełniły one niejako podwójne funkcje – służąc zarówno mieszkańcom obszaru, jak i uatrakcyjniając ofertę dla turystów odwiedzających gminę i przyczyniając się tym samym do tworzenia lepszych warunków do rozwoju produktu turystycznego, z którego żyją mieszkańcy gminy.

Tabela 17. Cel strategiczny 2. Wzmacnianie lokalnych potencjałów dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji

CEL STRATEGICZNY II. WZMACNIANIE LOKALNYCH POTENCJAŁÓW DLA ROZWOJU SPOŁECZNO-EKONOMICZNEGO OBSZARU REWITALIZACJI

Cel operacyjny	2.1. Tworzenie warunków dla wzrostu gospodarczego Wiodące kierunki interwencji: <ul style="list-style-type: none">o stworzenie „przestrzeni” do rozmowy pomiędzy przedsiębiorcami, stanowiącej pierwszy krok do zrzeszenia się nowotarskich przedsiębiorców;o włączenie przedsiębiorców w procesy kreowania kierunków rozwoju;o poprawa polityki informacyjnej i komunikacji z lokalną społecznością, w tym w zakresie zdefiniowanych kierunków rozwoju oraz podejmowanych przez samorząd aktywności;o stworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej wraz z inkubatorem przedsiębiorczości dedykowanym lokalnym specjalizacjom;o wdrożenie systemu zachęt i preferencji dla rodzimych inwestorów, w tym szybkiej ścieżki administracyjnej (opiekun inwestora);o rozwijanie instytucjonalnego systemu wsparcia dla przedsiębiorców, m.in. poprzez budowanie trwałych relacji z instytucjami otoczenia biznesu z obszaru powiatu nowotarskiego;o przegląd posiadanych zasobów komunalnych wraz ze stworzeniem profesjonalnej oferty inwestycyjnej i banku projektów możliwych do realizacji w formule PPP.
Cel operacyjny	2.2. Oświata dostosowana do potrzeb i oczekiwań mieszkańców w każdym wieku (<i>long life learning</i>) Wiodące kierunki interwencji: <ul style="list-style-type: none">o doposażenie placówek oświatowych w nowoczesne narzędzia wspomagające proces dydaktyczny;o poprawa jakości kształcenia w szkołach na terenie zdegradowanym (m.in. organizacja zajęć pozalekcyjnych, tworzenie funduszy stypendialnych dla uzdolnionych uczniów);o poprawa komunikacji pomiędzy podmiotami odpowiedzialnymi za organizację oświaty na terenie gminy;o uruchomienie doradztwa i mentoringu zawodowego na poziomie gimnazjalnym;o przygotowanie i wdrożenie (wraz z np. FRRR oraz PPWSZ) specjalnych programów wspierających młodych przedsiębiorców z terenu gminy;o przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na terenie gminy poprzez podnoszenie świadomości i umiejętności korzystania z nowych narzędzi komunikacji.
Cel operacyjny	2.3. Wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i tradycji dla tworzenia warunków wzrostu ekonomicznego Wiodące kierunki interwencji: <ul style="list-style-type: none">o ochrona dziedzictwa kulturowego i dostosowanie go do nowych funkcji społecznych i gospodarczych;o poprawa warunków funkcjonowania placówek kultury i bibliotek;o rozwój instytucji kultury w sposób umożliwiający im zawsze dwufunkcyjność (służenie zarówno wzmacnianiu więzi lokalnych, jak i równoległe wspieranie budowania produktu turystycznego opartego o lokalne zasoby kultury i tradycji);

- o specjalizacja ośrodków kultury w zakresie edukacji kulturalnej i regionalnej, a poprzez to ich większa profesjonalizacja;
- o wdrożenie programu ochrony dziedzictwa materialnego (w tym program odnowy kapliczek przydrożnych, kuźni, szałasów, itp.);
- o pobudzanie lokalnej tożsamości poprzez wspieranie działań na rzecz pielęgnowania rodzimej tradycji i kultury oraz edukacji regionalnej;
- o integrowanie mieszkańców wokół przedsięwzięć kulturalnych i społecznych budujących lokalną tożsamość;
- o wsparcie i promocja lokalnych twórców, artystów i animatorów kultury wraz z upowszechnianiem ich działalności i dorobku;
- o promowanie i rozwijanie produktu lokalnego.

7.3. Cel strategiczny 3. Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji

Trzeci cel *Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji* dotyczy zagadnień związanych z ładem przestrzennym, infrastrukturą sportowo-rekreacyjną, komunikacją oraz infrastrukturą ochrony środowiska.

Ważną kwestią dla procesów rewitalizacyjnych jest **zagospodarowanie przestrzenne**. Powiększające się (często w dużym rozproszeniu) obszary zabudowy w połączeniu z brakiem poszanowania ładu przestrzennego prowadzą do coraz większego chaosu urbanistycznego i estetycznego, a co za tym idzie pogarszania się wizerunku miejscowości, ale także rosnących kosztów doprowadzenia i utrzymania podstawowej infrastruktury. W ramach tego celu zdefiniowano działania związane zarówno z estetyzacją miejscowości (szczególnie ich centrów), takie ich kształtowanie aby sprzyjały odpoczynkowi, rekreacji, ale i integracji lokalnej społeczności. Taką funkcję mają też pełnić obiekty w centrach, które często są w tak złym stanie technicznym, że stają się coraz mniej atrakcyjne dla mieszkańców czy wręcz warunki lokalowe uniemożliwiają prowadzenie w nich społecznie oczekiwanych aktywności – stąd zapisana w *Programie* potrzeba ich modernizacji i poszerzenia funkcji.

Ciągle jeszcze podnoszoną przez mieszkańców kwestią jest **wzbogacenie oferty rekreacyjnej i sportowej** poprzez rozwijanie istniejącej bazy i jej lepsze wykorzystanie. Ważny – także z punktu widzenia atrakcyjności turystycznej (a co za tym idzie wpływu na tworzenie nowych miejsc pracy) jest rozwój turystyki aktywnej w oparciu o zasoby przyrodnicze i krajobrazowe.

Transport publiczny i infrastruktura komunikacyjna to **ważne elementy kształtujące dostępność obszarów wiejskich i mające ogromny wpływ na mobilność mieszkańców**. Brak dogodnego dojazdu może też być powodem całkowitej rezygnacji z podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania, co może pogłębiać problemy społecznie. Dlatego działania rewitalizacyjne winny skupiać się także na poprawie podstawowej infrastruktury drogowej na obszarze rewitalizacji, a także zapewnieniu większego bezpieczeństwa komunikacyjnego i lepszej organizacji transportu publicznego.

Jakość życia, to także **dostępność podstawowej infrastruktury komunalnej**. Z tym na terenach wiejskich wciąż nie jest najlepiej, co znacząco wpływa na pogorszenie postrzegania warunków życia przez lokalną społeczność, szczególnie na obszarach peryferyjnych gminy. Wysokie koszty budowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej niewątpliwie wiążą się z dużym rozproszeniem zabudowy na obszarach wiejskich. Nie zmienia to faktu, iż problem powinien być systematycznie rozwiązywany, przez – z jednej strony systematyczną budowę sieci, z drugiej podjęcie aktywnych starań o powstrzymanie rozlewania się zabudowy i rozciągania jej na coraz odleglejsze tereny gminy Nowy Targ. Także w tej części opisu celów bardzo mocno zauważono i podniesione kwestie związane z jakością powietrza, która na obszarze rewitalizacji, podobnie jak w całej gminie, jest – szczególnie w sezonie grzewczym – bardzo zła i wręcz zagraża zdrowiu mieszkańców.

Tabela 18. Cel strategiczny 3. Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji

CEL STRATEGICZNY III. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA NA OBSZARZE REWITALIZACJI	
Cel operacyjny	3.1. Dbałość o ład przestrzenny oraz efektywne wykorzystanie terenów i obiektów w centrach miejscowości dla wzmocnienia lokalnych więzi Wiodące kierunki interwencji: <ul style="list-style-type: none">o kształtowanie centrów wsi przyjaznych mieszkańcom i zachęcających do integracji;o rewitalizacja – społecznie ważnych dla mieszkańców – zdegradowanych obiektów w centrach miejscowości;o urządzenie miejsc integracji na wolnym powietrzu (tereny zielone i skwery);o bardziej efektywne wykorzystanie istniejącego zasobu obiektów publicznych dla potrzeb i aspiracji mieszkańców (aktywizacja działalności świetlic wiejskich);o świadome kształtowanie estetyki przestrzeni publicznej;o wprowadzenie regulacji planistycznych, które będą sprzyjały porządkowaniu relacji przestrzennych.
Cel operacyjny	3.2. Infrastruktura sportowo-rekreacyjna służąca mieszkańcom i turystom Wiodące kierunki interwencji: <ul style="list-style-type: none">o rozwijanie bazy sportowo-rekreacyjnej;o monitorowanie i utrzymanie poziomu jakości i bezpieczeństwa placów zabaw, obiektów sportowych i rekreacyjnych;o racjonalizacja wykorzystania istniejącej bazy sportowo-rekreacyjnej;o stwarzanie warunków dla rozwoju turystyki aktywnej na terenie zdegradowanym (trasy rowerowe, biegowe, spacerowe, narciarskie, zagospodarowanie rzek na cele rekreacyjne, wykorzystanie zamykanych zbiorników dla rozwoju rekreacji, przygotowanie infrastruktury komunalnej oraz planów miejscowych dla inwestorów chcących rozwijać całoroczne stacje narciarskie).
Cel operacyjny	3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji Wiodące kierunki interwencji: <ul style="list-style-type: none">o wdrożenie programu modernizacji dróg gminnych oraz dróg dojazdowych do pól;o wdrożenie programu poprawy standardów bezpieczeństwa na drogach gminnych (budowa chodników, ścieżek pieszo-rowerowych i oświetlenia, przejść dla pieszych, doświetlenie istniejących przejść po wcześniejszym przeprowadzeniu stosownych analizy w zakresie bezpieczeństwa, a także systematyczne porządkowanie oznakowania pionowego i poziomego na drogach);o regulacje prawne stanu dróg;o zwiększenie poczucia bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji (większa prewencja, zapobieganie zjawisku wypalania traw, przeciwdziałanie pladze dziczej psów i dzikich zwierząt podchodzących pod zabudowania);o doposażenie służb ratowniczych.
Cel operacyjny	3.4. Rozwijanie infrastruktury służącej wysokiej jakości środowiska naturalnego Wiodące kierunki interwencji: <ul style="list-style-type: none">o racjonalny rozwój sieci kanalizacyjnej i wodociągowej oraz systemu zaopatrzenia w wodę na obszarze rewitalizacji wraz z infrastrukturą towarzyszącą (w tym modernizacja i budowa kanalizacji na obszarze zdegradowanych wraz modernizacją oczyszczalni);o ochrona naturalnych źródeł wody pitnej;o ograniczenie znaczącej emisji z obiektów publicznych i prywatnych – niska emisja;o poprawa efektywności energetycznej wraz z programem kompleksowej termomodernizacji obiektów publicznych i prywatnych;o rozwój systemów związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych (fotowoltaika, panele słoneczne, elektrownie wodne, pompy ciepła);o gazyfikacja;o prowadzenie szerokiej edukacji ekologicznej, szczególnie wśród dzieci i młodzieży.

7.4. Wskazanie kluczowych potrzeb rewitalizacyjnych

W trakcie procesu tworzenia *Programu Rewitalizacji* - w toku licznych spotkań, warsztatów, ankiet i badań – definiowano szereg problemów oraz poszukiwano optymalnych dróg ich rozwiązywania. W sposób oczywisty ciągle jeszcze niezaspokojone są podstawowe potrzeby mieszkańców – szczególnie peryferyjnych obszarów gminy Nowy Targ – takie jak **brak dostępu do dobrej jakości wody pitnej, brak możliwości łatwego i bezpiecznego dla środowiska odprowadzania ścieków, zła jakość dróg, fatalny stan powietrza powodowany niską emisją, duże rozproszenie zabudowy, czy ciągłe poczucie braku dobrej i bezpiecznej infrastruktury komunikacyjnej**. Wydaje się – na pierwszy rzut oka, iż są to typowe problemy dotyczące tkanki technicznej (infrastrukturalnej) czy przestrzenno-funkcjonalnej oraz środowiskowej. Przy bliższym jednak poznaniu odczuć i opinii mieszkańców obszaru rewitalizacji okazuje się, iż są to bardzo konkretne problemy dotyczące podstawowych elementów jakości życia, a co za tym idzie wkraczające w obszar społeczny. **Zaspokojenie tych – podstawowych – potrzeb jest dla mieszkańców obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Nowy Targ fundamentalnie ważne.**

Bardzo wiele potrzeb dotyka też kwestii związanych z poprawą zagospodarowania przestrzeni publicznych czy budynków o funkcjach publicznych (remizy, świetlice wiejskie) w centrach miejscowości, tak aby tworzyć **warunki do integrowania się mieszkańców** – z jednej strony poprzez **estetyzację przestrzeni publicznych** poprzez tworzenie małej infrastruktury, która ułatwi budowanie tych relacji (skwerek, ławki, nowe nasadzenia zieleni, oświetlenie, nierzadko też elementy infrastruktury spotkań), z drugiej – poprawianie funkcjonalności istniejącego zasobu budynków i lepsze ich dostosowywanie do społecznych oczekiwań.

Ostatecznie potrzeby rewitalizacyjne zdefiniowano w postaci celów i głównych kierunków interwencji. Za najważniejsze mieszkańcy obszaru rewitalizacji gminy Nowy Targ uznali kwestie związane ze wzmacnianiem tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego dla tworzenia warunków do brania większej odpowiedzialności przez mieszkańców gminy, za sprawy które dotyczą ich, ich rodzin i lokalnych wspólnot. Większa świadomość oraz aktywność społeczna i obywatelska jest ważna szczególnie w kontekście wyzwań demograficznych, które dotyczą nowotarską społeczność. Równie ważne jest wzmacnianie i wykorzystywanie lokalnych potencjałów dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji, w tym w szczególności aktywizacji zawodowej mieszkańców, ożywienia gospodarczego obszaru i wykorzystania jego naturalnych walorów dla rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej. I wreszcie ostatni cel – teoretycznie najmniej rewitalizacyjny – a jednak dotyczący istoty jakości życia mieszkańców - związany jest z szeroko pojętą infrastrukturą i ładem przestrzennym, w tym m.in. właściwym kształtowaniem centrów wsi, rozwojem infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, poprawą dostępności komunikacyjnej, a także bezpieczeństwem, czy wreszcie podstawową infrastrukturą związaną z ochroną środowiska (wodociągi, kanalizacja, jakość powietrza).

8. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

8.1. Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W procesie prac nad *Programem* dokonano wyboru kluczowych projektów rewitalizacyjnych, które w najwyższym stopniu będą oferować kompleksowe rozwiązanie zdiagnozowanych problemów na obszarach kryzysowych i w znaczący sposób wpłyną na osiągnięcie założonych celów strategicznych i kierunków interwencji.

Identyfikacja projektów została przeprowadzona w ramach społecznego naboru projektów oraz w ramach wewnętrznego zgłaszania propozycji projektowych w trakcie warsztatów rewitalizacyjnych, a także innych spotkań, na których poruszono problem rewitalizacji.

Wyłonienia i uszeregowania projektów kluczowych do realizacji w ramach GPR dokonano – w pierwszym kroku - w oparciu o opinie mieszkańców (**mieszkańcy dokonali hierarchizacji najważniejszych projektów** w formie ankiety przeprowadzanej od 7 do 25 lipca 2016 roku) oraz – w drugim kroku - ocenę formalną i merytoryczną projektów, bazującą na obiektywnych kryteriach strategicznych, przeprowadzoną przez zespół pracujący nad *Programem*.

Tabela 19. Kryteria oceny projektów rewitalizacyjnych

Spójność terytorialna	Działania ujęte w projekcie będą przeznaczone dla mieszkańców obszaru rewitalizacji.
Kompleksowość	Kompleksowość oddziaływania projektu na sfery: społeczną, infrastrukturalną, przestrzenną gospodarczą i środowiskową. Preferowane były projekty dotyczące kilku celów tematycznych.
Zasadność realizacji	Projekt bezpośrednio wpływa na poprawę sytuacji problemowych na rewitalizowanym obszarze.
Komplementarność	Projekt jest komplementarny bądź zintegrowany z innymi projektami realizowanymi lub planowanymi do realizacji.
Spójność strategiczna	Założone w projekcie działania są spójne ze zdiagnozowanymi celami i kierunkami działań ujętymi w opracowaniach strategicznych na poziomie gminy, powiatu lub województwa.
Wpływ na osiągnięcie założonych celów strategicznych	Określone w projekcie wskaźniki wpływają na osiągnięcie celu strategicznego.

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej przedstawiono 4 projekty zgłoszone przez samorząd i jednostki samorządowe w otwartej procedurze naboru kart zadań do *Gminnego Programu Rewitalizacji*. Zadania – poprzez stronę internetową gminy – zgłaszane były w ostatniej fazie prac nad *GPR*.

Rysunek 25. Ogłoszenia dot. zbierania kart zadań do *Gminnego Programu Rewitalizacji*

The image shows a screenshot of the website for the Gminny Program Rewitalizacji. On the left, there is a section titled 'Zadania do Gminnego Programu Rewitalizacji' with a date of 2016-08-25. The text describes the process of selecting projects for the program, mentioning that the selection is based on the opinions of residents and the results of public consultations. It also mentions that the selection is based on the criteria listed in the table above. On the right, there is a form titled 'KARTA ZGŁOSZENIA ZADANIA DO GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI'. The form is addressed to the 'Szanowni Państwo' and contains instructions for submitting a project proposal. It asks for the name of the project, a description of the project, and the reasons why the project is important for the community. It also asks for the name of the applicant and their contact information. The form is intended for use by residents and local organizations who want to propose a project for the program.

Źródło: www.ugnowygart.pl

Z zgłoszonych zadań na ostatnich warsztatach wybrano te, które mają największy potencjał dokonywania oczekiwanych zmian na obszarze rewitalizacji i obszarze zdegradowanym, zaś pozostałe – których charakter jest nieco bardziej lokalny znalazły się na liście zadań

komplementarnych (Lista *Uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych*). Co ważne – kryterium umieszczenia zadania zarówno na liście podstawowej, jak i komplementarnej – było rozwiązywanie zdefiniowanych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych, a nie kwalifikowalność w ramach 11 osi priorytetowej znajdującej się *RPO WM 2014-2020*. Także zadania z listy zadań uzupełniających będą w najbliższym okresie systematycznie realizowane ze środków samorządu, jak i innych podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacyjne na obszarze gminy Nowy Targ.

8.1.1. Rozbudowa, przebudowa, nadbudowa istniejącego budynku Remizy OSP z adaptacją części budynku na pomieszczenia dla potrzeb mieszkańców i rozwoju wsi Waksmund

Realizator projektu: Gmina Nowy Targ

Wartość projektu: 4 913 751,97 PLN, z tego 44,98% stanowi infrastruktura dodatkowa (tj. modernizowana droga poprawiająca dostępność do rewitalizowanego obiektu)

Spodziewany czas realizacji: styczeń 2017 – grudzień 2019

Źródło finansowania: RPO WM, oś 11, środki własne

Lokalizacja: Podobszar rewitalizacji Waksmund – Centrum

Opis projektu: Przedmiotem projektu jest rozbudowa, przebudowa i nadbudowa istniejącego budynku Remizy OSP w Waksmundzie, w wyniku której w części obiektu powstaną pomieszczenia służące rozwojowi funkcji społecznych dla mieszkańców miejscowości.

W ramach prowadzonej modernizacji stara część budynku, od strony drogi, zostanie całkowicie rozebrana wraz z dobudowaną częścią kuchenną. Istniejące podpiwniczenie pod starą częścią zostanie powiększone dla potrzeb strażaków OSP. Część tylna od strony podwórka zostanie rozebrana do kondygnacji parteru z pozostawieniem ścian parteru, natomiast strop zostanie rozebrany w związku z projektowanym podniesieniem wysokości kondygnacji parteru. Podpiwniczenie pod tą częścią pozostaje z obniżeniem posadzki do wysokości 2,23 m w świetle (obecnie wynosi 2,0 m). W budynku garażu w części podwórka zostanie przebudowany dach oraz strop żelbetowy bez zwiększenia wysokości budynku. Projektuje się budynek o 3 kondygnacjach nadziemnych, w zabudowie zwartej częściowo podpiwniczony. W kondygnacji piwnic projektuje się pomieszczenia pomocnicze obsługujące część OSP oraz pomieszczenia kotłowni i skład opału. Część parteru to garaże OSP rozbudowane dla potrzeb 2 dużych samochodów bojowych oraz mniejszego terenowego wraz z zapleciami sanitarnymi i pomieszczeniami pomocniczymi oraz dwiema klatkami schodowymi łączącymi kondygnacje budynku. Rozwiązanie funkcji parteru z pomieszczeniami garażu oraz sienią przejazdową do dalszej części budynku wymuszają rozwiązania funkcji dla potrzeb pożarowych OSP, jak i mieszkańców wsi oraz konieczność zachowania ścian przebudowanego budynku w granicach działki. Kondygnacja piętra oraz poddasze to pomieszczenia adaptowane dla potrzeb mieszkańców wsi Waksmund z salą, jadalnią, świetlicą, kuchnią oraz szatnią i zapleczem sanitarnym.

Budynek dostosowany dla potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez zaprojektowany schodołaz z pomieszczeniem na przechowywanie w piwnicy budynku.

Obiekt stanowić będzie bryłę złożoną, opartą o rzut nieregularny wynikający z przebiegu granic, przekrytą dachem głównym dwuspadowym z otwarciem oraz dachem z połaciami jednospadowymi. Bryła budynku nie narusza wzorców form architektonicznych terenów Podhala. Kąt pochylenia dachu głównego 45 stopni. Ściany budynku murowane, docieplone styropianem gr. 15 cm, i pokryte tynkiem akrylowym cienko-powłokowym w kolorze kremowym. Całość elementów konstrukcji okapów i daszków z drewna w kolorze jasny dąb. Wszystkie kominy wentylacyjne oraz dymowe typu schiedel. Dach kryty blachą dachówkową w kolorze czarnym.

Celem projektu jest – poza poprawą zdolności bojowych - podniesienie standardu, atrakcyjności i dostępności przestrzeni spotkań dla mieszkańców obszaru uznanego za zdegradowany w rejonie miejscowości Waksmund, a poprzez to integrowanie mieszkańców, rozbudzanie więzi społecznych oraz zwiększanie poczucia lokalnej tożsamości i satysfakcji z miejsca zamieszkania.

Odnowiona i rozbudowana remiza będzie miejscem integrującym lokalną społeczność, zarówno poprzez prowadzoną w niej działalność dla różnych grup społecznych, jak i planowane poszerzenie funkcji obiektu. W budynku wiejskim (OSP) w Waksmundzie prowadzona będzie m.in.:

- świetlica dla dzieci i młodzieży, w której będą się odbywać codziennie od poniedziałku do piątku w godzinach popołudniowych zajęcia prowadzone przez uprawnioną osobę, docelowo miejsce to służyć będzie ok. 300 dzieciom z Waksmundu i sąsiednich miejscowości;
- miejsce prób orkiestry dętej z Waksmundu składającej się z ok. 20 osób w przedziale wiekowym 16-70 lat;
- miejsce spotkań koła gospodyń wiejskich z Waksmundu (regularne spotkania kobiet w przedziale wiekowym 20-70 lat);
- pomieszczenia zaplecza i bojowe dla miejscowej jednostki OSP, w tym drużyn młodzieżowych - miejscowa OSP liczy prawie 100 członków i posiada żeńską i męską młodzieżową drużynę pożarniczą.

Docelowo planuje się także urządzenie w budynku biura sołtysa i rady sołeckiej wsi Waksmund na potrzeby obsługi mieszkańców, stworzenie filii biblioteki gminnej, a w przyszłości także zlokalizowanie w obiekcie oddziału pocztowego, który służył będzie mieszkańcom miejscowości.

Integralnym elementem projektu jest przebudowa i modernizacja infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność do rewitalizowanego obiektu. Planuje się przebudowę ul. Kościelnej w miejscowości Waksmund w km od 0+007,55 do km 0+259,57 oraz przebudowę ul. Na Równi w miejscowości Waksmund w km od 0+791,72 do km 1+078,73. W ramach prowadzonych prac planuje się:

- przebudowę istniejącego chodnika;
- przebudowę pobocza na pobocze utwardzone o nawierzchni z kostki betonowej brukowej ograniczonego krawężnikiem betonowym i obrzeżem betonowym;
- przebudowę odwodnienia powierzchniowego (wykonanie odcinków odwodnienia liniowego na zjazdach) oraz odwodnienia wgłębnego;
- montaż urządzeń bezpieczeństwa ruchu – przebudowa progów zwalniające oraz oznakowania;
- wykonanie nowej nawierzchni mineralno-asfaltowej na całym odcinku;
- dostosowanie parametrów zjazdów indywidualnych i dojazd do posesji prywatnych do przebudowanej drogi.

Rysunek 26. Wstępne wizualizacje modernizacji i rozbudowy OSP Waksmund i aktualny stan remizy

Źródło: Dokumentacja projektowa autorstwa inż. Józefa Pietrzaka

Spełnienie aspektów rewitalizacji przez projekt:

sfera społeczna	sfera gospodarcza	sfera przestrzenno-funkcjonalna	sfera środowiskowa	sfera techniczna
X	X	X		X

Produkt projektu: Zrewitalizowany obiekt o funkcjach społecznych oraz zmodernizowana infrastruktura drogowa poprawiająca dostępność do rewitalizowanego obiektu.

Rezultat: Procent mieszkańców obszaru rewitalizacji korzystających ze zrewitalizowanej infrastruktury: 70%.

Uzasadnienie ujęcia projektu na liście podstawowej:

- bardzo zły stan techniczny obiektu oraz niewystarczająca liczba pomieszczeń w budynku;
- brak na terenie miejscowości miejsca spotkań dla większej liczby mieszkańców, a także podejmowania różnego rodzaju aktywności społecznych;
- niska aktywność mieszkańców;
- brak oferty spędzania wolnego czasu dla starszej młodzieży i dorosłych;
- duże oddziaływanie projektu.

Realizowane cele Gminnego Programu Rewitalizacji: cel strategiczny 1. *Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmocnienie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego* (cel operacyjny 1.2.); cel strategiczny 2. *Wzmocnienia lokalnych potencjałów dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru zdegradowanego* (cel operacyjny 2.2, 2.3) oraz cel strategiczny 3. *Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji* (cel operacyjny 3.1.).

Projekty powiązane:

- Kompleksowy program aktywizacji osób w trudniejszym położeniu na obszarze rewitalizacji gminy Nowy Targ (lista podstawowa projekt nr 8.1.3);
- Remont biblioteki i świetlicy w Waksmundzie wraz z zagospodarowaniem przyległego. Terenu (Odnowa i rozwój wsi, wartość projektu: 298 000,00 zł, okres realizacji: 2012);
- Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego (Program Współpracy Szwajcarsko - Polskiej, wartość projektu: 1 336 610,00 zł, okres realizacji: 2012-2015);
- Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na terenie gminy (PO IG, wartość projektu: 1 412 066,22 zł, okres realizacji: 2013-2015);
- Budowa siłowni zewnętrznych w miejscowościach Klikuszowa, Krempachy, Lasek, Łopuszna, Waksmund (Odnowa i rozwój wsi, wartość projektu: 269 188,44 zł, okres realizacji: 2014);
- Wesołe przedszkolaki (PO KL, wartość projektu: 1 472 491 zł, okres realizacji: 2014-2015).

8.1.2. Przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku Remizy OSP w miejscowości Ostrowsko

Realizator projektu: Gmina Nowy Targ

Wartość projektu: 4 205 631,50 PLN, z tego 23,20% stanowi infrastruktura dodatkowa (tj. modernizowana droga poprawiająca dostępność do rewitalizowanego obiektu)

Spodziewany czas realizacji: styczeń 2017 – grudzień 2019

Źródło finansowania: RPO WM, oś 11, środki własne

Lokalizacja: Podobszar rewitalizacji Ostrowsko – Centrum

Opis projektu: Przedmiotem projektu jest przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku Remizy OSP na Dom Wiejski służący rozwojowi funkcji społecznych dla mieszkańców miejscowości.

Obecny, trzykondygnacyjny budynek remizy, zostanie przebudowany i rozbudowany w zakresie:

- przebudowy i rozbudowy dachu wraz konstrukcją;
- rozbudowy wszystkich kondygnacji budynku;
- budowy nowych klatek schodowych;
- wydzielenia stref pożarowych poprzez wstawienie drzwi EI30 na klatkach schodowych;
- wykonania instalacji hydrantów p.poż;
- wykonania instalacji oświetlenia awaryjnego;
- rozbudowy i przebudowy instalacji wentylacji, klimatyzacji, c.o, wod-kan i elektrycznej;
- przebudowy przyłączy do budynku.

Po modernizacji planuje się, iż w jednym czasie w obiekcie będzie mogło przebywać do 150 osób. Głównym założeniem projektu jest pozostawienie istniejącej wielkości sal oraz ich powiększenie poprzez rozbudowę. Wszystkie pomieszczenia pomocnicze jak pomieszczenia sanitarne, zaplecza, magazyny, schody zaprojektowano w części rozbudowy, by jak najmniej ingerować w istniejącą konstrukcję budynku. Projektuje się wymianę całości dachu wraz z konstrukcją oraz przebudowę częściową ścian piętra i poddasza. Wykonane roboty mają na celu

utworzenie większej sali widowiskowej z jadalnią, zapleczem i magazynem oraz część zaplecza związaną funkcją i pełniącą rolę uzupełnienia dla sali widowiskowej.

W części poddasza projektuje się salę zebrań organizacyjnych dla członków OSP oraz mieszkańców. W części parteru projektuje się salę taneczno-widowiskową z jadalnią i zapleczem kuchennym, szatnię i wc męski, damski, niepełnosprawnych. Na piętrze świetlicę pełniącą również funkcję jadalni, kuchnię wraz z zapleczem, szatnię i wc męski, damski oraz pokój sołtysa. W przyziemiu projektuje się dodatkowy garaż i część magazynową oraz przygotowalnię brudną kuchni.

Powstałe pomieszczenia parteru i piętra – świetlica z jadalnią, sala taneczna wraz z zapleczami służyć będą celom integracyjnym społeczności wsi Ostrowsko jako miejsca spotkań, organizacji i obchodu uroczystości kulturalnych i okazjonalnych oraz jako świetlica dla młodzieży.

Schody budynku zostaną przebudowane z uwagi na brak odpowiedniej szerokości biegów i spoczników. Projektuje się wc dla niepełnosprawnych, a dla przemieszczania osób niepełnosprawnych schodowy transporter. W celu wykorzystania kuchni dla dwóch kondygnacji parteru i piętra projektuje się windę dwupoziomową dla naczyń brudnych i czystych. W pomieszczeniach kuchni, zmywalni, przygotowalni brudnej, wc damski i przy pisuarach projektuje się wpusty podłogowe oraz krany ze złączką na węża.

Nowa forma architektoniczna budynku nawiązuje do zabudowy i architektury regionu. Forma dotychczasowa budynku zostaje na nowo ukształtowana poprzez nowy układ połączeń dachowych. Kąt pochylenia głównych połączeń dachu to 50 i 53 stopnie.

Elewacja budynku zostanie docieplona i wykończona wyprawą tynkiem akrylowym w kolorze jasnym zgodnym z dotychczasową kolorystyką. Dach w kolorze czarnym. Całość elementów konstrukcji okapów i daszków z drewna w kolorze jasny dąb. Okapy i podsiębitki wykonane na zamontowanych drewnianych zdobionych rysiach wraz z drewnianą belką wieńcową nawiązującą do charakteru drewnianego budownictwa Podhala. Wszystkie kominy murowane z okładziną z kamienia.

Celem projektu jest – poza poprawą zdolności bojowych - podniesienie standardu, atrakcyjności i dostępności przestrzeni spotkań dla mieszkańców obszaru uznanego za zdegradowany w rejonie miejscowości Ostrowsko, a poprzez to integrowanie mieszkańców, rozbudzanie więzi społecznych oraz zwiększanie poczucia lokalnej tożsamości i satysfakcji z miejsca zamieszkania.

Odnowiona i rozbudowana remiza będzie miejscem integrującym lokalną społeczność. W obiekcie działać będzie m.in. dziecięcy zespół regionalny Jaferniocek, będzie to też miejsce integracji ze społecznością romską licznie zamieszkująca obszar rewitalizacji. Świetlica będzie też miejscem lokalnej aktywności społecznej - miejscem obrad Rady Sołeckiej i zebrań wiejskich, a także organizacji szkoleń (aktywizacja zawodowa mieszkańców). Tutaj swoją siedzibę ma Koło Gospodyń Wiejskich, Związek Podhalan, a po modernizacji także Klub Seniora. Planuje się także utworzenie Izby Pamięci. Remiza będzie też miejscem integrującym lokalną społeczność (jest i będzie miejscem zabaw wiejskich i imprez okolicznościowych, w tym rodzinnych). Ponadto piwnice budynku stanowią zaplecze dla UKS i LZS.

Integralnym elementem projektu jest przebudowa i modernizacja infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność do rewitalizowanego obiektu. Planuje się przebudowę ul. Gorczańskiej w kilometrażu od 0+170,05 do km 0+544,19. W ramach prowadzonych prac planuje się:

- budowę utwardzonego pobocza o nawierzchni bitumicznej ograniczonego krawężnikiem betonowym i obrzeżem betonowym;
- przebudowę odwodnienia powierzchniowego (wykonanie odcinków ścieku korytkowego z prefabrykowanych elementów betonowych, wykonanie odcinków odwodnienia liniowego na zjazdach) oraz odwodnienia wgłębnego (wykonanie studni rewizyjnej o średnicach Ø800 oraz studni ściekowych z wpustami ulicznymi), umocnienie istniejącego rowu odwadniającego;
- zabezpieczenie skarp drogi poprzez odbudowę uszkodzonego muru oporowego oraz zabezpieczenie korpusu drogi poprzez zabudowę koszami siatkowo-kamiennymi z wyprawą betonową;
- montaż urządzeń bezpieczeństwa ruchu – barier energochłonnych z pochwytem R-1;

- wykonanie nowej nawierzchni mineralno-asfaltowej;
- dostosowanie parametrów zjazdów indywidualnych i dojazd do posesji prywatnych do przebudowanej drogi.

Rysunek 27. Remiza w Ostrowsku – stan zachowania budynku oraz jego otoczenia

Źródło: Pro Regio Consulting

Spełnienie aspektów rewitalizacji przez projekt:

sfera społeczna	sfera gospodarcza	sfera przestrzenno-funkcjonalna	sfera środowiskowa	sfera techniczna
x	x	x	x	x

Produkt projektu: Zrewitalizowany obiekt o funkcjach społecznych oraz zmodernizowana infrastruktura drogowa poprawiająca dostępność do rewitalizowanego obiektu.

Rezultat: Procent mieszkańców obszaru rewitalizacji korzystających ze zrewitalizowanej infrastruktury - 70%.

Uzasadnienie ujęcia projektu na liście podstawowej:

- bardzo zły stan techniczny obiektu oraz niewystarczająca liczba pomieszczeń w budynku;
- brak na terenie miejscowości dostosowanego do potrzeb i oczekiwań społecznych miejsca spotkań dla większej liczby mieszkańców, a także podejmowania różnego rodzaju aktywności;
- niska aktywność społeczno-zawodowa mieszkańców;
- niewystarczający poziom integracji z mniejszością romską;
- duża liczba osób uzależnionych od pomocy społecznej.

Realizowane cele Gminnego Programu Rewitalizacji: cel strategiczny 1. *Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmacnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego* (cel operacyjny 1.2.); cel strategiczny 2. *Wzmacniania lokalnych potencjałów dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru zdegradowanego* (cel operacyjny 2.2, 2.3.) oraz cel strategiczny 3. *Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji* (cel operacyjny 3.1.).

Projekty powiązane:

- Kompleksowy program aktywizacji osób w trudniejszym położeniu na obszarze rewitalizacji gminy Nowy Targ (lista podstawowa projekt nr 8.1.3);
- Nasze miejsce na ziemi – partycypacja Romów w życiu społeczności lokalnej (lista podstawowa projekt nr 8.1.4);
- Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego (Program Współpracy Szwajcarsko - Polskiej, wartość projektu: 1 336 610,00 zł, okres realizacji: 2012-2015);
- Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na terenie gminy (PO IG, wartość projektu: 1 412 066,22 zł, okres realizacji: 2013-2015);
- Aktywizacja bezrobotnych na terenie gminy (PO KL, wartość projektu: 258 814 zł, okres realizacji: 2014);
- Budowa chodnika wraz z wykonaniem obiektów małej architektury w miejscowości Ostrowsko (Odnowa i rozwój wsi, wartość projektu: 246 682,12, okres realizacji: 2014);
- Wesołe przedszkolaki (PO KL, wartość projektu: 1 472 491 zł, okres realizacji: 2014-2015).

8.1.3. Kompleksowy program aktywizacji osób w trudniejszym położeniu na obszarze rewitalizacji gminy Nowy Targ

Realizator projektu: Gmina Nowy Targ (jednostka realizująca: GOPS Nowy Targ)

Wartość projektu: 950 000,00 PLN

Spodziewany czas realizacji: styczeń 2018 – grudzień 2023

Źródło finansowania: RPO WM, oś 9, MPiPS, środki własne

Lokalizacja: Obszar rewitalizacji

Opis projektu: Przedmiotem projektu jest wdrożenie spójnych działań na obszarze rewitalizacji gminy Nowy Targ, które w sposób kompleksowy przyczynią się do poprawy sytuacji osób znajdujących się w trudniejszym położeniu. W sposób szczególny projekt kierowany jest do osób trwale bezrobotnych oraz seniorów i osób niepełnosprawnych. Projekt zakłada także komponent szkoleniowy dla pracowników GOPS w celu podniesienia ich kwalifikacji do pracy z osobami w trudniejszym położeniu na obszarze rewitalizacji. Projekt składa się z trzech elementów kierowanych do trzech zasadniczych grup odbiorców.

Pierwszy komponent ma na celu **aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem i poprawę warunków życia i funkcjonowania tych osób w społeczeństwie**. Drugi obejmuje wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych, ich aktywizację oraz zapobieganie wykluczeniu, w jego ramach planowane jest także rozwijanie placówek dziennej opieki dla osób starszych oraz promowanie idei wolontariatu. Trzeci komponent to lepsze przygotowanie kadr Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej do szerokiej współpracy ze społecznością lokalną obszaru rewitalizacji i organizacjami pozarządowymi, a także promocja zakładania spółdzielni socjalnych na tym obszarze.

Działania podejmowane w ramach pierwszego komponentu to m.in. trening umiejętności psychospołecznych, podniesienie umiejętności intra- i interpersonalnych, poradnictwo specjalistyczne (psycholog, prawnik, mediator, terapeuta), indywidualne sesje motywacyjne, indywidualne spotkania z doradcą zawodowym, szkolenia dla osób nieradzących sobie na rynku pracy, a w konsekwencji trwale bezrobotnych.

Drugi komponent obejmuje działania aktywizujące i integrujące mieszkańców – animacje lokalne, streetworking, a także pomoc osobom starszym, chorym, niepełnosprawnym. Prowadzenie otwartych cykli wykładów na tematy absorbujące społeczność lokalną m.in. zdrowy tryb życia. Spotkania w ramach „Dni Promocji Zdrowia” organizowane przy współpracy z partnerami, gdzie każdy zainteresowany mieszkaniec będzie mógł skorzystać z darmowych badań ciśnienia tętniczego, poziomu cukru, wydolności mięśnia sercowego, badania palpacyjnego piersi, komputerowego badania wzroku, badania zawartości toksyn w organizmie, badania wskaźnika BMI, zawartości tłuszczu w organizmie, badania spirometrycznego, EKG, badanie słuchu. Celem tych działań ma być m.in. podniesienie wiedzy społeczności lokalnej na temat osób niepełnosprawnych i starszych. W ramach komponentu przewiduje się konkursy, zabawy, wyjazdy integracyjne dla niepełnosprawnych i starszych, a także zapewnienie osobom starszym i niepełnosprawnym usług opiekuńczych, rehabilitacji, dostępu do sprzętów rehabilitacyjnych. Elementem projektu będzie także tworzenie rodzinnych domów pomocy, integracja międzypokoleniowa (wyjazdy, spotkania edukacyjne, kulinarne, spotkania tematyczne), a także prowadzenie szkoleń, wykładów i kursów m.in. komputerowych dla osób niepełnosprawnych i starszych. Działania te mają przyczynić się do zwiększenia integracji wewnątrzpokoleniowej osób starszych poprzez uczestnictwo w treningu aktywności społecznej, szkoleniach i praktykach wolontaryjnych. Przewiduje się ponadto takie działania jak spotkania wigilijne dla starszych i samotnych, treningi aktywności społecznej, tworzenie różnego rodzaju grup wsparcia.

Ostatni komponent projektu obejmuje **tworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz obszaru rewitalizowanego**. Jego zamierzeniem jest podjęcie wspólnych inicjatyw przez mieszkańców i partnerów lokalnych na rzecz obszaru rewitalizowanego, w tym m.in. podniesienie standardów pracy z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym poprzez wzrost kompetencji osób realizujących wsparcie w środowisku lokalnym (superwizja dla pracowników socjalnych). Efektem tych działań winno być usprawnienie udziela świadczenia pomocy społecznej poprzez zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników socjalnych pracujących z rodzinami,

nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w celu zwiększenia dostępności do świadczeń socjalnych. Komponent będzie realizowany m.in. poprzez spotkania ze społecznością z obszaru rewitalizacji, prowadzenie poradnictwa i zachęcenie do zakładania spółdzielni socjalnych, budowę partnerstwa lokalnego dla realizacji celów społecznych.

Celem podejmowanych działań ma być m.in.:

- przeciwdziałanie problemowi marginalizacji i wykluczenia społecznego mieszkańców terenów objętych rewitalizacją, poprzez podniesienie wiedzy i kwalifikacji zawodowych, samooceny oraz wiary we własne możliwości;
- pogłębienie integracji lokalnej, wzmocnienie działań na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych, poprzez aktywizację społeczną, edukacyjną i zdrowotną. Pomoc osobom starszym w codziennej egzystencji i ułatwienie im funkcjonowania w środowisku lokalnym. Stworzenie osobom niepełnosprawnym i starszym warunków do aktywnego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej. Podnoszenie świadomości społeczeństwa o potrzebach i problemach osób niepełnosprawnych i osób starszych. Mobilizacja mieszkańców Gminy na rzecz osób potrzebujących, chorych, niepełnosprawnych;
- usprawnienie systemu pomocy społecznej, poprzez nawiązanie współpracy z instytucjami i organizacjami realizującymi pomoc potrzebującym. Prowadzenie Punktu Poradnictwa Obywatelskiego (prawnika, psychologa, doradcy zawodowego).

Spełnienie aspektów rewitalizacji przez projekt:

sfera społeczna	sfera gospodarcza	sfera przestrzenno-funkcjonalna	sfera środowiskowa	sfera techniczna
X	X			

Produkt projektu: Liczba inicjatyw podjęta na rzecz osób znajdujących się w trudniejszym położeniu (w tym: osób trwale bezrobotnych, seniorów, osób niepełnosprawnych) – 3, utworzone partnerstwo lokalne na rzecz obszaru rewitalizacji – 1 szt.

Rezultat: Liczba osób z obszaru rewitalizacji objęta programem aktywizacji społecznej – 60 osób.

Uzasadnienie ujęcia projektu na liście podstawowej:

- konieczne jest wdrożenie mechanizmów, które pozwolą w sposób trwały i skuteczny wesprzeć osoby znajdujące się w trudniejszym położeniu na obszarze rewitalizacji, po to by móc mówić o realnej szansie odwrócenia negatywnych trendów i wyrównania poziomów rozwoju na obszarze całej gminy;
- rosnąca liczba osób korzystająca z pomocy społecznej;
- duża liczba mieszkańców niezaradnych, potrzebujących wsparcia;
- duże oddziaływanie projektu.

Realizowane cele Gminnego Programu Rewitalizacji: cel strategiczny 1. *Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmocnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego* (cel operacyjny 1.1., 1.2 oraz 1.3.).

Projekty powiązane:

- Rozbudowa, przebudowa, nadbudowa istniejącego budynku Remizy OSP z adaptacją części budynku na pomieszczenia dla potrzeb mieszkańców i rozwoju wsi Waksmund (lista podstawowa projekt nr 8.1.1);
- Przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku Remizy OSP w miejscowości Ostrowsko (lista podstawowa projekt nr 8.1.2);
- Nasze miejsce na ziemi – partycypacja Romów w życiu społeczności lokalnej (lista podstawowa projekt nr 8.1.4);
- Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego (Program Współpracy Szwajcarsko - Polskiej, wartość projektu: 1 336 610,00 zł, okres realizacji: 2012-2015);
- Poprawa jakości powietrza na terenie Gminy Nowy Targ poprzez montaż kolektorów słonecznych na domach prywatnych (MRPO, wartość projektu: 4 192 073,30 zł, okres realizacji: 2013-2015);
- Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na terenie gminy (PO IG, wartość projektu: 1 412 066,22 zł, okres realizacji: 2013-2015);

- Aktywizacja bezrobotnych na terenie gminy (PO KL, wartość projektu: 258 814 zł, okres realizacji: 2014);
- Budowa chodnika wraz z wykonaniem obiektów małej architektury w miejscowości Ostrowsko (Odnowa i rozwój wsi, wartość projektu: 246 682,12, okres realizacji: 2014);
- Wesołe przedszkolaki (PO KL, wartość projektu: 1 472 491 zł, okres realizacji: 2014-2015).

8.1.4. Nasze miejsce na ziemi – partycypacja Romów w życiu społeczności lokalnej

Realizator projektu: Gmina Nowy Targ (jednostka realizująca GOPS Nowy Targ)

Wartość projektu: 500 000 PLN

Spodziewany czas realizacji: styczeń 2018 – grudzień 2020

Źródło finansowania: PO WER 9.4, Program Integracji Społeczności Romskiej w Polsce na lata 2014-2020, środki własne

Lokalizacja: Obszar rewitalizacji: Ostrowsko - centrum

Opis projektu: Przedmiotem projektu jest wdrożenie spójnych działań na obszarze rewitalizacji gminy Nowy Targ, które w sposób kompleksowy przyczynią się do poprawy sytuacji społeczności romskiej i większej integracji z lokalną społecznością.

Celem projektu jest wzrost poziomu edukacji, integracji społecznej i zdrowia oraz aktywności zawodowej członków społeczności romskiej. Cele szczegółowe projektu to:

- zwiększenie liczby dzieci uczestniczących w działaniach z zakresu edukacji nieformalnej i formalnej;
- poprawa sytuacji socjalnej rodzin romskich;
- zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego;
- zwiększenie kwalifikacji zawodowych i otwartości na rynek pracy;
- wzrost liczby osób ze społeczności romskiej korzystających z dodatkowych form pomocy medycznej.

Projekt przeznaczony jest dla dorosłych członków społeczności romskiej w większości korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, niepracujących i będących w wieku aktywności zawodowej (20 osób) oraz małoletnich dzieci romskie (20 osób w wieku 0-18 lat).

W ramach realizacji projektu podjęte zostaną następujące działania:

- **działania edukacyjno-wspierające** - działanie to realizował będzie asystent romski w środowiskach romskich. Asystent odbywał będzie wizyty w środowiskach, będzie prowadził pracę socjalną oraz wsparcie indywidualne dla uczestników (wizyty w domach, pomoc w kontaktach z urzędami, utrzymywanie stałego kontaktu z wychowawcami placówek oświatowych i opiekuńczych). Zadaniem asystenta będzie też rekrutacja i motywowanie członków społeczności romskiej do uczestnictwa w poszczególnych zadaniach projektu.
- **działania integracyjne** - celem działań jest integracja oraz wyrównywanie braków edukacyjnych i społecznych dzieci. W ramach działań planowane są wyjścia na basen, do kina, miejsc rozrywki i zabaw, muzeów oraz wycieczki poza gminę. Prowadzone będą zajęcia socjoterapeutyczne z zakresu wsparcia emocjonalnego, empatii, mechanizmów społecznych, radzenia sobie z trudnościami oraz zajęcia treningu zastępowania agresji dla dzieci i młodzieży romskiej. W celu zwiększania integracji romsko-polskiej oraz poznawania kultury i obyczajowości romskiej zorganizowane zostaną imprezy okolicznościowe: np. dzień matki, dzień dziecka, świąteczne spotkania. Dzieciom będzie zapewnione dożywianie. Prowadzenie integracyjnej grupy dla dzieci będzie wsparte działaniami realizowanymi dla osób dorosłych m.in. rodziców dzieci uczestniczących w zajęciach grupy i ma charakter wzmacniający postawy promujące edukację. Są to: spotkania i zebrania z elementami zajęć edukacyjnych, warsztatów umiejętności wychowawczych oraz indywidualne rozmowy i konsultacje. Ich celem jest pedagogizacja rodziców oraz zwiększenie udziału w planowaniu i realizacji edukacji dzieci.

- **przeciwdziałanie bezrobociu** - po rozpoznaniu zapotrzebowania na rynku pracy zorganizowane zostaną szkolenia przygotowujące do wykonywania zawodu i podnoszące kwalifikacje zawodowe Romów. Na szkolenia zawodowe skierowanych będzie ok. 20 osób. Szkoleniami zawodowymi oprócz dorosłych członków społeczności romskiej objęte zostaną również młode matki w wieku 16-18 lat, które ze względu na wczesne macierzyństwo nie ukończyły szkoły i nie posiadają kwalifikacji zawodowych.
- **działania profilaktyczno-zdrowotne** - w projekcie zatrudniona zostanie pielęgniarka środowiskowa, która w środowiskach romskich będzie prowadzi edukację z zakresu higieny, opieki nad dzieckiem, promowania zdrowego trybu życia. Zadania pielęgniarki w środowisku romskim to: motywowanie rodzin do dbałości o higienę, do regularnych wizyt u lekarza oraz wykonywania badań kontrolnych, motywowanie rodziców do wykonywania szczepień ochronnych u dzieci, ułatwianie kontaktu z lekarzami, a także poradniami specjalistycznymi, prowadzenie rozmów edukacyjnych w szczególności z ciężarnymi kobietami.

Produkt projektu: Liczba inicjatyw podjęta na rzecz osób znajdujących się w trudniejszym położeniu – 4, liczba osób, które wezmą w działaniach integracyjnych – 40.

Rezultat: Liczba osób, które zwiększą swoje szanse i możliwości na rynku pracy poprzez uzyskanie nowych kompetencji zawodowych – 15 osób.

Uzasadnienie ujęcia projektu na liście podstawowej:

- konieczne jest wdrożenie mechanizmów, które pozwolą w sposób trwały i skuteczny wesprzeć osoby znajdujące się w trudniejszym położeniu na obszarze rewitalizacji, po to by móc mówić o realnej szansie odwrócenia negatywnych trendów i wyrównania poziomów rozwoju na obszarze całej gminy;
- duża liczba Romów korzystająca z pomocy społecznej i niezaradna życiowo;
- projekt kompleksowy, obejmujący zarówno aspekty aktywizacji zawodowej jak i społecznej.

Realizowane cele Gminnego Programu Rewitalizacji: cel strategiczny 1. *Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmocnienie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego* (cel operacyjny 1.1., 1.2 oraz 1.3.).

Projekty powiązane:

- Przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku Remizy OSP w miejscowości Ostrowsko (lista podstawowa projekt nr 8.1.2);
- Kompleksowy program aktywizacji osób w trudniejszym położeniu na obszarze rewitalizacji gminy Nowy Targ (lista podstawowa projekt nr 8.1.3).
- Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego (Program Współpracy Szwajcarsko - Polskiej, wartość projektu: 1 336 610,00 zł, okres realizacji: 2012-2015);
- Poprawa jakości powietrza na terenie Gminy Nowy Targ poprzez montaż kolektorów słonecznych na domach prywatnych (MRPO, wartość projektu: 4 192 073,30 zł, okres realizacji: 2013-2015);
- Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na terenie gminy (PO IG, wartość projektu: 1 412 066,22 zł, okres realizacji: 2013-2015);
- Aktywizacja bezrobotnych na terenie gminy (PO KL, wartość projektu: 258 814 zł, okres realizacji: 2014);
- Budowa chodnika wraz z wykonaniem obiektów małej architektury w miejscowości Ostrowsko (Odnowa i rozwój wsi, wartość projektu: 246 682,12, okres realizacji: 2014);
- Wesołe przedszkolaki (PO KL, wartość projektu: 1 472 491 zł, okres realizacji: 2014-2015).

Tabela 20. Produkty i rezultaty Gminnego Programu Rewitalizacji

	Miernik wskaźnika	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	RAZEM
Główne produkty (w odniesieniu do listy zadań podstawowych)										
Zrewitalizowany obiekt o funkcjach społecznych oraz zmodernizowana infrastruktura drogowa poprawiająca dostępność do rewitalizowanego obiektu.	szt.				2					2
Liczba inicjatyw podjęta na rzecz osób znajdujących się w trudniejszym położeniu (w tym: osób trwale bezrobotnych, seniorów, osób niepełnosprawnych)	szt.				1	2	2	2		7
Utworzone partnerstwo lokalne na rzecz obszaru rewitalizacji	szt.							1		1
Liczba osób, które wezmą w działaniach integracyjnych	osoba			10	20	10		1		40
Główne rezultaty (w całym okresie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w odniesieniu do listy zadań podstawowych)										
Procent mieszkańców obszaru rewitalizacji korzystających ze zrewitalizowanej infrastruktury	procent	70 procent								
Liczba osób z obszaru rewitalizacji objęta programem aktywizacji społecznej	osoba	60								
Liczba osób, które zwiększą swoje szanse i możliwości na rynku pracy poprzez uzyskanie nowych kompetencji zawodowych	osoba	15								

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 21. Wskaźniki oddziaływania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Nowy Targ na lata 2016-2023

Główne oddziaływania (w całym okresie realizacji Programu)			
		Wartość bazowa – 2014 rok	Wartość docelowa – 2023 rok
Saldo migracji (na 1 000 osób)	%	3,5	utrzymana na co najmniej takim samym
Gęstość zaludnienia (na 1 km ²)	osoba	114	utrzymana na co najmniej takim samym, a nie mniejszym poziomie
Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych na 1 mieszkańca	zł	219,07	wzrost o co najmniej 10%
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	osoba	1 630	spadek o co najmniej 15%
Liczba osób poniżej kryterium dochodowego korzystających z pomocy społecznej	osoba	1 140	spadek o co najmniej 10%
Liczba korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa	%	6,9	spadek o co najmniej 10%
Liczba korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa poniżej kryterium dochodowego	%	4,8	spadek o co najmniej 10%
Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	%	6,8	spadek o co najmniej 30%
Liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	szt.	108	wzrost o co najmniej 10%
Liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych na obszarze gminy na 1 000 mieszkańców	szt.	2,88	wzrost o co najmniej 25%
Długość sieci wodociągowej/kanalizacyjnej (na 100 km)	km	3,5/48,2	Osiągnięcie pełnego pokrycia w odniesieniu do sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacyjnej w miejscach gdzie budowa sieci jest ekonomicznie uzasadniona (w pozostałych miejscach przydomowe oczyszczalnie)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

8.2. Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Projekty uzupełniające w większości przewidziane są do realizacji na obszarze zdegradowanym. Projekty te są komplementarne względem podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak również wpisują się w cele *Gminnego Programu Rewitalizacji*. Uwzględnienie przedsięwzięć uzupełniających służyć ma zapewnieniu komplementarności *Programu*.

Tabela 22. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – zadania inwestycyjne umieszczono w polu białym, zadania miękkie umieszczono w polach zaciemnionych

Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji	Koszt	Źródło finansowania	Podmiot odpowiedzialny	Obszar tematyczny ⁹	Realizowane cele
1.	Inwentaryzacja potrzeb oraz organizacja systemowego projektu szkoleń komputerowych dla mieszkańców Gminy	2016	100 000	PO Cyfrowa Polska, budżet gminy	Wójt Gminy	SPOŁ	2.2
2.	Doposażenie i dostosowanie sal w gminnych instytucjach kultury do prowadzenia kursów komputerowych oraz technologii informatycznych (2 punkty po wschodniej stronie gminy, 2 punkty po zachodniej stronie gminy)	2016-2017	100 000	PO Cyfrowa Polska, budżet gminy	Wójt Gminy	SPOŁ, TECH	2.3
3.	Rozbudowa, remont i wyposażenie pomieszczeń dla Biblioteki Publicznej w Nowej Białej	2016-2017	625 000	Program KULTURA+	Wójt Gminy	SPOŁ, TECH	2.3
4.	Inwentaryzacja sieci wodociągowej wraz z analizą opcji technicznych rozbudowy sieci (wodociąg, studnie głębinowe z rozprowadzeniem) i określeniem minimalnych warunków ekonomicznych w jakich samorząd będzie się angażował w realizację zadań wraz z opracowaniem mapy potrzeb oraz minimalnych warunków przyłączeniowych dla kanalizacji sieciowych oraz dla przydomowych	2016-2017	100 000	Budżet gminy	Wójt Gminy	TECH , ŚROD, SPOŁ, PF	3.4
5.	Stałe monitorowanie stanu bezpieczeństwa na drogach powiatowych i wojewódzkich wraz z lobbowaniem u zarządcy drogi w zakresie podjęcia	2016-2018	W ramach kosztów bieżących	Budżet gminy	Wójt Gminy	SPOŁ, TECH	3.3

⁹ Obszar tematyczny obejmuje aspekty mające kluczowe znaczenie dla procesów rewitalizacyjnych, tzn. sfera społeczna – SPOŁ, sfera gospodarcza – GOSP, sfera przestrzenno-funkcjonalna – PF, sfera środowiskowa – ŚROD, sfera techniczna – TECH

Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji	Koszt	Źródło finansowania	Podmiot odpowiedzialny	Obszar tematyczny ⁹	Realizowane cele
	działań naprawczych						
6.	Budowa infrastruktury komunalnej pod planowaną Strefę Aktywności Gospodarczej w rejonie Gronków - Waksmund	2016-2018	1 500 000	Budżet gminy, RPO WM, PROW	Wójt Gminy	TECH, GOSP, PF	2.1, 3.4
7.	Letni Festiwal Nowotarskich Kół Gospodyń Wiejskich (organizacja cyklicznego wydarzenia w okresie letnim, w którym każde KGW z poszczególnych miejscowości organizować będzie w kolejne weekendy swój festyn promujący lokalną kulturę i dokonania miejscowych twórców wraz z koordynacją kalendarza Festiwalu, tak aby każda miejscowość Gminy miała dla siebie jeden weekend, a imprezy nie nakładały się w tym samym czasie)	2016-2018	210 000	Budżet gminy oraz PROW (w ramach LGD)	Wójt Gminy we współpracy z GOK	SPOŁ	2.3, 1.2
8.	Festiwal Ginących Zawodów (cykl letnich warsztatów i prezentacji twórców, rzemieślników i odchodzących technik – jedna impreza w lipcu, jedna w sierpniu)	2016-2018	40 000	Budżet gminy oraz PROW (w ramach LGD)	Wójt Gminy we współpracy z GOK	SPOŁ	2.3
9.	Wypracowanie, w konsultacji ze środowiskiem NGO, aktualizacji regulaminu konkursów na realizację zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe, w kierunku preferencji dla organizacji aktywnie poszukujących środków zewnętrznych na swoje projekty, a środków budżetu gminy używających jako uzupełnienia wkładu	2016-2018	W ramach kosztów bieżących	Budżet gminy	Wójt Gminy, przedstawiciele sektora NGO	SPOŁ	1.2
10.	Opracowanie i wdrożenie programu edukacji ekologicznej w zakresie proekologicznej gospodarki odpadami	2016-2018	20 000	Budżet gminy	Wójt Gminy	ŚROD, SPOŁ	3.4
11.	Opracowanie i wdrożenie programu zapobiegania powstawaniu dzikich wysypisk śmieci (monitoring wizyjny) wraz z systematyczną kontrolą źródeł pochodzenia odpadów i restrykcyjnym systemem sankcji	2016-2018	40 000	Budżet gminy	Wójt Gminy	ŚROD, SPOŁ	3.4
12.	Kompleksowy projekty modernizacji centrum wsi Harkłowa	2016-2019	2 500 000	RPO WM, PROW, budżet gminy	Wójt Gminy	SPOŁ, PF, TECH	3.1
13.	Lobbying na rzecz rozbudowy sieci gazowej we wschodniej część gminy	2016-2020	W ramach kosztów bieżących	Budżet gminy	Wójt Gminy	ŚROD, SPOŁ	3.4
14.	Dalsza rozbudowa sieci kanalizacyjnej w poszczególnych miejscowościach na terenie Gminy	2016-2021	2 500 000	Budżet gminy, PROW	Wójt Gminy	TECH, ŚROD, SPOŁ,	3.4

Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji	Koszt	Źródło finansowania	Podmiot odpowiedzialny	Obszar tematyczny ⁹	Realizowane cele
	Nowy Targ					PF	
15.	Rekultywacja składowiska w Nowej Białej	2017 - 2019	2 000 000	Budżet gminy, WFOŚiGW	Wójt Gminy	ŚROD, SPOŁ, PF	3.4
16.	Praca i życie naszych dziadków i pradziadków lekcja historii dla pokolenia wirtualnego świata	2017 - 2019	50 000	Budżet gminy	Wójt Gminy	SPOŁ	2.3, 1.3
17.	Uruchamianie i prowadzenie świetlic środowiskowych dla dzieci	2017 - 2023	250 000	Budżet gminy	Wójt Gminy, GOPS	SPOŁ	1.1, 1.3
18.	Budowa Turystycznej Strefy Aktywności Gospodarczej związanej z funkcją okołonarciarską w rejonie Łopuszna/ Waksmund (m.in. parkingi, infrastruktura techniczna)	2017-2019	1 500 000	Budżet gminy, RPO WM	Wójt Gminy	GOSP, SPOŁ, TECH	2.1, 3.3
19.	Animowanie i wspieranie tworzenia organizacji sieciujących lokalnych przedsiębiorców (klastrow), które następnie będą zdolne do pozyskania środków na edukację, promocję, współpracę w zakresie tradycyjnych branż lokalnych	2017-2019	W ramach kosztów bieżących	Budżet Gminy	Wójt Gminy wraz z reprezentantami środowiska gospodarczego	GOSP	2.1
20.	Wspieranie systemu doradztwa zawodowego oraz doradztwa gospodarczego realizowanego wspólnie z wyspecjalizowanymi podmiotami w ramach współpracy partnerskiej (m.in. FRRR, PPWSZ)	2017-2019	Koszt po opracowaniu programu	Budżet Gminy oraz środki z programów dotyczących rynku pracy i wsparcia doradczego dla MSP	Wójt Gminy oraz Partnerzy (w tym m.in. FRRR, PPWSZ)	GOSP	2.1, 2.2
21.	Wsparcie dla budowy przydomowych oczyszczalni przydomowych w miejscach, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej nie jest planowana	2017-2019	Do ustalenia po przeprowadzeniu inwentaryzacji	Budżet gminy, PROW	Wójt Gminy	TECH, ŚROD, SPOŁ, PF	3.4
22.	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osób w trudnej sytuacji życiowej i materialnej	2017-2020	1 000 000	PO Cyfrowa Polska, budżet gminy	Wójt Gminy	SPOŁ	2.2, 1.1
23.	Wdrożenie kompleksowego programu ograniczenia niskiej emisji z sektora bytowego poprzez wymianę niskosprawnych urządzeń grzewczych na piece co najmniej V klasy emisyjnej (na węgiel lub pelet) oraz instalacje OZE (instalacje solarne, pompy ciepła)	2017-2020	2 400 000	Budżet gminy, RPO WM	Wójt Gminy	ŚROD, TECH, PF	3.4
24.	Wdrożenie kompleksowego programu ograniczenia niskiej emisji w sektorze komunalnym poprzez wymianę niskosprawnych urządzeń grzewczych na piece co najmniej V klasy emisyjnej (na węgiel lub	2017-2020	3 000 000	Budżet gminy, RPO WM	Wójt Gminy	ŚROD, TECH, SPOŁ	3.4

Lp.	Nazwa planowanego zadania	Czas realizacji	Koszt	Źródło finansowania	Podmiot odpowiedzialny	Obszar tematyczny ⁹	Realizowane cele
	pelet) oraz instalacje OZE (instalacje solarne, pompy ciepła)						
25.	Wdrożenie kompleksowego programu głębokiej termomodernizacji wraz z wymianą źródeł ciepła na niskoemisyjne (zeroemisyjne) w budynkach komunalnych	2017-2020	1 500 000	Budżet gminy, RPO WM	Wójt Gminy	ŚROD, TECH	3.4
26.	Kontynuacja programu demontażu i utylizacji azbestu z budynków prywatnych	2017-2021	2 000 000	Budżet gminy, WFOŚiGW	Wójt Gminy	ŚROD, TECH, PF	3.4
27.	Opracowanie i wdrożenie program budowy chodników przy drogach gminnych wraz z oświetleniem przy ciągach komunikacyjnych o znaczącym natężeniu ruchu oraz programu poprawy bezpieczeństwa w miejscach niebezpiecznych (przejścia dla pieszych, skrzyżowania)	2017-2023	7 000 000	Budżet gminy	Wójt Gminy	TECH, PF, SPOŁ	3.3
28.	Wdrożenie Programu Budowy i Modernizacji Dróg Gminnych zgodnie z wypracowaną listą rankingową	2017-2023	7 000 000	Budżet gminy	Wójt Gminy	TECH, PF, SPOŁ, GOSP	3.3
29.	Wdrażanie budżetów sołeckich w formule budżetów obywatelskich	2017-2023	Zgodnie z dotychczasowym podziałem środków na budżet sołecki	Budżet gminy	Wójt Gminy, sołtysi	SPOŁ	1.2
30.	Organizacja cyklicznych spotkań ze środowiskiem przedsiębiorców (co najmniej raz w roku)	2017-2023	W ramach kosztów bieżących	Budżet gminy	Wójt Gminy, reprezentacja przedsiębiorców	GOSP	2.2
31.	Zwiększenie dostępności do infrastruktury i oferty rekreacyjno-sportowej dla dzieci oraz dorosłych mieszkańców gminy (wydłużenie godzin otwarcia, zatrudnienie trenerów i animatorów)	2017-2023	350 000	Budżet gminy	Wójt Gminy	SPOŁ	3.2

Źródło: Opracowanie własne

8.3. Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Dla realizacji kierunków działań służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych wcześniej negatywnych zjawisk, ściśle odpowiadających przyjętemu celom rewitalizacji, o których mowa w rozdziale 7, niniejszy Program charakteryzuje poniższe typy pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Celem realizacji przedsięwzięć wyszczególnionych w ramach poniższych typów jest niwelowanie i rozwiązywanie problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych realizowanych przez różnych interesariuszy. Skala oraz zakres działań mogą być bardzo różne w zależności od specyfiki danego przedsięwzięcia. Zakłada się, że znacząca liczba przedsięwzięć będzie dotyczyła lokalnych inicjatyw oddziałujących na sytuacje kryzysowe m.in. niską aktywność społeczną, ubóstwo, niski poziom edukacji, niski stan techniczny obiektów etc.

Należy mieć na uwadze, że na chwilę obecną trudno jest zidentyfikować jednoznacznie wszystkie potrzeby mieszkańców. Mogą się one bowiem zmieniać, na przestrzeni funkcjonowania Programu. Aby Gminny Program Rewitalizacji był elastyczny i mógł reagować na zmieniające się potrzeby mieszkańców, poniżej zaprezentowano zakres tematyczny projektów, które będą mogły być podejmowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji:

- wyrównywanie szans społecznych i zawodowych osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym działania z zakresu aktywnej integracji społecznej);
- działania włączające osoby narażone na utrwalone wykluczenie społeczne, w szczególności programy resocjalizacyjne i terapeutyczno-resocjalizacyjne, działania profilaktyczne, diagnostyczne, leczniczo-rehabilitacyjne i terapeutyczno-edukacyjne;
- integracja i aktywizacja mieszkańców oraz zwiększenie ich udziału w życiu publicznym;
- aktywizacja i integracja społeczna seniorów;
- rozwijanie usług opiekuńczych oraz interwencja kryzysowa;
- poprawa jakości i dostępności do infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia;
- rozwijanie kształcenia ogólnego z zakresu wychowania przedszkolnego, w szkołach prowadzących kształcenie ogólne, z zakresu wspierania uczniów uzdolnionych;
- rozwijanie kształcenia zawodowego uczniów i osób dorosłych;
- rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzmocnienie kwalifikacji i umiejętności mieszkańców;
- rozwijania infrastruktury edukacyjnej;
- mikro-inicjatywy samopomocowe, współdziałanie sąsiedzkie, projekty wymiany usług i współużytkowania dóbr, budowanie trwałej sieci wzajemnego wsparcia;
- przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców;
- promowanie przedsiębiorczości, podejmowanie działań na rzecz rozwoju gospodarczego, w tym podejmowanie działań sprzyjających tworzeniu nowych firm i rozwoju kompetencji przedsiębiorczości mieszkańców;
- wsparcie przedsiębiorczości społecznej;
- poprawa stanu zagospodarowania oraz jakości przestrzeni publicznych i półpublicznych;
- rozwój nowych przestrzeni publicznych służących zaspokajaniu różnych potrzeb społecznych;
- kształtowanie z udziałem mieszkańców przestrzeni publicznych, takich jak: place, skwery, trakty piesze, parki, zielone enklawy, kameralne miejsca wypoczynku i spotkań;
- poprawa efektywności energetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii;
- zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego;
- ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego i ich udostępnianie na cele społeczne i gospodarcze;
- ochrona środowiska przyrodniczego;
- poprawa stanu technicznego obiektów użyteczności publicznej oraz zasobów mieszkaniowych;
- poprawa wyposażenia obszaru w niezbędną infrastrukturę sieciową, w tym: ciepłowniczą, gazową i teletechniczną;

- rozwijanie infrastruktury transportu publicznego, w tym tras rowerowych.

8.4. Plan finansowy

W ramach *Gminnego Programu Rewitalizacji* zaplanowano **4 zadania o charakterze strategicznym**, które zostały zgłoszone w procesie otwartego naboru – zadania te – **na łączną kwotę 10 569 383,47** zostały zaprezentowane w poniższej tabeli. Są to projekty, których beneficjentem jest samorząd gminy Nowy Targ.

Tabela 23. Harmonogram rzeczowo-finansowy przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nowy Targ na lata 2016-2023

Lp.	Nazwa zadania	Wartość projektu	Źródło finansowania
1.	Rozbudowa, przebudowa, nadbudowa istniejącego budynku Remizy OSP z adaptacją części budynku na pomieszczenia dla potrzeb mieszkańców i rozwoju wsi Waksmund	4 913 751,97	RPO WM, oś 11, środki własne
2.	Przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku Remizy OSP w miejscowości Ostrowsko	4 205 631,50	RPO WM, oś 11, środki własne
3.	Kompleksowy program aktywizacji osób w trudniejszym położeniu na obszarze rewitalizacji gminy Nowy Targ	950 000,00	RPO WM, oś 9, środki własne
4.	Nasze miejsce na ziemi – partycypacja Romów w życiu społeczności lokalnej	500 000,00	PO WER 9.4, Program Integracji Społeczności Romskiej w Polsce na lata 2014-2020, środki własne
Razem		10 569 383,47	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie kart zadań

Ponadto w dokumencie przedstawiono także szereg innych zadań, które w perspektywie wdrażania *Programu* (tzn. w latach 2016-2023) będą wdrażane przez różne podmioty, z wykorzystaniem różnych źródeł finansowania, w tym środków własnych, które także wpływają na poprawę jakości życia mieszkańców gminy Nowy Targ, a zatem mają istotny udział w osiągnięciu celów zdefiniowanych na poziomie niniejszego dokumentu. Ich wartość, a także liczba zaangażowanych podmiotów jest znacząco większa niż zdefiniowana w ramach grupy zadań podstawowych (szczegóły w rozdziale 8.2).

Ogólna szacunkowa wartość zgłoszonych projektów ujętych na liście *Uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych* wynosi **35 785 000 zł**. Poniżej zaprezentowano jej podsumowanie w układzie celów GPR zdefiniowanych w rozdziale 7.

Tabela 24. Podsumowanie uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w odniesieniu do celów *Gminnego Programu Rewitalizacji*

Lp.	Cele strategiczne	Spodziewane koszty w okresie 2016-2023 w ramach danego celu
1.	Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmacnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego	1 250 000,00
2.	Wzmacnianie lokalnych potencjałów dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji	4 125 000,00
3.	Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji	30 410 000,00
Razem		35 785 000,00

Źródło: Opracowanie własne

9. KOMPLEKSOWOŚĆ I KOMPLEMENTARNOŚĆ GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

9.1. Mechanizmy zapewnienia komplementarności pomiędzy poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi

Gminny Program Rewitalizacji **ujmuje działania w sposób kompleksowy** (z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków EFRR, EFS, EFRROW oraz innych publicznych lub prywatnych) tak, aby nie pomijać aspektów społecznych, gospodarczych, przestrzennych, technicznych i środowiskowych związanych zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem. Układ wzajemnie uzupełniających się celów, które obejmują wszystkie ważne elementy z punktu widzenia ożywienia obszarów objętych problemami, a także wielość zadań zarówno z listy podstawowej, jak i dodatkowej oraz różnorodność podmiotów zaangażowanych we wdrażanie *Programu* gwarantują **komplementarność działań** podejmowanych na obszarze rewitalizacji gminy Nowy Targ.

Program złożony jest z różnorodnych projektów, zarówno infrastrukturalnych, jak i miękkich, co jest warunkiem niezbędnym do osiągnięcia **kompleksowej interwencji na obszarze rewitalizacji**. Koncentracja interwencji i konieczność hierarchizacji potrzeb powodują, że projekty rewitalizacyjne dotyczą terenów o istotnym znaczeniu dla rozwoju całej gminy, a obejmują obszary dotknięte szczególną koncentracją problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych. Interwencja *Programu* obejmuje wiele różnych obiektów i przestrzeni – których dysponenci deklarują realizację przedsięwzięć, które z jednej strony poprawiają sytuację na obszarze rewitalizacji, z drugiej – poprzez efekt synergii wpływają na ożywienie i rozwój całej gminy, przyczyniając się w ten sposób do budowy pozycji konkurencyjnej gminy Nowy Targ.

Działania ujęte w *Gminnym Programie Rewitalizacji* **obejmują zasięgiem całość obszaru rewitalizacji, a także obszaru dotkniętego szczególną koncentracją problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych**. Wszystkie ujęte projekty realizowane będą na obszarze zdegradowanym.

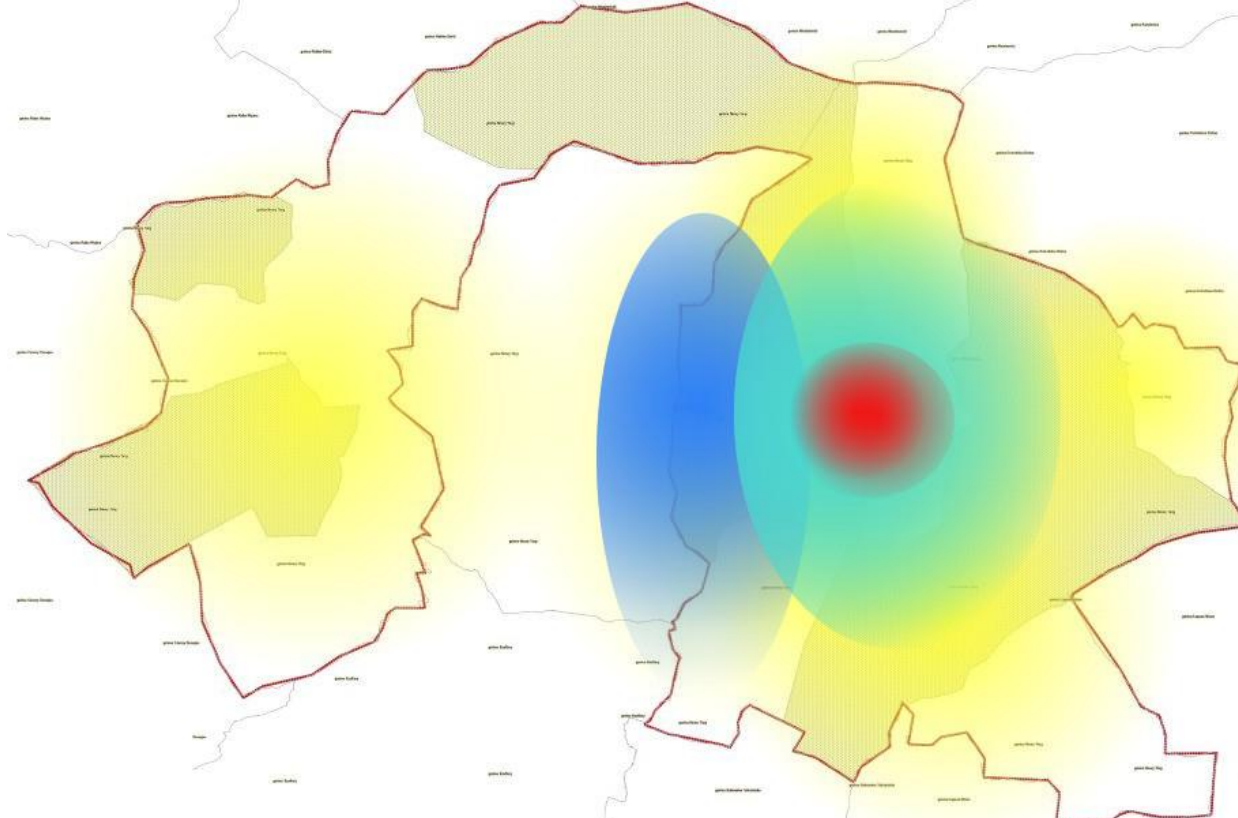
Komplementarność jest jednym z nadrzędnych aspektów *Gminnego Programu Rewitalizacji*. Zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi projektami skutkuje lepszym i bardziej efektywnym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację. Warto zwrócić uwagę, jak wiele zadań i projektów zdefiniowanych na poziomie listy zadań dodatkowych wpisuje się w więcej niż jeden cel *Gminnego Programu Rewitalizacji*, co jest potwierdzeniem ich przekrojowości i szerokiego oddziaływania na wiele zjawisk związanych z rozwojem obszaru rewitalizacji gminy Nowy Targ.

9.1.1. Komplementarność przestrzenna

Wszystkie podstawowe projekty rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane. Odpowiadają na główne problemy dla tego terenu. Dzięki ich realizacji pozytywne skutki widoczne będą na wszystkich podobszarach zdegradowanych, ponieważ wiele z nich dotyczy działań podejmowanych dla miejsc lub obiektów użyteczności publicznej, przez co korzystać z nich będą mogli mieszkańcy nie tylko obszaru rewitalizacji. Ich realizacja będzie zapobiegać rozprzestrzenianiu się różnych problemów na dalsze obszary gminy.

Kluczem do definiowania działań i projektów było to, aby się **wzajemnie dopełniały i aby ich rozkład przestrzenny nie pomijał żadnego podobszaru** rewitalizacji co mogłoby powodować pogłębianie się sytuacji kryzysowej w określonej jednostce urbanistycznej. W opisie projektów w rozdziale *Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych* wskazano powiązania kluczowych projektów (por. Projekty powiązane).

Rysunek 28. Oddziaływanie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

1. Rozbudowa, przebudowa, nadbudowa istniejącego budynku Remizy OSP z adaptacją części budynku na pomieszczenia dla potrzeb mieszkańców i rozwoju wsi Waksmund
2. Przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku Remizy OSP w miejscowości Ostrowsko
3. Kompleksowy program aktywizacji osób w trudniejszym położeniu na obszarze rewitalizacji gminy Nowy Targ
4. Nasze miejsce na ziemi – partycypacja Romów w życiu społeczności lokalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wskazań mieszkańców w trakcie warsztatów rewitalizacyjnych, badania fokusowego i ankiet rewitalizacyjnych.

9.1.2. Komplementarność problemowa

Celem wszystkich przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest przede wszystkim poprawa jakości życia. Ponadto bardzo wiele zdefiniowanych projektów ma charakter przekrojowy – realizuje więcej niż jeden cel i dotyka szeregu aspektów (społecznych, ekonomicznych, przestrzennych, środowiskowych, technicznych) – co ukazano w liście zadań podstawowych w punkcie „obszar tematyczny” oraz w tabeli zadań dodatkowych w kolumnach „obszar tematyczny” i „realizowane cele”.

9.1.3. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

System zarządzania programem rewitalizacji został wpisany w struktury Urzędu Gminy Nowy Targ, a także bardzo mocno angażuje czynnik społeczny (Komitet Rewitalizacji), co pozwoli na efektywne współdziałanie na rzecz rewitalizacji różnych środowisk oraz ich wzajemne uzupełnianie się. W systemie zarządzania *Gminnym Programem Rewitalizacji* zdefiniowano czytelne procedury oraz przypisano zakres odpowiedzialności do poszczególnych organów.

9.1.4. Komplementarność międzyokresowa

Podczas wyboru projektów ważnym kryterium była ciągłość programowa. Zdefiniowane projekty są naturalną kontynuacją i rozwinięciem działań oraz przedsięwzięć finansowanych z różnych źródeł przez samorząd gminy Nowy Targ, a często także przez partnerów społecznych i instytucjonalnych, na przestrzeni ostatnich lat. **W opisie projektów w rozdziale *Lista***

podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazano powiązania kluczowych projektów (por. Projekty powiązane). Projekty rewitalizacyjne wpisują się w długoterminowe plany strategiczne gminy, których celem jest podniesienie jakości życia mieszkańców.

9.1.5. Komplementarność źródeł finansowania

Projekty zawarte w *Gminnym Programie Rewitalizacji* mają zapewnione finansowanie z różnych instrumentów wsparcia (m.in. EFRR, EFS, EFRROW) bez ryzyka podwójnego dofinansowania. Jednocześnie uwzględniają zaangażowanie środków prywatnych i publicznych. Dzięki umiejętnemu wykorzystaniu środków będzie można uzyskać korzystne i optymalne efekty na obszarze rewitalizacji. W finansowaniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych uwzględniono także projekty realizowane w formie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Doświadczenia krajów szeroko korzystających z formuły PPP pokazują, że przynosi to efekt nie tylko w postaci pozyskania kapitału prywatnego na finansowanie zadań publicznych (pozwala na realizację tych zadań w sytuacjach deficytu finansów publicznych), ale na znaczące oszczędności nakładów finansowych w całym procesie.

9.2. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym

Gminny Program Rewitalizacji odnosząc się w swych założeniach do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze rewitalizacji, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju jednostki), a także dokumentów regulujących działania w przedmiotowym obszarze na szczeblu subregionalnym, regionalnym, krajowym oraz europejskim. W związku z tym, komplementarność z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność procesu rewitalizacji. W tabeli zaprezentowano powiązanie celów strategicznych *Gminnego Programu Rewitalizacji* z celami i priorytetami rozwoju społeczno-gospodarczego, jakie wyznaczono w różnorodnych dokumentach strategicznych oraz planistycznych przyjętych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

Tabela 25. Powiązanie celów Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Nowy Targ na lata 2016-2023 ze strategicznymi dokumentami dotyczącymi rozwoju przestrzenno-społeczno-gospodarczego gminy, regionu i kraju

Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmacnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego	Wzmacnianie lokalnych potencjałów społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji	Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji
POZIOM KRAJOWY		
Strategia Rozwoju Kraju 2020		
I.1 Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem		
I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela (rozwój kapitału społecznego)		I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela (rozwój kapitału społecznego, zwiększenie bezpieczeństwa obywateli)
II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki (podwyższenie stopnia komercjalizacji badań i zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych)		
	II.4. Rozwój kapitału ludzkiego (poprawa jakości kapitału ludzkiego)	
		II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko (poprawa efektywności energetycznej i poprawa stanu środowiska)
		II.7. Zwiększenie efektywności transportu (modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych)
III.1. Spójność społeczna i terytorialna (integracja społeczna)		
III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych (zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych)		
	III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych (rozwój regionalny i subregionalny)	
Program Rozwoju Turystyki do 2020		
	Rozwój innowacyjności, atrakcyjności, jakości usług i produktów turystycznych, jako czynnika konkurencyjnej gospodarki	
	Wzmocnienie aktywności społecznej i przedsiębiorczości w sektorze turystyki oraz zwiększenie kompetencji kadr	
	Promocja priorytetowych obszarów produktów turystycznych kraju i regionów oraz specjalizacji gospodarczych opartych na turystyce	
	Zagospodarowanie i modernizacja przestrzeni dla rozwoju turystyki i infrastruktury turystycznej, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju i przepisów ochrony środowiska	
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020		
		Zmniejszenie emisyjności gospodarki
		Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu
		Rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego w miastach
		Poprawa bezpieczeństwa energetycznego

Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmacnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego	Wzmacnianie lokalnych potencjałów społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji	Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji
	Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury	
POZIOM REGIONALNY		
Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020		
	Gospodarka wiedzy i aktywności	
	Dziedzictwo i przemysł czasu wolnego	
	Krakowski Obszar Metropolitalny i inne subregiony	
	Rozwój miast i terenów wiejskich	
		Bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne
Zarządzanie rozwojem województwa		
Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020		
	Cyfrowa Małopolska	
	Przedsiębiorcza Małopolska	
		Regionalna polityka energetyczne
		Ochrona środowiska
	Dziedzictwo regionalne	
		Infrastruktura transportowa
Rynek pracy		
Region spójny społecznie		
	Widza i kompetencje	
Rewitalizacja przestrzeni regionalnej		Rewitalizacja przestrzeni regionalnej
	Infrastruktura społeczna	
Strategia Rozwoju Polski Południowej		
Polska południowa miejscem przyciągającym ludzi, podmioty i inicjatywy wzmacniające potencjał makroregionu (3.1 Tworzenie pakietowych produktów turystycznych, 3.2 Przyciąganie i organizacja wydarzeń o znaczeniu krajowym i międzynarodowym)		
Inteligentne specjalizacje Województwa Małopolskiego uszczegółowienie obszarów wskazanych w Regionalnej Strategii Województwa Małopolskiego 2014-2020		
	Przemysły kreatywne i czasu wolnego (7.1 Przemysły kreatywne, 7.4 Przemysł czasu wolnego)	
Subregionalny Program Rozwoju na lata 2014-2020		
	Wysoka konkurencyjność subregionów dzięki wykorzystaniu endogenicznych potencjałów oraz usprawnieniu sieci komunikacyjnej (1.1.1. Tworzenie i rozbudowa strefy aktywności ekonomicznej, 1.1.2. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w subregionach, 1.1.3. Zagospodarowanie otoczenia zbiorników wodnych na cele turystyczne i rekreacyjne, 1.1.4. Rozwój lokalnych tras turystycznych, 1.2.1. Wsparcie systemów niskoemisyjnego transportu miejskiego)	
Wysoka jakość życia na terenie subregionów województwa małopolskiego (2.1. Lepsza jakość powietrza w subregionach, 2.2. Dobry stan środowiska naturalnego, 2.3 Dostępne oraz wysokiej jakości usługi społeczne i ochrona zdrowia mieszkańców subregionów, 2.4. Wysoka jakoś kapitału intelektualnego mieszkańców subregionu)		
Program Strategiczny Ochrona Zdrowia		

Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmacnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego	Wzmacnianie lokalnych potencjałów społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji	Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji
Zapewnienie kompleksowego leczenia i długofalowej profilaktyki zaburzeń psychicznych dostosowanych do potrzeb poszczególnych subregionów (3.1 Rozwoju opieki medycznej nad osobami starszymi)		
Program Strategiczny Dziedzictwo i Przemysł Czasu Wolnego		
	Wzmocnienie źródeł tożsamości poprzez ochronę zasobów dziedzictwa, jego rewaloryzację, kształtowanie krajobrazu kulturowego, rewitalizację przestrzeni oraz odczytywanie i interpretację znaczeń kulturowych (1.1 Przeszłość przyszłości _ Prace konserwatorskie, restauratorskie i budowlane przy zabytkach, 1.2. Dla dziedzictwa _Opis i interpretacja dziedzictwa oraz podnoszenie kompetencji kulturowych, 1.3 Kompleksowe programy rewitalizacji społecznej i ekonomicznej oraz kształtowanie przestrzeni)	
	Pobudzenie kreatywności oraz wzrost dostępu do oferty czasu wolnego (2.2 Wzmacnianie potencjału kreatywnego w regionie)	
	Kreowanie innowacyjnej i atrakcyjnej oferty czasu wolnego dla wzmocnienia przewagi konkurencyjnej regionu (3.1. Podnoszenie atrakcyjności turystycznej regionu w oparciu o zasoby dziedzictwa regionu, 3.2. Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej)	
Program Strategiczny Ochrona Środowiska		
		Poprawa jakości powietrza, ochrona przed hałasem oraz zapewnienie informacji o źródłach pól elektromagnetycznych (1.1 Sukcesywna redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, zwłaszcza pochodzących z systemów indywidualnego ogrzewania mieszkań)
		Ochrona zasobów wodnych (2.1.1 Porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, 2.2 Utrzymanie i rozbudowa systemów zaopatrzenia w wodę i optymalizacji zużycia wody)
		Rozwijanie systemu gospodarki odpadami (3.2 Intensyfikacja odzysku, w tym odzysku energetycznego oraz ograniczenie ilości składowanych odpadów i likwidacja zjawiska nielegalnego składowania odpadów)
		Regionalna polityka energetyczna (5.1.1 Realizacja inwestycji w zakresie energetyki rozproszonej (hydroenergetyka, biogazownie, energia wiatru, farmy słoneczne itp.))
		Edukacja ekologiczna, kształtowanie i promocja postaw w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa publicznego oraz usprawnienie mechanizmów administracyjno-prawnych i ekonomicznych (8.1 Edukacja oraz kształtowanie postaw pro-środowiskowych)
Program Strategiczny Obszary Wiejskie		

Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmacnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego	Wzmacnianie lokalnych potencjałów społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji	Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji
		Priorytet 1. Wdrażanie instrumentów regulacyjnych i planistycznych służących zintegrowanemu rozwojowi obszarów wiejskich
	Priorytet 2. Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich	
POZIOM LOKALNY		
Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Nowotarskiego 2015 - 2020		
	Elastyczny rynek pracy i przedsiębiorcza gospodarka (3.1. Rozwój przedsiębiorczości)	
Bezpieczeństwo publiczne i społeczne (4.2. Pomoc społeczna)		Bezpieczeństwo publiczne i społeczne (4.1. Zapewnienie optymalnego poziomu bezpieczeństwa publicznego)
	Primo educationis (6.1. Edukacja ponadgimnazjalna, 6.2. Kształcenie ustawiczne, 6.4. Zagospodarowanie czasu wolnego młodzieży)	
		Utrzymanie i rozwój infrastruktury drogowej (7.1. Bezpieczna i funkcjonalna infrastruktura drogowa powiatu)
		Pięć krain: Pieniny-Gorce-Spiz-Podhale-Orawa (8.1. Edukacja ekologiczna 8.2. Ochrona środowiska naturalnego)
	Nowotarski – warto być (9.1. Kultura i dziedzictwo kulturowe, 9.2. Produkty lokalne, 9.3. Współpraca regionalna, krajowa i międzynarodowa, 9.4. Turystyka)	
Strategia Rozwoju Gminy Nowy Targ na lata 2015 - 2022		
	Rozwój gospodarczy i przemysł czasu wolnego (RG.1. Infrastruktura rozwija się w sposób zrównoważony i generuje dochody dla mieszkańców i gminy, RG.2. Poszczególne miejscowości gminy rozwijają się w sposób zrównoważony tworząc atrakcyjną przestrzeń zarówno dla mieszkańców, jak i turystów odwiedzających Gminę, RG.3. Przedsiębiorczość rozwija się wokół markowych produktów Gminy)	Rozwój gospodarczy i przemysł czasu wolnego (RG.2. Poszczególne miejscowości gminy rozwijają się w sposób zrównoważony tworząc atrakcyjną przestrzeń zarówno dla mieszkańców, jak i turystów odwiedzających Gminę)
	Środowisko naturalne i rolnictwo (ŚN.2. Gospodarstwa rodzinne, rolnictwo ekologiczne i przetwórstwo rolno-spożywcze rozwija się wokół produktu regionalnego)	Środowisko naturalne i rolnictwo (ŚN.1. Środowisko naturalne Gminy spełnia wysokie standardy ekologiczne i służy rozwojowi funkcji turystyczno-rekreacyjnej)
	Edukacja i kapitał społeczny (E.1. Mieszkańcy gminy mają dostęp o wysokiej jakości usług edukacyjnych na każdym etapie życia)	
	Dziedzictwo kulturowe i tożsamość regionu (DK.1. Dziedzictwo kulturowe regionu wspiera i buduje lokalną tożsamość i czyni Gminę atrakcyjniejszą dla osób ją odwiedzających)	
Bezpieczeństwo publiczne i socjalne (B.2. Mieszkańcy gminy mają zapewnioną wysoką jakość opieki medycznej i socjalnej)		Bezpieczeństwo publiczne i socjalne (B.1. Mieszkańcy gminy czują się bezpiecznie)
Strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Nowy Targ na lata 2011-2020		
Podnoszenie poziomu życia mieszkańców niewydolnych socjalnie i ekonomicznie		

Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmacnianie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego	Wzmacnianie lokalnych potencjałów społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji	Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji
Wzmocnienie działań promujących zatrudnienie oraz aktywizujących lokalny rynek pracy		
Zapewnienie warunków prawidłowej socjalizacji dziecka i redukcja zaburzeń w funkcjonowaniu rodziny		
Systemowe i techniczne wzmocnienie działań służb socjalnych Gminy Nowy Targ		
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Dla Gminy Nowy Targ		
		Działania służące redukcji zużycia energii finalnej na terenie gminy. Redukcji emisji gazów cieplarnianych, ma w tym przypadku charakter pośredni
		Działania bezpośrednio przyczyniające się do redukcji emisji gazów cieplarnianych – są to takie działania jak modernizacja kotłowni czy budowa instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nowy Targ		
	Rozwinięta gospodarka gminy (Wspieranie firm rodzinnych: usługowych, handlowych, agroturystycznych, Stworzenie systemu informacji gospodarczej)	
		Rozwój infrastruktury (Regulacja stanu prawnego dróg, Poprawa nawierzchni, budowa nowych dróg, chodników oraz parkingów, Budowa i modernizacja sieci wodociągowej, Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, Gazyfikacja)
	Promocja i współpraca	
	Rozwój infrastruktury turystycznej (Budowa szlaków turystycznych, poprawa dostępności atrakcji turystycznych i miejsc wypoczynku, Wspomaganie działalności turystycznej (agroturystyka, narciarstwo))	
		Infrastruktura zapewniająca ochronę środowiska (Wdrażanie indywidualnych systemów grzewczych wykorzystujących energię odnawialną)
		Ochrona zasobów i walorów krajobrazowych i przyrodniczych (Zachowanie obszarów cennych krajobrazowo, Tworzenie ścieżek edukacyjnych)
	Optymalna, dobrze wyposażona baza dydaktyczno-wychowawcza i opiekuńcza szkół i przedszkoli (Poprawa wyposażenia szkół, Zwiększenie oferty zajęć pozalekcyjnych)	
		Poprawa bazy sportowej
	Zachowanie, rozwój i promocja dziedzictwa regionu (Krzewienie kultury i tradycji ludowej, Ochrona dziedzictwa kulturowego)	

Wspieranie wspólnot lokalnych poprzez wzmocnienie tradycyjnych więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz rozwijanie dialogu społecznego	Wzmocnienie lokalnych potencjałów społeczno-ekonomicznego obszaru rewitalizacji	Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji
		Poprawa stanu bezpieczeństwa na terenie gminy (Poprawa infrastruktury drogowej, Przygotowanie programów oraz zwiększanie nakładów na cele socjalne, opiekę zdrowotną i służby ratownicze)

Źródło: Opracowanie własne

10. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI

Gminny Program Rewitalizacji ma charakter operacyjny i jako taki winien identyfikować organizacyjne struktury wdrażające planowane cele, działania, zadania oraz ustalenia. Wśród struktur organizacyjnych wymienić należy dwa typy podmiotów:

- podmioty wykonawcze, czyli jednostki sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego realizujące poszczególne zadania/projekty;
- podmiot zarządzający, czyli jednostka koordynująca wdrożenie *Programu*, jako całości, a przy tym prowadząca jego aktualizację, monitoring i ocenę.

Niepodważalna rola organów Gminy w zarządzaniu *Programem* polega na jego ukierunkowaniu, uchwaleniu, kontrolowaniu i ocenie z punktu widzenia lokalnej strategii rozwoju. Odnosi się to szczególnie do kontekstu celów przygotowania *Programu* (uszczegółowienie i wcielenie w życie instrumentów rozwoju gminy, pozyskanie środków z funduszy strukturalnych, etc.). Role poszczególnych organów gminy we wdrażaniu GPR przedstawiają się następująco:

Do wyłącznych kompetencji Rady Gminy Nowy Targ zastrzeżone zostaje:

- uchwalenie *Gminnego Programu Rewitalizacji*;
- strategiczny nadzór nad realizacją *Programu*;
- opiniowanie i uchwalanie zmian i aktualizacji *Programu*, przedstawionych przez wójta gminy.

Do kompetencji wójta gminy należeć będzie:

- realizacja zapisów *Programu* m.in. poprzez wyznaczenie Operatora *Programu Rewitalizacji* i nadzór nad jego działalnością oraz zapewnienie i uwzględnienie w planach budżetowych finansowania zadań ujętych w *Programie*, zgodnie z założonym udziałem gminy;
- podejmowanie decyzji o potrzebie weryfikacji *Programu*, m.in. na podstawie wniosków zarówno samego Operatora, jak i wniosków innych jednostek gminnych, a także partnerów społeczno-gospodarczych.

Do działań charakterze wykonawczym zostanie wyznaczony Operator Programu Rewitalizacji.

Zadania Operatora będą obejmowały następujące elementy zarządzania

Programem:

- przygotowanie i koordynowanie wdrażania projektów ujętych w GPR (zarówno w ramach listy podstawowej, jak i komplementarnej);
- aktualizację i kontynuację procesu planowania, także w odniesieniu do poszerzenia Ramowego Programu o działania realizowane w ramach mikroprogramów społecznych lub uwzględniające inne kategorie projektów;
- planowanie dalszych procesów rozwojowych, wykraczających poza okres realizacji niniejszego *Programu* (tj. rok 2023);
- realizację *Programu*, w rozumieniu koordynowania i animowania działań administracji i beneficjentów, w kierunku przestrzegania zasad wdrożenia, wymagań wewnętrznych i zewnętrznych (np. RPO WM), a także spójności *Programu*;
- organizację procesu upowszechnienia *Programu* i komunikacji społecznej (organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, struktury partnerstwa publiczno-prywatnego);
- monitorowanie realizacji *Programu*;
- opracowywanie sprawozdań i dokonywanie wewnętrznej oceny efektów *Programu*.

10.1. Harmonogram realizacji procesu rewitalizacji

Okres realizacji procesu rewitalizacji objętego niniejszym GPR wynosi 8 lat (lata 2016 – 2023). Przewiduje się podział tego okresu na trzy podokresy dwuletnie pełnej funkcjonalności GPR poprzedzone okresem uruchamiania Programu.

Tabela 26. Ramowy program realizacji procesu rewitalizacji w latach 2016-2023

Etap realizacji GPR	Rok	Działania
Przygotowanie GPR	2016	<ol style="list-style-type: none">1. Diagnoza i wyznaczenie obszaru rewitalizacji.2. Opracowanie i przyjęcie GPR.3. Powołanie struktury zarządzania GPR – w tym określenie zasad wyboru członków Komitetu Rewitalizacji.
Okres uruchamiania GPR	2017	<ol style="list-style-type: none">1. Realizacja harmonogramu działań na rok 2017.2. Uruchamianie zgodnie z planem kolejnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i testowanie systemu zarządzania i monitorowania.3. Zainicjowanie prac Komitetu Rewitalizacji.4. Uruchomienie systemu monitorowania i oceny realizacji.5. Opracowanie harmonogramu 2018 – 2019.
I etap GPR	2018-2019	<ol style="list-style-type: none">1. Ewaluacja realizacji GPR w roku 2017, wnioski i poprawki.2. Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych przewidzianych na lata 2018 - 2019 ze szczególnym uwzględnieniem bieżącego dbania o synergię pomiędzy przedsięwzięciami (korygowanie harmonogramów w taki sposób, aby przedsięwzięcia potencjalnie synergiczne były uruchamiane w sposób skoordynowany).3. Opracowanie harmonogramu na lata 2020 – 2021 (w 2019 roku).
II etap GPR	2020-2021	<ol style="list-style-type: none">1. Ewaluacja realizacji GPR 2018-2019, wnioski i poprawki.2. Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych przewidzianych na lata 2020 – 2021.3. Opracowanie harmonogramu na lata 2022 – 2022 (w 2021 roku).
III etap GPR	2022-2023	<ol style="list-style-type: none">1. Ewaluacja realizacji GPR 2020-2021, wnioski i poprawki.2. Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych przewidzianych na lata 2022 – 2023.3. 2023 – opracowanie GPR na kolejny okres (min. 6 -letni).

Źródło: Opracowanie własne

10.2. Struktura zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji

Analizując specyfikę gminy oraz zakres zadań (w których przeważają zadania leżące w kompetencji samorządu – zarówno organizacyjnej, jak i finansowej), wydaje się, iż najkorzystniejszym i najprostszym rozwiązaniem jest usytuowanie Operatora w strukturze Urzędu Gminy Nowy Targ, w ramach komórki odpowiedzialnej za planowanie strategiczne i rozwój gospodarczy. W ramach tego wydziału należy powołać zespół zadaniowy ds. rewitalizacji (w skład którego wejdą osoby z różnych komórek organizacyjnych, obejmujący swoimi kompetencjami całą tematykę *Programu Rewitalizacji*), na którego czele stanie Pełnomocnik ds. Rewitalizacji. Nie ma obecnie przesłanek do precyzyjnego **oszacowania kosztów zarządzania Programem. Według wstępnego oszacowania powinny one mieścić się w granicach 1,0 – 1,5% całkowitych kosztów programu**, tj. około 65 tys. do 99 tys. złotych rocznie.

Struktura zarządzania *Programem* składa się z następujących komórek:

- **Rada Gminy** – odpowiada za uchwalanie *Programu* i jego głównych kierunków oraz opiniowanie zmian i aktualizację *Programu*;
- **Wójt** – odpowiada za bieżący nadzór nad realizacją *Programu*, w tym dbałość o zagwarantowanie (w budżecie i WPF) środków na jego skuteczną realizację oraz pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania, a także podejmowanie decyzji o potrzebie dokonania korekt w *Programie*;
- **Operator Programu – Wydział Gospodarki Przestrzennej i Inwestycji**, do koordynacji spraw rewitalizacyjnych zostanie powołany Pełnomocnik ds. Rewitalizacji – odpowiada za bieżącą koordynację działań podejmowanych w ramach *Programu*, aktualizację i kontynuację procesu planowania, pozyskiwanie nowych partnerów Programu, upowszechnianie zarówno samego Programu, jak i możliwości korzystania z niego, bieżący monitoring działań oraz sprawozdawczość;

- **Komitet Rewitalizacji** – w skład którego wejdą m.in. przedstawiciele operatora, jednostek gminnych, przedsiębiorcy, partnerzy społeczni i mieszkańcy. Zadaniem Komitetu będzie opiniowanie zgłaszanych projektów oraz wskazywanie nowych obszarów tematycznych i zadań ważnych z punktu widzenia interesariuszy. Rola Komitetu Rewitalizacji jest niezwykle istotna z punktu widzenia promocji *Programu*, z uwagi zarówno na szeroki krąg, jak i społeczny zasięg oddziaływania Komitetu.

10.3. System obiegu informacji w instytucji odpowiedzialnej za zarządzanie programem

System obiegu informacji oraz środków finansowych w ramach *Programu Rewitalizacji*, będzie realizowany przez Operatora Programu zgodnie z dotychczasowymi zarządzeniami i instrukcjami kancelaryjnymi obowiązującymi w Urzędzie Gminy Nowy Targ w odniesieniu do powyższych kwestii, które wynikają z Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2011 roku w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwów zakładowych (Dz.U. 2011 nr 14, poz. 67). W oparciu o powyższe rozporządzenie w Urzędzie Gminy Nowy Targ wprowadzono stosowne procedury, które rozstrzygają zakres odpowiedzialności i kompetencji poszczególnych jednostek Urzędu Gminy, regulują zasady przepływu informacji w Urzędzie, a także środków finansowych pozostających w dyspozycji gminy. Uszczegółowienie powyższych zapisów w odniesieniu do *Gminnego Programu Rewitalizacji* znajdzie swoje odzwierciedlenie w Zarządzeniu wójta powołującym Pełnomocnika ds. Rewitalizacji z umiejscowieniem go w strukturze Urzędu Gminy Nowy Targ.

Obieg informacji poza strukturą Urzędu Gminy Nowy Targ zapewnią stałe spotkania Komitetu Rewitalizacji, na których będą przekazywane informacje nt. bieżącego postępu prac nad *Programem*, a także pozyskiwane informacje o postępie prac u pozostałych partnerów *Programu*, w tym informacje o środkach zaangażowanych poza gminą.

Ponadto informacja o postępie prac i uruchamianych projektach będzie dostępna na wydzielonej części portalu internetowego Urzędu Gminy Nowy Targ poświęconej wdrażaniu *Programu Rewitalizacji*. Tam też będą publikowane bieżące sprawozdania z postępu prac nad *Programem*.

10.4. Promocja i informacja

W fazie realizacyjnej *Programu*, zarówno jego Operator, jak i konkretni beneficjenci podejmowanych działań, dołożą wszelkich starań, aby we właściwy sposób rozpowszechnić informacje o jego celach, zamierzeniach, jak i konkretnych efektach, które przyniesie jego realizacja. Działania te będą także cały czas otwarte na dalszy proces konsultacji i możliwą aktualizację *Programu* w sytuacji zmiany jakichkolwiek czynników, które determinowały obecny jego kształt.

Za podejmowanie konkretnych działań promocyjnych odpowiadać będzie Operator Programu, który określi:

- cele działań informacyjnych i promocyjnych;
- potencjalne grupy docelowe działań informacyjnych i promocyjnych;
- strategie informowania i promocji.

Podstawowym celem działań informacyjnych i promocyjnych, realizowanych w ramach *Programu Rewitalizacji* winno być podniesienie świadomości opinii publicznej o przebiegu realizacji i rezultatach *Programu*.

Ze względu na zintegrowany charakter *Programu*, zasięg terytorialny i rangę realizacji jego celów, do grup docelowych działań PR zaliczyć należy:

- społeczeństwo, z uwzględnieniem specyficznych narzędzi kierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz kierowanych do mieszkańców obszarów gminy nieobjętych *Programem*;
- beneficjentów i potencjalnych beneficjentów *Programu*;

- partnerów społeczno-gospodarczych;
- organizacje pozarządowe,
- samorządy gospodarczych, instytucji otoczenia biznesu;
- właściwe władze publiczne (władze regionalne województwa małopolskiego, administracja rządowa szczebla wojewódzkiego, władze publiczne gmin i powiatów sąsiedzkich, władze publiczne miast i gmin partnerskich);
- media (prasa, radio, telewizja o zasięgu lokalnym, regionalnym, ogólnopolskim oraz media elektroniczne).

Proces informowania o *Programie Rewitalizacji* powinien mieć charakter dwukierunkowy, to znaczy pozwalać odbiorcom przekazów na formułowanie informacji zwrotnych i własnych opinii. Plan promocji powinien zatem realizować zarówno bierne, jak i czynne prawo obywateli do informacji, zgodnie z obowiązującymi przepisami i standardami. I tak, wśród instrumentów realizacji działań PR w tych sferach wymienić należy:

- wykorzystanie oficjalnych stron internetowych gminy i jednostek podległych (w tym BIP) do publikacji informacji o rewitalizacji;
- prowadzenie serwisu internetowego *Programu Rewitalizacji*, w którego skład wejść powinny:
 - opis problematyki związanej z rewitalizacją obszarów wiejskich,
 - publikacja *Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Nowy Targ na lata 2016-2023*,
 - informacje o bieżącym stanie wdrażania, finansowania, ewaluacji *Programu*,
 - inne informacje i materiały o charakterze informacyjnym (komunikaty o przetargach, konkursach ofert i ich wynikach),
 - forum mieszkańców,
 - baza przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
 - informacje o możliwości pozyskania środków na projekty, związane z przyjętymi celami rewitalizacji,
 - baza umożliwiająca znalezienie partnera do projektu (zgłoszonego lub planowanego do zgłoszenia do *Programu Rewitalizacji*),
 - statystyki i raporty związane z realizacją *Programu*,
 - galeria fotografii (np. przed realizacją – po realizacji);
- broszury informacyjne, publikacje związane z realizacją poszczególnych projektów, wydawane przez Operatora oraz podmioty zaangażowane w realizację *Programu Rewitalizacji*;
- konferencje prasowe (organizowane przez Operatora i/lub beneficjentów *Programu Rewitalizacji*) dotyczące np. uchwalenia *Programu*, kolejnych etapów wdrożenia i ewaluacji, uzyskania środków na finansowanie *Programu* lub poszczególnych projektów, zakończenia każdego projektu realizowanego w ramach *Programu*.

10.5. System monitoringu i oceny skuteczności działań

Aby móc zmierzyć efekt przyszłych działań rewitalizacyjnych realizowanych w gminie i trafnie reagować na niepożądane tendencje, niezbędne jest wdrożenie profesjonalnego systemu monitoringu i ewaluacji opierającego się na konkretnych wskaźnikach.

Zgodnie z definicją monitorowanie jest procesem systematycznego zbierania, raportowania i interpretowania danych opisujących postęp i efekty programu. Tak rozumiany monitoring spełnia także rolę systemu wczesnego ostrzegania o ewentualnych nieprawidłowościach. W monitorowaniu brać winny udział wszystkie podmioty zaangażowane we wdrażanie *Programu Rewitalizacji*.

Do instytucji i podmiotów biorących udział w monitoringu *Programu Rewitalizacji* zaliczyć należy w szczególności:

- Radę Gminy Nowy Targ;
- Wójta Gminy Nowy Targ;
- Operatora *Programu Rewitalizacji*;
- Komitet Rewitalizacji;

- Odpowiednie stanowiska w strukturze Urzędu Gminy Nowy Targ odpowiedzialne za nadzór i kontrolę nad istotnymi dla procesu rewitalizacji sferami;
- Beneficjentów Programu Rewitalizacji.

Dla osiągnięcia wskaźników *Programu Rewitalizacji*, szczególna rola w procesie monitoringu przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania wdrażania poszczególnych, ujętych w nim projektów.

Na poziomie monitorowania *Programu Rewitalizacji* głównym podmiotem, monitorującym oraz dokonującym oceny osiągnięcia założonych wskaźników, stać się powinien Operator Programu, a w odniesieniu do osiągnięcia celów szczegółowych i ogólnych rewitalizacji Rada Gminy Nowy Targ, Wójt Gminy Nowy Targ i Komitet Rewitalizacji.

Rola Operatora *Programu* obejmować powinna jednocześnie monitoring oraz sprawozdawczość. Sprawozdania z realizacji programów (rzeczowo-finansowe) przedkładane powinny być przez Operatora Wójtowi Gminy Nowy Targ w cyklach kwartalnych i w formie sprawozdania rocznego, a także załączane do sprawozdania z realizacji całego *Programu Rewitalizacji* przedkładanego corocznie Radzie Gminy Nowy Targ i Komitetowi Rewitalizacji.

Jednostki organizacyjne Urzędu Gminy Nowy Targ będą brały bezpośredni udział w monitorowaniu projektów, zgłoszonych i zarządzanych przez siebie, tak jak każdy Beneficjent *Programu*. z drugiej strony mogą włączać się w proces monitorowania, w związku z udostępnianiem przez nie danych o stanie spraw, prowadzonych przez gminę Nowy Targ i jej jednostki, a dotyczących inwestycji, zgłoszonych jako projekty do *Programu Rewitalizacji*.

10.6. Rodzaje monitoringu i wskaźniki monitoringu

Jednym z celów monitoringu jest dostarczanie informacji o postępie realizacji i efektywności wdrażania pomocy – na poziomie pojedynczego projektu i całego *Programu*. Zgodnie z zasadami w zależności od charakteru dostarczanych danych, monitoring dzielimy na rzeczowy i finansowy. Zakłada się przyjęcie tej systematyki dla *Gminnego Programu*.

10.6.1. Monitoring rzeczowy

Monitoring rzeczowy dostarcza danych, obrazujących postęp we wdrażaniu programu oraz umożliwiających ocenę jego wykonania w odniesieniu do ustalonych celów. Dane wykorzystywane przy monitorowaniu powinny zostać skwantyfikowane i obrazować postęp we wdrażaniu oraz rezultaty działań, w podziale na trzy kategorie wskaźników:

- wskaźniki **produktu**, które odnoszą się do rzeczowych efektów działalności i są liczone w jednostkach materialnych;
- wskaźniki **rezultatu**, odpowiadające bezpośrednim i natychmiastowym efektom wynikającym z wdrożenia *Programu*, które mogą mieć formę wskaźników materialnych lub finansowych;
- wskaźniki **oddziaływania**, obrazujące konsekwencje *Programu*, wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów (mogą przybrać formę oddziaływań bezpośrednich, jak i oddziaływań pośrednich).

Wskaźniki, z wyjątkiem oddziaływań, formułowane są już w trakcie opracowywania wniosków o finansowanie poszczególnych projektów. Studia wykonalności projektów stanowią zatem podstawę do monitorowania efektów rzeczowych przez odpowiednie podmioty.

Zgodnie obowiązującymi zasadami wdrażania programów finansowanych ze środków UE poziom wymaganej kwantyfikacji celów zależy od rodzaju interwencji. W przypadku tych celów, które nie mogą być skwantyfikowane *ex-ante*, wskaźniki będą musiały być dopracowane już we wczesnej fazie wdrażania.

10.6.2. Monitoring finansowy

Monitoring finansowy dostarcza danych, dotyczących finansowych aspektów realizacji *Programu* i stanowi podstawę do oceny sprawności wydatkowania przeznaczonych na niego

środków. Powinien odbywać się w oparciu o sprawozdania – okresowe, roczne oraz końcowe (obejmujące projekt, cele szczegółowe, *Program Rewitalizacji*), które przedstawiane są:

- Operatorowi Programu – w formie kopii sprawozdań, przedkładanych Instytucji Zarządzającej przez beneficjentów projektów, które uzyskały wsparcie w ramach RPO WM lub innych funduszy UE;
- Operatorowi Programu – w formie sprawozdań, przedkładanych przez Beneficjentów *Programu*, którzy nie pozyskali środków z Funduszy Strukturalnych, ale rozpoczęli realizację projektów, ujętych w *Programie Rewitalizacji* i wykorzystują inne publiczne źródła finansowania, w tym środki gminy;
- Wójtowi Gminy Nowy Targ – w formie sprawozdań przedkładanych przez Operatora Programu, dotyczących finansowania w odniesieniu do *Programu* – w podziale na cele szczegółowe rewitalizacji;
- Radzie Gminy Nowy Targ – w formie rocznych sprawozdań przedkładanych przez Operatora Programu w zakresie realizacji i sposobu finansowania *Programu*.
- Komitetowi Rewitalizacji – w formie rocznych sprawozdań przedkładanych przez Operatora Programu w zakresie realizacji i sposobu finansowania *Programu*.

Dane zawarte w tych sprawozdaniach obejmować powinny wysokość wkładu finansowego, pochodzącego ze środków publicznych (wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem, wydatki poniesione od początku realizacji zadania, stan zaawansowania realizacji zadania w ujęciu procentowym), z wyszczególnieniem:

- wkładu wspólnotowego: ogółem oraz środków z EFRR/EFS/EFROW,
- krajowego wkładu publicznego: ogółem oraz budżet państwa, budżet jednostek samorządu terytorialnego szczebla regionalnego, budżet gminy, inne środki publiczne (fundusze celowe, środki specjalne);
- środków z pożyczek na prefinansowanie;
- środków prywatnych;
- innych środków.

Dodatkowo sprawozdania winny zawierać informacje na temat postępu realizacji planu finansowego odpowiednio projektu lub *Programu*, w okresie sprawozdawczym oraz prognozę w tym zakresie na rok następny.

10.6.3. Sprawozdawczość

Monitorowanie rzeczowe i finansowe odbywać się powinno na podstawie dostarczanych sprawozdań z realizacji: okresowych, rocznych i końcowych. Sprawozdawczość zakłada bieżący i periodyczny przepływ informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości w procesie wdrażania i monitorowania *Programu*. Elementami systemu sprawozdawczości w przypadku *Programu Rewitalizacji* są:

- instytucje i podmioty otrzymujące i sporządzające sprawozdania tj. Rada Gminy Nowy Targ, Wójt Gminy Nowy Targ, Komitet Rewitalizacji, Operator Programu, Beneficjenci;
- przedmiot sprawozdania, tj. informacje o postępie realizacji projektu, celów szczegółowych oraz całego *Programu*;
- narzędzia sprawozdawczości, tj. sprawozdania, umowy o dofinansowanie i wnioski aplikacyjne/o refundację;
- okresy sprawozdawcze.

Kompleksowe sprawozdanie, obejmujące dane umożliwiające skuteczny monitoring rzeczowy i finansowy, powinno zawierać następujące dane:

- informacje ogólne;
- informacje dotyczące przebiegu rzeczowego realizacji projektu lub *Programu*:
 - na poziomie *Programu*: informacje dotyczące zgłoszonych do realizacji projektów, podpisanych umów lub podjętych decyzji, celów głównych i szczegółowych, stopnia osiągnięcia założonych w *Programie* wskaźników monitorujących,

- na poziomie projektu: informacje dotyczące podpisanych umów lub podjętych decyzji, stanu realizacji celów projektu, stopnia osiągnięcia założonych w nim wartości wskaźników;
- informacje dotyczące postępu finansowego, według źródeł pochodzenia środków, zawierające w szczególności zestawienie poniesionych wydatków, zrealizowanych płatności oraz ocenę poziomu wykorzystania środków;
- prognozę przebiegu realizacji *Programu* lub projektu w kolejnym okresie sprawozdawczym – dla sprawozdań okresowych lub rocznych;
- informacje na temat przestrzegania polityk Wspólnoty przy realizacji projektu lub *Programu*;
- informacje na temat wypełniania zobowiązań w zakresie informacji i promocji;
- informacje na temat sprawności systemu realizacji;
- informacje o napotkanych problemach, przeprowadzonych kontrolach oraz stwierdzonych nieprawidłowościach.

Założyć należy, iż sprawozdanie okresowe może nie zawierać informacji, dotyczących stopnia osiągnięcia wartości wskaźników monitorujących rezultatu i oddziaływania, a jedynie wskaźniki produktu.

Sprawozdania będą składane w formie zgodnej z zasadami obowiązującymi przy składaniu sprawozdań, odpowiadających wymaganiom każdego z podmiotów monitorujących.

10.7. Zasady pomiaru i doboru wskaźników monitorowania

Wskaźniki monitorowania podzielono na kategorie: produktu, rezultatu i oddziaływania. Wszystkie wskaźniki mierzone będą cyklicznie. Częstotliwość pomiaru wskaźników jest uzależniona od kategorii wskaźnika. Bazowym okresem, wobec którego porównywane są zmiany wskaźników jest rok (lub jego ostatni kwartał) poprzedzający rok, w którym rozpoczęto wdrażanie *Programu*.

Częstotliwość pomiaru w zależności od kategorii wskaźników i przedmiotu sprawozdawczości przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27. Częstotliwość sprawozdawczości z uwzględnieniem pomiaru wskaźników

Przedmiot sprawozdawczości	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu	Wskaźniki oddziaływania	Podmiot składający sprawozdanie	Podmiot monitorujący
Projekt	Okresowo (co najmniej raz na pół roku)	Corocznie lub po zakończeniu projektu	–	Beneficjent	Operator <i>Programu</i> (wszystkie projekty); podmioty wynikające z systemu wdrożenia RPO WM (projekty dofinansowane z EFRR/EFS)
Cele strategiczne	Okresowo (co najmniej raz na pół roku)	Corocznie lub zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie działania	W połowie okresu realizacji i po zakończeniu wdrażania Programu	Operator	Wójt Gminy Nowy Targ; Komitet Rewitalizacji
Cel główny	Okresowo (co najmniej raz na pół roku)	Corocznie	W połowie okresu realizacji i po zakończeniu wdrażania Programu	Operator	Wójt Gminy Nowy Targ; Rada Gminy Nowy Targ; Komitet Rewitalizacji
Program Rewitalizacji	Okresowo (co najmniej raz na rok)	Corocznie	W połowie okresu realizacji i po zakończeniu	Operator	Rada Gminy Nowy Targ

Podstawą monitoringu dla wskaźników produktu i rezultatu jest tabela „Produkty i rezultaty *Gminnego Programu Rewitalizacji*” w rozdziale 8 „Przedsięwzięcia rewitalizacyjne”, zaś dla wskaźników oddziaływania tabela „Wskaźniki oddziaływania *Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Nowy Targ na lata 2016-2023*” w tymże rozdziale.

10.8. Ocena Gminnego Programu Rewitalizacji

Ocena (ewaluacja) *Programu Rewitalizacji* pozwala oszacować oddziaływanie samego *Programu*, jak i pomocy finansowej, w tym pomocy strukturalnej Unii Europejskiej w odniesieniu do założonych celów. Wyniki oceny powinny zostać wykorzystane w celu jak najlepszego dopasowania realizowanych przedsięwzięć do rzeczywistych potrzeb oraz najbardziej efektywnego wydatkowania środków. Ocena udziela odpowiedzi na pytanie o celowość, trafność i wartość dodaną interwencji planowanej, przeprowadzanej lub zakończonej. Warunkiem dobrej oceny jest dostępność danych i terminowość raportowania przez wszystkie podmioty zaangażowane w system wdrażania *Programu*. Ocena taka bada sam program i jego efekty długotrwałe, czyli oddziaływania. Wiąże się zatem z przedstawionym wyżej monitoringiem rzeczowym.

Proponuje się, by system i rodzaje oceny *Programu* odpowiadały metodologii ogólnie stosowanej metodologii oceny i systemu sprawozdawczości programów finansowanych ze środków UE.

10.8.1. Ocena przed realizacją programu (ocena *ex-ante*)

Celem oceny *ex-ante* jest dostarczenie danych dla przygotowania (aktualizacji) *Programu* i zawartych w nim planów, dzięki oparciu się na doświadczeniach z ubiegłych okresów programowania (wynikach oceny *ex-post*). Ogólnie – ocena *ex-ante* zawiera m.in. analizę wpływu dotychczasowych interwencji oraz analizę problemów na obszarze rewitalizacji. W związku z wymogiem zgodności *Programu Rewitalizacji* z politykami wspólnotowymi i politykami horyzontalnymi Unii Europejskiej, a także polityką regionalną państwa i regionu, ewaluacja *Programu* winna uwzględniać jego wpływ na realizację tych zasad.

Pierwszą pełną ocenę *ex-ante Programu* przeprowadzić winien Operator Rewitalizacji, posiadając pełną informację o celach, działaniach i projektach włączonych do Programu. Zakłada się, iż organizowanie kolejnych ocen *ex-ante* wiązać się będzie z aktualizacją *Programu*, wynikającą z kolejnych okresów programowania oraz należeć będzie do obowiązków Operatora Programu.

10.8.2. Ocena w połowie okresu realizacji (ocena *mid-term*)

Ocena w połowie okresu realizacji (ocena *mid-term*) Planu lub *Programu*, przeprowadzana nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy okresu realizacji, obejmuje analizę:

- efektywności wykorzystania środków;
- skuteczności w zakresie osiągania założonych celów;
- oddziaływania na sytuację społeczno-gospodarczą, w tym na zatrudnienie;
- funkcjonowania systemu realizacji.

10.8.3. Ocena na zakończenie Programu (ocena *ex-post*)

Celem oceny *ex-post* będzie określenie długotrwałych efektów wdrożenia *Programu*, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy. z ewaluacji końcowej wynikać powinny wskazania odnośnie dalszych kierunków polityki rozwoju gminy, szczególnie w zakresie zdefiniowania czynników, które przyczyniły się do sukcesu lub niepowodzenia wdrażania *Programu*.

Za organizację procesu ewaluacji końcowej odpowiadać powinien Operator Programu z udziałem Komitetu Rewitalizacji, Wójta Gminy oraz Rady Gminy, jako organu przyjmującego wyniki oceny.

Ocenę przeprowadzić powinni niezależni ewaluatorzy. Przyjąć można, iż ocena powinna zostać zakończona nie później niż 3 lata po zakończeniu okresu programowania.

Raport z realizacji programu powinien zostać upubliczniony i opublikowany na stronie internetowej gminy (Biuletyn Informacji Publicznej).

10.8.4. Ocena bieżąca (ocena *on-going*)

Niezależnie od prowadzenia wyżej wymienionych form ewaluacji, Rada Gminy, a także Wójt Gminy oraz Operator mogą inicjować bieżącą ocenę *Programu Rewitalizacji*, której przedmiotem jest efektywność stosowanych instrumentów i całego systemu wdrażania.

10.8.5. Kryteria oceny

Za główne kryteria oceny *Programu Rewitalizacji*, przyjąć należy ogólnie stosowane kryteria, do których należą:

- **trafność** – kryterium pozwalające ocenić, w jakim stopniu cele *Programu* odpowiadają potrzebom i priorytetom na danym poziomie analizy, np. na poziomie obszaru rewitalizacji, regionu. Trafność jest głównym kryterium przy przeprowadzaniu oceny *ex-ante* i *mid-term*;
- **efektywność** – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności” *Programu*, czyli stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, zasobów ludzkich i poświęconego czasu) do uzyskanych wyników i rezultatów;
- **skuteczność** – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia, zdefiniowane na etapie programowania, zostały osiągnięte;
- **użyteczność** – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie *Programu* odpowiada potrzebom grup docelowych;
- **trwałość** – kryterium pozwalające ocenić, na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem *Programu*, będą trwać po jego zakończeniu. Ma zastosowanie przy ocenie wartości *Programu* w kategoriach jego użyteczności w dłuższej

perspektywie czasowej. W ocenie *ex-post* zaś, zwłaszcza realizowanej w dłuższym odstępie czasu po zakończeniu *Programu*, można zbadać, na ile zmiany wywołane jego oddziaływaniem są istotnie trwałe.

10.9. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach

10.9.1. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 15 ust 1 pkt 10)

Gminny Program Rewitalizacji nie przewiduje zmian w uchwałach o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322).

10.9.2. Określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7, ust. 3

Komitet Rewitalizacji to ciało doradczo-opiniotwórcze, przewidziane w Ustawie o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku jako podmiot wspierający Wójta Gminy Nowego Targu w podejmowaniu decyzji i wydawaniu opinii o działaniach rewitalizacyjnych. Komitet Rewitalizacji został uwzględniony w strukturze zarządzania i monitoringu *Gminnego Programu Rewitalizacji*, a zostanie powołany zarządzeniem wójta do 3 miesięcy od przyjęcia Programu.

10.9.3. Specjalna Strefa Rewitalizacji

W *Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Nowy Targ* nie przewiduje się ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku.

10.9.4. Zmiany w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Nowy Targ nie przewiduje wprowadzenia zmian w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nowy Targ* przyjętego uchwałą Nr XIV/115/2012 Rady Gminy Nowy Targ w dniu 20 marca 2012 r. z późniejszymi zmianami.

10.9.5. Niezbędne zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Gminny Program Rewitalizacji nie przewiduje wprowadzenia zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

10.9.6. Niezbędne zmiany w Wieloletniej Prognozie Finansowej

Po uchwaleniu *Gminnego Programu Rewitalizacji* Rada Gminy Nowy Targ wprowadza przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w tym programie, służące realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy (zgodnie z art. 21 Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku).

11. PARTYCYPACJA SPOŁECZNA

Partycypacja społeczna została wpisana w proces rewitalizacji gminy Nowy Targ jako **fundament działań na różnych jego etapach, tj. diagnozowania, programowania, wdrażania (w tym finansowania), monitorowania i ewaluacji**. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze objętym *Programem*. Ponadto realizuje zasadę partnerstwa wynikającą z art. 5 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013, polegającą na **włączaniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów)** w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, także z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć. Opiera się ona na założeniu, że **opinia środowiska lokalnego jest najważniejszym elementem tworzenia dokumentu**, który ma stanowić narzędzie do projektowania konkretnych zadań, podejmowanych w celu rozwiązywania problemów i eliminacji niepożądanych zjawisk, a tym samym podnoszących jakość życia mieszkańców terenów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji.

Proces diagnozowania sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy Nowy Targ oraz społecznego odbioru zagadnień objętych sytuacją kryzysową, odbywał się metodą partycypacyjną, której idea jest **włączanie mieszkańców i partnerów społecznych w przebieg wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji**, a także przedsięwzięć i aktywności, które powinny przyczynić się do poprawy sytuacji na wyznaczonych podczas konsultacji obszarach. Twórcy dokumentu tzn. samorząd gminy, uczestnicy oraz moderatorzy procesu, od samego początku kładli nacisk na wagę rozwiązań organizacyjnych (poszukiwanie nowych dróg dojścia) oraz potrzebę zmiany społecznej świadomości w zakresie szukania innych rozwiązań problemów na obszarze kryzysowym, poza tworzeniem na nich kolejnych, nowych inwestycji.

Warunkiem dobrej dyskusji jest świadomość społeczeństwa o rewitalizacji, o jej znaczeniu i efektach. Dlatego wiele uwagi poświęcono na dotarcie do społecznej świadomości mieszkańców gminy i dostarczenie im informacji o zaletach rewitalizacji i procesach towarzyszących wyprowadzaniu poszczególnych miejsc z sytuacji kryzysowej. Pomocne okazały się tutaj narzędzia informatyczne – głównie strona internetowa gminy, ale korzystano także z niestandardowych sposobów komunikacji ze społecznością lokalną, np. angażując księży, którzy przekazywali informacje w czasie ogłoszeń parafialnych i wskazywali miejsca, w których można poszerzyć wiedzę bądź wziąć udział w warsztatach.

11.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania *Gminnego Programu Rewitalizacji*

11.1.1. Diagnozowanie obszaru zdegradowanego

Pierwszym krokiem w diagnozowaniu sytuacji na obszarze gminy Nowy Targ było przeprowadzenie **dwóch ankiet**:

- **skierowanej do wszystkich mieszkańców** – pytano w niej m.in. o ocenę jakości życia w gminie, dostępność usług publicznych (i rzeczywiste miejsca korzystania z nich przez mieszkańców), najważniejsze problemy społeczne, gospodarcze, przestrzenne i środowiskowe. Co istotne – pytania były tak sformułowane, aby dawały obraz sytuacji nie na obszarze całej gminy, a jedynie **danej jednostki urbanistycznej**, w której mieszka wypełniający. Pytano także o priorytetowe działania lokalne, które należy podjąć, aby poprawić jakość i komfort życia najmniejszych społeczności. Konsultacje trwały od 21 stycznia 2016 roku do 15 kwietnia 2016, a liczba zebranych ankiet wyniosła 128.
- **skierowanej do lokalnych liderów** (radnych, sołtysów, większych przedsiębiorców, instytucji kultury, opieki społecznej, przedstawicieli NGO, lokalnych liderów). Ocenie

jakościowej poddano w niej szereg zagadnień zgrupowanych w takich obszarach tematycznych jak:

- o sfera przestrzenna,
- o środowisko,
- o infrastruktura techniczna,
- o gospodarka,
- o zdrowie,
- o edukacja,
- o bezpieczeństwo,
- o sfera społeczna,
- o kultura,
- o turystyka, rekreacja, promocja.

Także w tym wypadku pytano o kluczowe problemy oraz priorytetowe działania. Inna była też metoda dystrybucji ankiety – docierała ona bezpośrednio na adres poczty elektronicznej wytypowanych osób, niemniej i w tym przypadku zwrot był bardzo duży i wyniósł 50% wysłanych ankiet (co w liczbach bezwzględnych dało wynik 15 wypełnionych ankiet).

Rysunek 29. Prezentacja diagnozy społeczno-gospodarczej na warsztatach rewitalizacyjnych

Źródło: Materiały z warsztatów rewitalizacyjnych

Drugi krok stanowiły **warsztaty rewitalizacyjne**. Był to moment szerokiego zaprezentowania idei rewitalizacji, osadzenia w kontekście strategicznym procesów rozwojowych gminy, a także pokazania dobrych i złych praktyk działań rewitalizacyjnych. W części warsztatowej skupiono się na pogłębionym diagnozowaniu przyczyn powstawania problemów w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej oraz próbie osadzenia poszczególnych zjawisk w konkretnych, wskazanych jednostkach urbanistycznych gminy Nowy Targ. Warsztaty rewitalizacyjne odbyły 28 stycznia 2016 roku i zgromadziły ok. 35 osób.

Rysunek 30. Ćwiczenie dotyczące jakości życia w poszczególnych jednostkach urbanistycznych

Źródło: Materiały wypracowane przez uczestników na warsztacie rewitalizacyjnym

Opracowane wyniki obu ankiet (zaprezentowane w raporcie z tego etapu konsultacji), wyniki prac warsztatowych i nałożone na to eksperckie analizy ilościowe w układzie jednostek urbanistycznych, pozwoliły wskazać te tereny, w których suma negatywnych zjawisk społecznych oraz towarzyszących im zjawisk gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych wskazuje, iż **obszar można uznać za zdegradowany**.

11.1.2. Wyznaczanie obszaru rewitalizacji

Wyniki pierwszego etapu konsultacji społecznych – w tym graficzna mapa problemów oraz wiedza o istocie i miejscu koncentracji problemów – pozwoliły przystąpić do określenia obszaru o największym zagęszczeniu zjawisk negatywnych. Do ostatecznego wskazania obszaru rewitalizacji wykorzystano metodę badań fokusowych (zogniskowanych wywiadów grupowych), z uwzględnieniem wyników z zebranych i opracowanych materiałów.

W badaniu wzięli udział przedstawiciele Urzędu Gminy Nowy Targ, instytucji odpowiedzialnej za pomoc społeczną, przedstawiciele NGO oraz przedstawiciele lokalnej społeczności z obszaru uznanego za zdegradowany.

Do przeprowadzenia zogniskowanych wywiadów grupowych skonstruowany został scenariusz wywiadu, mający postać określonych pytań badawczych oraz wypunktowanych kwestii, które omawiano z uczestnikami badania. Scenariusz pełnił w badaniu rolę „bazy” i zestawu wskazówek, natomiast moderatorzy na bieżąco reagowali na przebieg dyskusji i dostosowywali pytania do zachowania uczestników i biegu wydarzeń.

Scenariusz opracowany na potrzeby badań, składał się z 9 tematycznie podzielonych części. Pierwsze 3 pełniły rolę wstępu i wprowadzenia do istotnej dla badacza części wywiadu (w której moderatorzy mogli wysłuchać opinii zebranych na interesujące ich tematy). Uczestnikom został w nich przybliżony projekt i cele badania. Omówiona została również istota techniki zogniskowanych wywiadów grupowych oraz rola moderatorów w trakcie przeprowadzania badania. Uczestnicy i moderatorzy mogli też się zapoznać, co pozytywnie wpływało na przebieg dyskusji, dzięki przełamaniu barier i obaw osób biorących udział wywiadzie.

Po części wprowadzającej, badanie podzielono na 4 obszary, w których pytania koncentrowały się wokół zagadnień będących właściwym obiektem zainteresowania badaczy. Pierwszy obszar zawierał pytania stanowiące wstęp do dyskusji na temat sfery społecznej gminy Nowy Targ. Kolejne dotyczyły sfery gospodarczej gminy, przestrzennej oraz środowiskowej. Istotą prowadzonego badania było osadzenie omawianych problemów w bardzo **konkretnym miejscu, w którym ich koncentracja jest największa**. Ostatni element scenariusza wywiadu miał na celu zachęcenie do dyskusji nad komunikacją pomiędzy instytucjami funkcjonującymi na terenie gminy Nowy Targ oraz relacjami pomiędzy centrum gminy, a jej peryferiami. Uczestnicy mieli możliwość porównania ze sobą różnych terenów gminy Nowy Targ.

Scenariusz kończył się podsumowaniem przeprowadzonego badania. Zawierał on ogólne pytania dotyczące tworzenia programów rewitalizacji oraz wykorzystania techniki zogniskowanych wywiadów grupowych do zbierania niezbędnych informacji. Miał także na celu zbudowanie pozytywnej relacji między moderatorami i uczestnikami dyskusji, przydatnej w przypadku przeprowadzania innych badań w przyszłości.

W wyniku przeprowadzonych badań fokusowych uzyskano obraz szczególnej koncentracji obszarowej zdiagnozowanych problemów. Jednocześnie wskazano te miejsca i projekty, których

potencjał pozytywnego oddziaływania na dany obszar, ale też na społeczność całej jednostki urbanistycznej, a nierzadko całej gminy, jest największy. Nałożenie perspektywy koncentracji problemów i potencjału dla ich rozwiązania pozwoliło **wyznaczyć obszar rewitalizacji**.

11.1.2.1. Konsultacje społeczne wyznaczonego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zgodnie z zapisami ustawowymi, wyznaczony obszar zdegradowany i rewitalizowany poddano konsultacjom społecznym. Ogłoszenie o konsultacjach zamieszczono w zakładce rewitalizacyjnej oraz w BIPie, a po 7 dniach od zamieszczenia informacji rozpoczęto proces konsultacji. Miał on formę zarówno bierną (zgłaszanie uwag ustnie i pisemnie), jak i czynną (spotkanie konsultacyjne). Przeprowadzone konsultacje nie zmieniły wyznaczonych obszarów.

Raport z przeprowadzonych konsultacji opublikowano w zakładce rewitalizacyjnej oraz w BIPie.

Rysunek 31. Ogłoszenia dot. konsultacji umieszczone na stronach BIP Urzędu Gminy Nowy Targ i stronie internetowej Nowego Targu

Źródło: www.ugnowygart.pl

Konsultacjom obszaru towarzyszyły także konsultacje trybu wyłaniania Komitetu Rewitalizacyjnego. Co prawda ustawa mówi, iż komitet powinien zostać wyłoniony najpóźniej w ciągu 3 miesięcy od zakończenia prac nad dokumentem, niemniej jednak samorząd gminy Nowy Targ zdecydował, iż chce już na tym etapie rozpocząć formowanie Komitetu Rewitalizacji.

11.1.3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Najważniejszym celem pogłębionej analizy obszaru rewitalizacji było osadzenie procesu budowy programu rewitalizacji w lokalnym środowisku, bo tylko to gwarantuje trafność sformułowania celów rewitalizacji oraz adekwatność przedsięwzięć rewitalizacyjnych. To właśnie **mieszkańcy obszaru rewitalizacji określili hierarchię zdiagnozowanych problemów, wskazując w ten sposób swoje priorytety w zakresie jakości życia**. Pogłębionej diagnoza obszaru rewitalizacji dokonano na podstawie analizy *desk research* zgromadzonych danych statystycznych i dwóch technik badań jakościowych:

- zogniskowanych wywiadów grupowych
- wywiadów z liderami lokalnymi z obszaru rewitalizacji.

11.1.4. Tworzenie Gminnego Programu Rewitalizacji

Także w tym przypadku zdecydowano się na szeroki proces uspołecznienia oraz włączenia i zaangażowania mieszkańców gminy Nowy Targ w tworzenie *Programu*.

Pierwszym etapem były szerokie konsultacje internetowe listy działań i projektów rewitalizacyjnych. Moderatorom procesu chodziło o to, by w maksymalnie dużym stopniu zaangażować lokalną społeczność w proces współdecydowania o kierunkach podejmowanych działań. Z tego względu zdecydowano się na zamieszczenie na specjalnym formularzu wstępnej listy zadań rewitalizacyjnych z prośbą o:

- wskazanie 3 zadań priorytetowych dla rozwiązania zdiagnozowanych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych;
- wskazania zadań dodatkowych, ważnych z punktu widzenia respondenta, a nieujętych na wstępnej liście.

Działanie to miało na celu zaangażowanie lokalnej społeczności w proces współdecydowania o wyborze najważniejszych zadań i projektów, które będą w jak największym stopniu odpowiadać na społeczne zapotrzebowanie i wpływać na poprawę sytuacji na obszarze rewitalizacji.

W ten sposób **opracowano listę działań i projektów rewitalizacyjnych**, które udało się – w drodze konsultacji – ułożyć w sposób obrazujący **priorytety i oczekiwania lokalnej społeczności** gminy Nowy Targ.

Ostatnim elementem partycypacji były warsztaty rewitalizacyjne, na które zaproszono lokalnych liderów z obszaru rewitalizacji. W ich trakcie – analizując uzyskane wyniki dotyczące hierarchicznego układu zadań – zastanawiano się nad priorytetami w zakresie działań rewitalizacyjnych, które zostały zasygnalizowane przez lokalną społeczność.

W ten sposób **zdefiniowano wizję rewitalizacji, cele strategiczne i wiodące kierunki interwencji**, które wynikają ze wszystkich wcześniejszych etapów konsultacji społecznych i są ujęte w formie ostatecznej listy projektów rewitalizacyjnych.

Rysunek 32. Warsztaty rewitalizacyjne 4 lipca 2016 roku

Źródło: Pro Regio Consulting

Dodatkowo przedmiotem warsztatów było znalezienie lokalnych liderów, którzy mogliby propagować ideę rewitalizacyjną wśród mieszkańców i umieliby wciągnąć lokalną społeczność do aktywnych działań na rzecz swoich „małych ojczyzn”. W trakcie warsztatów udało się także opracować założenia wiodących projektów rewitalizacyjnych i przekazać je pracownikom Urzędu Gminy Nowy Targ do dalszego (formalnego) opracowania, tak aby mogły być wdrożone w życie w najbliższym czasie (z uwzględnieniem posiadanych środków finansowych).

Rysunek 33. Praca warsztatowa nad najważniejszymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi w trakcie warsztatów rewitalizacyjnych

Źródło: Pro Regio Consulting

11.1.4.1. Konsultacje społeczne Gminnego Programu Rewitalizacji

Zgodnie z zapisami ustawowymi opracowany Program poddano konsultacjom społecznym. Ogłoszenie o konsultacjach zamieszczono w zakładce rewitalizacyjnej oraz w BIPie, a po 7 dniach od zamieszczenia informacji rozpoczął się proces konsultacji.

11.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji*

11.2.1. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

Szerokie upowszechnienie informacji o rewitalizacji i partycypacyjny model opracowywania *Gminnego Programu Rewitalizacji* będzie się przekształcał w partycypacyjny model wdrażania, a wokół grupy uczestniczącej w pracach nad dokumentem będą pojawiały się kolejne podmioty lokalne angażujące się w działania rewitalizacyjne.

11.2.2. Komitet Rewitalizacji

Włączenie lokalnych społeczności w działania rewitalizacyjne to warunek konieczny do osiągnięcia głównego celu rewitalizacji, czyli poprawy jakości życia. Mieszkańcy muszą mieć poczucie, że **zmiany w ich otoczeniu kształtowane są z myślą o nich i przy ich udziale**. Zostanie im to zapewnione m.in. poprzez możliwość uczestnictwa w pracach *Komitetu Rewitalizacji*. **Stanowi on forum współpracy i dialogu interesariuszy** z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniotwórczo-doradczą wójta. Uprawniony jest do wyrażania opinii oraz podejmowania inicjatyw rozwiązań odnoszących się do rewitalizacji gminy Nowy Targ. W skład Komitetu rewitalizacji wchodzi:

- przedstawiciele Urzędu Gminy Nowy Targ i jednostek organizacyjnych;
- przedstawiciele Rady Gminy Nowy Targ;
- przedstawiciele każdego obszaru zdegradowanego delegowani przez organy stanowiące jednostek pomocniczych wchodzących w skład danego obszaru zdegradowanego;
- przedstawiciele sektora społecznego (organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, działających na terenie gminy Nowy Targ);
- przedstawiciele podmiotów prywatnych (prowadzących działalność gospodarczą na obszarze zdegradowanym);
- przedstawiciele mieszkańców.

Prace nad powołaniem Komitetu Rewitalizacji rozpoczęto już w momencie dokonywania delimitacji, wychodząc z założenia, że ciało powinno zostać powołane możliwe szybko, aby mogło być zaangażowane w proces tworzenia *Gminnego Programu Rewitalizacji*. Uchwała Rady Gminy Nowy Targ w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji została przyjęta 21 czerwca 2016 roku (**uchwała nr XVI/158/2016**). Zgodnie z przyjętym regulaminem odbędzie się otwarty nabór na członków Komitetu, w efekcie którego wójt powoła skład Komitetu Rewitalizacji. Komitet Rewitalizacji będzie podstawowym narzędziem dalszego rozwijania i aktualizowania dokumentu. Będzie upowszechniał informacje o samym *Programie*, jak i jego efektach wśród lokalnej społeczności oraz pozyskiwał informacje o nowych pojawiających się potrzebach, które powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w aktualizacji *Programu*.

11.2.3. Partnerstwo – zasady współpracy pomiędzy sektorem publicznym, społecznym i gospodarczym

Wdrażanie projektów rewitalizacyjnych na obszarze rewitalizacji gminy Nowy Targ nie ma szans powodzenia bez udanej współpracy pomiędzy sektorem społecznym, gospodarczym i publicznym.

W związku z tym określenie zasad i sposobów współuczestnictwa wszystkich interesariuszy jest kluczowym elementem osiągnięcia zgodności podejmowanych działań z potrzebami i

oczekiwaniami społeczności lokalnej, ograniczenia występowania konfliktów oraz kosztów ich rozwiązywania, a także podstawą wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego.

Współpraca międzysektorowa w realizacji zapisów *Gminnego Programu Rewitalizacji* odbywać się będzie w trzech zintegrowanych wymiarach:

- **merytorycznym** – poprzez wspólne podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów;
- **organizacyjnym** – polegającym na angażowaniu specyficznych i unikalnych zasobów oraz kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów;
- **finansowym** – opierającym się na współdziale finansowym wszystkich partnerów poprzez zapewnienie wkładu własnego w realizację określonych przedsięwzięć i wykorzystanie koncepcji partnerstwa publiczno-prywatnego.

Partnerstwo trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego opiera się na podstawowych zasadach stanowiących fundament wspólnych działań: respektowanie własnych potrzeb, możliwości i dążenie do osiągnięcia kompromisu, przejrzystość podejmowanych działań, otwarty dialog z mieszkańcami.

Rola partnerskiej współpracy w procesie rewitalizacji obszaru objętego kryzysem jest szczególnie istotna zarówno z punktu widzenia społecznej użyteczności *Programu*, jak i wymogów stawianych przez Unię Europejską. W tym celu już na etapie konstruowania *Programu* ogromną rolę – zarówno opiniotwórczą, jak i ważnego kreatora zdarzeń w *Programie*, a także niezwykle istotny element uspołecznienia i promocji samego *Programu*, przypisano Komitetowi Rewitalizacji składającemu się z przedstawicieli gminy, jednostek gminnych, lokalnych przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych, partnerów społecznych i mieszkańców podobszarów zdegradowanych.

Kluczowe było wyłonienie członków **Komitetu Rewitalizacji już w trakcie prac nad opracowywaniem *Gminnego Programu Rewitalizacji***, aby włączyć ciało doradcze w proces przygotowawczy. Wydaje się, iż tak silne umocowanie w procesie realizacji *Programu* czynnika społecznego i niezależnego gwarantuje wypracowanie spójnego i wspólnego sposobu działania ponad jednostkowymi celami partnerów procesu (władz lokalnych, beneficjentów *Programu*, podmiotów włączanych) i da rzeczywisty impuls do rozwoju terenów rewitalizowanych i w konsekwencji całe gminy.

Ponadto dla pełniejszego zrealizowania zasad partnerstwa planuje się także wykorzystać następujące instrumenty:

- Stworzone zostanie w ramach działalności Operatora Programu tzw. **Centrum Jednej Wizyty (One Stop Centre)**, pozwalającego w jednym miejscu i krótkim czasie na uzyskanie pełnej informacji o:
 - możliwościach zainwestowania,
 - możliwościach pozyskania partnera,
 - przetargach i konkursach ofert organizowanych w ramach realizacji *Programu*.
- Uwzględniona zostanie w bieżącej pracy Urzędu Gminy Nowy Targ potrzeba **koordynacji działań programowych i planistycznych**, dostosowanych do zapisów *Programu Rewitalizacji*, co bezpośrednio łączy się z możliwością wykorzystywania Programu do poszerzania bazy inwestycji publicznych oraz do włączania partnerów społecznych w system finansowania i realizacji gminnych inwestycji;
- Wykorzystanie strony internetowej gminy m.in. do:
 - public relations *Gminnego Programu Rewitalizacji* z informowaniem o warunkach włączenia się do *Programu* z nowymi działaniami i projektami (aktualizacja *Programu*),
 - prowadzenia bazy „Znajdź partnera do projektu”,
 - informowania o możliwości pozyskania środków na projekty związane z celami rewitalizacji.
- Inicjowanie i organizowanie **dyskusji publicznej**, związanej z istotnymi fazami procesu rewitalizacji, bądź zmianami mogącymi wpłynąć na jego realizację z udziałem: przedstawicieli władz, regionu, instytucji uczestniczących w realizacji polityki regionalnej, Operatora, Komitetu Rewitalizacji i innych zainteresowanych partnerów społeczno-

gospodarczych (przedstawiciele organizacji pozarządowych, nauki, kultury, biznesu, samorządów zawodowych, itp.).

11.2.4. Instrumenty wsparcia beneficjentów działań rewitalizacyjnych

Poza działaniami informacyjnymi (wymienione w rozdziale *Promocja i informacja*) warto wykorzystywać narzędzia, których celem jest wsparcie beneficjentów *Gminnego Programu Rewitalizacji*:

- Szkolenia i seminaria dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie *Programu Rewitalizacji* oraz dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów, na temat m.in.: możliwości udziału w *Programie* (aktualizacji), zarządzania projektami, monitorowania realizacji projektów, zasad finansowania projektów;
- Nadzór i wsparcie (organizacyjne, doradcze, techniczne) Beneficjentów Zewnętrznych *Programu Rewitalizacji* przy wypełnianiu obowiązków promocyjnych, związanych z unijnym źródłem finansowania, takich jak przygotowywanie, zgodnie z obowiązującymi zasadami.

11.2.5. Instrumenty włączające społeczność lokalną w działania rewitalizacyjne

Wśród działań skierowanych do społeczności lokalnej można wykorzystać następujące instrumenty:

- festyny, święta ulicy/sołectwa;
- warsztaty dot. przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz wspólnego podejmowania nowych aktywności realizowane z uwzględnieniem technik partycypacyjnych (np. world cafe, narada obywatelska, spacer badawczy, kawiarnia obywatelska);
- lekcje w szkołach poświęcone rozwojowi społeczno-gospodarczemu i rewitalizacji;
- konkursy na koncepcje architektoniczno-urbanistyczne zagospodarowania terenów rewitalizowanych;
- konkursy w mediach (plastyczne, fotograficzne, dla wspólnot mieszkaniowych, inwestorów);
- uroczystości związane z zakończeniem realizacji projektów.

11.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów *Gminnego Programu Rewitalizacji*

Niezbędnym elementem zarządzania procesem rewitalizacji jest uwzględnianie w nim udziału społecznego nie tylko na etapie planowania i wdrażania, ale także w momencie oceny efektów wdrożenia *Gminnego Programu Rewitalizacji*. Konieczne są podsumowanie efektów procesu rewitalizacji, prognoza ich trwałości oraz efektów synergicznych i mnożnikowych. Ten etap, z tego względu, że ostatni, jest często pomijany, jednak nie można do tego dopuszczać. Celem oceny końcowej nie jest bowiem tylko zweryfikowanie, czy cele rewitalizacji zostały w pełni osiągnięte, czy też nie. Celem jest również ocena trwałości osiągniętego stanu, w tym przede wszystkim trwałości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji. Celem jest także podjęcie decyzji o ewentualnym przedłużeniu działań rewitalizacyjnych oraz ich zaprojektowanie. Przeprowadzenie tego etapu nie jest możliwe bez udziału mieszkańców.

Ocena *Programu* powinna obejmować diagnozę czynników społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i techniczno-środowiskowych obszaru rewitalizacji opartą na wskaźnikach oraz opinie mieszkańców. Partycypacja społeczna na etapie oceny rewitalizacji uwzględnia **aktywny udział mieszkańców poprzez uczestnictwo w pracach Komitetu Rewitalizacji oraz w szerokich konsultacjach społecznych.**

Formy i narzędzia aktywnego włączania mieszkańców w ocenę efektów Gminnego Programu Rewitalizacji wykorzystywane na końcowym etapie:

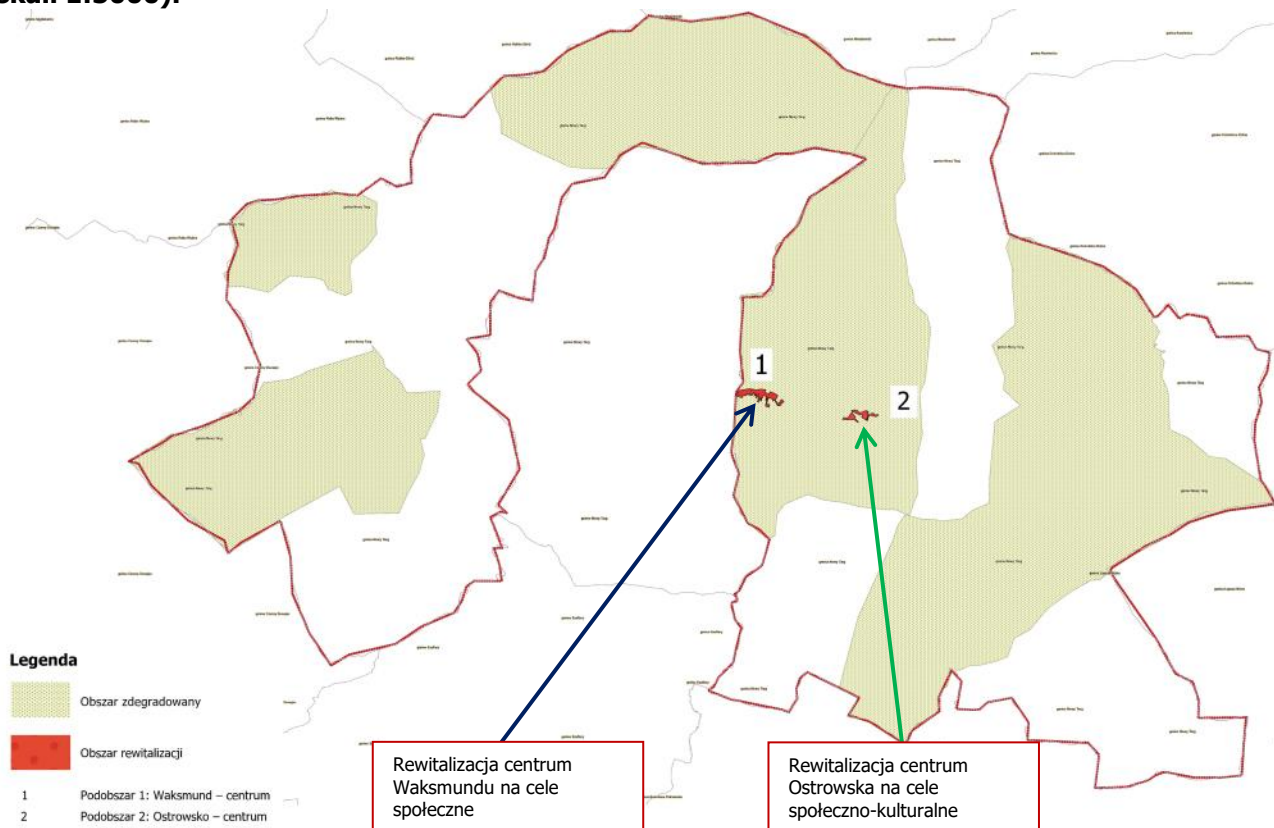
- badania sondażowe na temat oceny procesów rewitalizacji,
- ankiety z wykorzystaniem mediów społecznościowych: sondy na stronie www, wydarzenia na facebooku,
- badania fokusowe dot. jakości życia na obszarze rewitalizacji,
- debata z władzami publicznymi na temat rewitalizacji,
- analiza postrzegania przez mieszkańców zmian na obszarze rewitalizacji,
- debaty publiczne,
- warsztaty sektorowe,
- festyny, święta miejscowości połączone z prezentacją efektów rewitalizacji,
- konkursy,
- spacerowanie rewitalizacyjne,
- warsztaty z mieszkańcami (world cafe, kawiarenka obywatelska).

Opisywane instrumenty powinny każdorazowo być dostosowane do lokalnych warunków oraz możliwości działania. Dla partycypacji społecznej w rewitalizacji ważne są przy tym umiejętności osób animujących proces oraz ich otwartość na współpracę z mieszkańcami i ich organizacjami. Bez owej otwartości i pełnej gotowości do współpracy instrumenty partycypacji nie będą spełniały swej roli.

12. ZAŁĄCZNIK

Mapa obszaru rewitalizacji zgodnie z **Uchwałą nr XVI/157/2016 Rady Gminy Nowy Targ z dnia 21 czerwca 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji** obrazująca podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji (opracowana z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej o skali 1:5000).

Rysunek 34. Mapa gminy Nowy Targ obrazująca podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji (opracowana z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej o skali 1:5000).

Źródło: Opracowanie własne

